

Arkadij i Boris Strugacki

golac na nrvini

•Kentaur• Naučna fantastika

1.

Sa ove visine šuma je bila kao bogata, pegava pena; kao ogroman, šupljikav sunder što obuhvata ceo svet; kao zver, koja se pritajila u iščekivanju, a posle je zaspala i prekrila se grubom mahovinom. Kao maska bez forme, koja prekriva lice, koje još niko i nikada nije video.

Perec je zbacio sandale i seo, pustivši da mu noge vise u ambis. Učinilo mu se da su mu se pete odmah ovlažile, kao da ih je odista spustio u toplu, ljubičastu izmaglicu, koja se skupila u senci pod urvinom. Izvukao je iz džepa kamičke koje je skupio i pedantno ih poređao kraj sebe, a onda je odabrao najmanji i lagano ga bacio nadole, u živo i ćutljivo, u zaspalo, ravnodušno, što guta zanavek, i bela iskra se ugasila, i ništa se nije desilo - nisu se pomerile nikakve grančice i nikakve se oči nisu otvorile da bi ga pogledale.

Ako se baca po jedan kamičak svakih minut i po, i ako je tačno ono, što je pričala jedna kuvarica, po nadimku Kazalunja, kao i ono šta je pretpostavljala madam Bardo, šef Grupe za pružanje pomoći lokalnom stanovništvu; i ako nije istina ono, o čemu su se došaptavali šofer Kec sa Neznancem iz grupe Inženjerskog prodiranja; i ako išta vredi ljudska intuicija; i ako se barem jednom u životu mogu ispuniti iščekivanja; tada će se posle sedmog kamička žbunje bučno razmaći, i na poljanu, na izgaženu travu, posedelu od rose, izaći će direktor go do pojasa, u sivim gabardenskim pantalonama sa ljubičastom ivicom, bučno dašćući, presijavajući se, žuto-ružičast, maljav, i otpočeće, ne gledajući ništa, ni šumu ispod sebe, ni nebo iznad sebe, da se savija, utapajući ogromne dlanove u travu, i da se izvija, dižući vetar zamasa širokih dlanova, i svaki put će se debela naslaga na njegovom stomaku namicati odozgo na pantalone, a vazduh, zasićen dioksidom i nikotinom, sa pištanjem i grgljanjem će izletati iz širom razjapljenih ustiju.

Žbunje se iza bučno razmaklo. Perec se oprezno osvrnuo, ali to nije bio direktor, to je bio poznat mu već Klaudije-Oktavijan Kućegajen iz grupe Iskorenjivanja. Lagano mu se približio i zaustavio na dva koraka od njega, posmatrajući Pereca odozgo nadole pažljivim

tamnim očima. On je nešto ili znao, ili je nešto podozrevao, nešto izuzetno važno, i to znanje ili podozrevanje je sputavalo njegovo izduženo lice, skamenjeno lice čoveka koji je doneo ovamo, do urvine, čudnovatu uznemiravajuću novost; na svetu još niko nije znao za tu novost, ali je već bilo jasno da se sve na najodlučniji mogući način promenilo, da sve pređašnje od ovoga časa više nema nikakvog značaja i da će od svakoga, na kraju, biti zatraženo da pruži sve za šta je sposoban.

"A čije su ovo cipele?" upitao je i osvrnuo se.

"To nisu cipele", rekao je Perek. "To su sandale."

"Tako znači?" Kućegajeni se osmehnuo i počeo da izvlači iz džepa ogroman notes. "Sandale? Odlično, odista odlično. Ali, čije su to sandale?"

Primakao se urvini, oprezno bacio pogled nadole i odmah se povukao.

"Čovek sedi kraj provalije", rekao je, "a pored njega su sandale. Neizbežno se postavlja pitanje: čije su to sandale i gde im je vlasnik?"

"To su moje sandale", rekao je Perek.

"Vaše?" Kućegajeni je sumnjičavo pogledao na veliki notes. "Znači da sedite bos? Zašto?"

"Bos - jer je drugačije nemoguće", objasnio je Perek. "Juče mi je tamo pala desna cipela i zato sam odlučio da ću ubuduće uvek sedeti ovde bos." Nagao se i bacio pogled između razmaknutih kolena. "Eno je, leži. Sada ću je kamenom..."

Kućegajeni mu je brzo ulovio ruku i oduzeo mu kamičak.

"Odista, običan kamen", rekao je. "Ali, to ništa ne menja, u stvari. Ne mogu da shvatim, Perek, zašto me zavaravate. Jer, cipela se odavde ne može videti - čak ako se ona odista i nalazi tamo, a da li je ona tamo, to je posebno pitanje, kojim ćemo da se pozabavimo kasnije - a kada već cipela ne može da se vidi, onda to znači da ne možete ni računati sa tim da ćete je pogoditi kamenom, čak i kada biste bili izuzetno precizni u gađanju i kada biste odista to i želeli: pri tome mislim na pogodak... Ali sada ćemo sve to da razjasnimo." Povukao je nogavice nagore i čučnuo.

"Znači, vi ste juče takođe bili ovde, na ovom mestu", rekao je. "A zašto? Zašto ste po drugi put došli na urvinu, gde ostali saradnici

Uprave, a da i ne govorimo o honorarnim stručnjacima, dolaze jedino zbog toga da bi obavili nuždu?"

Perec se skupio. To je jednostavno od neznanja, pomislio je. Ne, ne, to nije izazov, a nije ni zloba, tome jednostavno ne treba pridavati nikakav značaj. To je jednostavno neznanje. A neznanju ne treba pridavati nikakav značaj, jer niko i ne pridaje značaj neznanju. Neznanje se prazni u šumi. Neznanje se uvek prazni na nečemu.

"Sigurno vam se dopada da sedite ovde", ulagivački je nastavio Kućegajeni. "Vi sigurno jako volite šumu. Volite li je? Odgovarajte!"

"A vi?" upitao je Perec.

"A vi se ne zaboravljajte", rekao je ovaj uvređeno i otvorio notes. "Vi odlično znate gde ja radim, a ja sam u grupi Iskorenjivanja, i zato je vaše pitanje, ili tačnije rečeno kontrapitanje, u potpunosti lišeno svakog smisla. Vi odlično shvatate da se moj odnos prema šumi opredeljuje mojim službenim dugom, a čime se opredeljuje vaš odnos prema šumi - nije mi jasno. To nije dobro Perec, obavezno porazmislite o tome, savetujem vam to vas radi, vaše koristi radi, ne zbog sebe. Ne smete biti do te mere nerazumni. Sedi nad urvinom, bos, baca kamenje... A zašto, postavlja se pitanje? Da sam na vašem mestu, ja bih meni ispričao potpuno otvoreno sve. I sve bih postavio na svoje mesto. Odakle vi znate, možda postoje i olakšavajuće okolnosti i u tom slučaju vam možda ništa i ne preti. A, Perec, šta velite?"

"Ne", rekao je Perec. "To jest, razume se, da."

"Eto, vidite. Jednostavnost odmah nestaje, i više je jednostavno nema. Čija je ruka? - pitamo mi. Gde baca? Ili možda - kome? Ili možda - u koga cilja? A zašto?... I kako to možete da sedite na ivici urvine? Da li je to kod vas prirodno, ili ste se specijalno trenirali za to? Ja, na primer, ne mogu da sedim na ivici urvine. I strašno mi je i da pomislim, radi čega bih to mogao da počnem da treniram. Dobijam vrtoglavicu. I to je sasvim prirodno. Čovek nema zašta da sedi na ivici urvine. Naročito ako nema propusnicu za odlazak u šumu. Pokažite mi, molim vas, vašu propusnicu, Perec."

"Nemam propusnicu."

"Tako. Nemate je. A zašto?"

"Ne znam... ne daju mi je, eto."

"Pravilno rade što vam je ne daju. Mi to dobro znamo. A zašto vam je ne daju? Meni su je dali, njemu su je dali, njima su ih dali i još mnogima, a vama je zbog nečega ne daju."

Perec je oprezno bacio pogled na njega. Izduženi debeli nos Kućegajenog se pomerao, oči su mu učestalo treptale.

"Sigurno zbog toga što sam čovek sa strane", izrekao je svoju pretpostavku Perec. "Sigurno zbog toga."

"I ne interesujem se samo ja za vas", nastavio je Kućegajeni u poverenju. "Kada bih to bio samo ja! Za vas se interesuju i mnogo važniji ljudi... Slušajte, Perec, kako bi bilo da se pomerite od urvine, da možemo da nastavimo? Počinje da mi se vrti u glavi kada vas posmatram."

Perec je ustao, počeo da skakuće na jednoj nozi, navlačeći sandalu. "Oh, pa udaljite se od ivice!" paćenički je povikao Kućegajeni, mašući na Pereca notesom. "Ubićete me jednom svojim ludorijama!" "Sada je već sve u redu", rekao je Perec, lupkajući nogom o zemlju. "Neću više. Idemo?"

"Idemo", rekao je Kućegajeni. "Ali ja moram da konstatujem da mi niste odgovorili ni na jedno moje pitanje. Odista me ogorčujete, Perec. Zar je to na svome mestu?" Bacio je pogled u veliki notes i, slegavši ramenima, strpao ga pod ruku. "Ovo je čak i strašno. Apsolutno nikakvih utisaka, a da i ne govorim o informaciji."

"Tako, a šta da odgovorim?" rekao je Perec. "Jednostavno mi je bilo potrebno da ovde porazgovaram sa direktorom."

Kućegajeni je zamro, kao da se skamenio u žbunju.

"Aj, tako se to znači kod vas radi", rekao je on promenjenim glasom.

"Šta se to radi? Ništa se ne radi..."

"Ne-ne", šapatom je prozborio Kućegajeni, osvrćući se oko sebe. "Ćutite i još jednom ćutite. Nisu mi potrebne nikakve reči. Sve sam već shvatio. Bili ste u pravu."

"Šta ste to shvatili? U čemu sam ja to bio u pravu?"

"Ne, ne, ništa ja nisam shvatio. Nisam shvatio i tačka. Možete da budete u potpunosti mirni. Nisam shvatio i - nisam shvatio. I sve u svemu ja ovde nisam bio i vas nisam ni video."

Prošli su pored klupe, popeli se uz izlizane stepenice, skrenuli u aleju posutu sitnim crvenim peskom i stupili na teritoriju Uprave.

"Potpuna jasnost može da postoji samo na određenom nivou",

govorio je Kućegajeni. "I svako mora da zna na šta može da pretenduje. Ja sam pretendovao na jasnoću na mom nivou, to je moje pravo, i ja sam ga iscrpeo. A tamo, gde se završavaju prava, tamo otpočinju obaveze..."

Prošli su pored kotedža sa po deset stanova sa zavesicama od tila na prozorima, prošli pored garaže, presekli sportski teren i krenuli pored magacina, pored hotela u čijim je vratima stajao sa tašnom bolešljivo-bledi komandant sa nepokretno izbuljenim očima, pored dugačke tarabe, iza koje su škripotali motori. Išli su sve brže, jer je vremena bilo još jako malo, i zato su potrčali, i ipak, kada su uleteli u trpezariju, bilo je već kasno, i sva su mesta bila zauzeta, samo su za dežurnim stočićem u udaljenom uglu preostala još dva mesta, a treće je zauzimao šofer Kec, i šofer Kec im je, primetivši da oni neodlučno trupću na pragu, počeo da maše viljuškom, pozivajući ih k sebi.

Svi su pili kefir, i Perek je takođe uzeo kefir, tako da se na njihovom stolu, na zamašćenom čaršavu, postrojilo šest flaša, a kada je Perek počeo pod stolom da pomiče nogama, smeštajući se što je mogao udobnije na sedištu bez naslona, počelo je da zvekeće staklo, i u prolaz između stočića se iskotrljala flaša od konjaka. Šofer Kec ju je vešto uhvatio i strpao nazad pod sto, i tamo je ponovo počelo da zvekeće staklo.

"Opreznije malo nogama", rekao je.

"Slučajno sam", rekao je Perek. "Nisam znao."

"A zar sam ja znao?" pobunio se šofer Kec. "Tamo ih je četiri, dokazuj posle da ti nisi dizalica."

"No, a ja, na primer, uopšte ne pijem", dostojanstveno je rekao Kućegajeni.

"Znamo mi kako vi ne pijete", rekao je Kec. "Na isti način i mi ne pijemo."

"Ali jetra mi je obolela!" počeo je da se nervira Kućegajeni. "Evo i potvrde."

Odnekud je izvukao i strpao pod nos Perecu izgužvani komad papira istrgnut iz sveske, sa trouglastim pečatom. To je odista bila potvrda, ispisana nečitkim rukopisom lekara. Perek je uspeo da pročita jednu jedinu reč: "Antabus."

"A imam ih i za prošlu, pa i za pretprošlu godinu, samo su u sefu."

Šofer Kec potvrdu nije hteo ni da pogleda. Iscedio je punu čašu kefira, omirisao zglob kažiprsta i pustivši suzu, rekao glasom koji je najednom postao monoton:

"Eto, na primer, šta se još može naći u šumi? Drveće." Obrisao je rukavom oči. "Ali ono na mestu ne stoji: skakuće. Jesi li shvatio?"

"No-no?" sa nestrpljenjem je upitao Perec. "Kako to - skakuće?"

"Eto, tako. Stoji drveće nepokretno. Drvo, jednom rečju. Posle toga počinje da se grči, grči i kada samo počne! Buka, treštanje, čovek jednostavno da ne shvati šta je. Deset metara. Kabinu mi je udesilo. I ponovo stoji."

"Zašto?" upitao je Perec.

"Zato što se naziva skačuće drvo", objasnio je Kec, sipajući sebi još kefira.

"Juče je stigla partija novih električnih testera", izvestio je Kućegajeni, oblizujući usne. "Fenomenalna produktivnost. Rekao bih čak da to nisu testere, već kombajni za testerisanje. Naši kombajni za iskorenjivanje."

A unaokolo su svi pili kefir - iz kristalnih čaša, iz metalnih lončića, iz šoljica za crnu kafu, iz papirnih fišerčića, pravo iz flaša. Svima su noge bile zavučene ispod stolica. I svi su, očigledno, mogli da pokažu potvrde o oboljenjima jetre, želuca, dvanaestopalačnog creva. I za ovu, a i za prethodne godine.

"A onda me je pozvao menadžer", nastavio je Kec povišenim tonom, "i pita me, zašto mi je kabina ulubljena. 'Ponovo si, strvino', kaže, 'nešto bez dozvole vozio?' Eto vi, pane Perec, igrate sa njim šah, mogli biste da kažete za mene neku reč, on vas poštuje često o vama govori... 'Perec je', kaže, 'jedina figura! Ja', kaže on, 'za Pereca kola neću dati, nemojte ni da tražite. Takvog čoveka ne smemo da puštamo. Shvatite', kaže on, 'budale, da će nam bez njega svima loše biti!' Hoćete li prozboriti?"

"Do-dobro", progovorio je Perec preko volje. "Pokušaću."

"Sa menadžerom mogu ja da porazgovaram", rekao je Kućegajeni. "Zajedno smo služili, ja sam bio kapetan, a on je kod mene bio poručnik. I sada me još pozdravlja vojnički, prinošenjem desnog dlana kačketu."

"A onda postoje još i rusalke", rekao je Kec, držeći na vrhu prsta čašu sa kefirom. "U ogromnim, čistim jezerima. One tamo leže, jesi li

me shvatio? Gole."

"To vam se, Kec, pričinilo od vašeg kefira", rekao je Kućegajeni.

"Sam ih lično nisam video", usprotivio se Kec, prinoseći čašu ustima.

"Ali voda iz tih jezera se ne sme piti."

"Niste ih videli, jer ih i nema", rekao je Kućegajeni. "Rusalke - to je mistika."

"Sam si ti mistika", rekao je Kec, brišući oči rukavom.

"Stanite", rekao je Perc. "Stanite. Kec, vi kažete da one tamo leže... I šta još? Nemoguće je da samo leže i ništa više."

Lako je moguće da one žive pod vodom i isplivavaju na površinu, kao što mi izlazimo na balkon iz zadimljene sobe za vreme mesečeve noći i, zatvorivši oči, podmećemo lice hladnoj struji vazduha; i tada one jednostavno leže. Mogu da leže. Jednostavno da leže i ništa više. Da se odmaraju. I lenjo međusobno razgovaraju i smeškaju se jedna drugoj...

"Ne diskutuj sa mnom", rekao je Kec, gledajući Kućegajenog u oči.

"Da li si ikada bio u šumi? Nikada nisi bio u šumi i blebećeš."

"I glupo je", rekao je Kućegajeni. "Šta da radim u toj vašoj šumi? Imam i propusnicu za tu vašu šumu. A vi, Kec, nikakve propusnice i nemate: Pokažite mi, molim vas, vašu propusnicu, Kec."

"Ja lično te rusalke nisam video", ponovio je Kec, obraćajući se Percu. "Ali u njih u potpunosti verujem. Jer, momci pričaju. Pa je čak i onaj Kandid pričao. A Kandid je o šumi znao sve. On je u šumu ulazio kao kad kod svoje žene ide, znao je u njoj sve, svaku bogazu. On je i poginuo tamo, u toj svojoj šumi."

"Eh, da je barem poginuo", rekao je Kućegajeni značajno.

"Šta to 'ah, kada bi'. Odleteo je čovek helikopterom, i tri godine ni traga ni glasa o njemu. U novinama umrlica, opelo je održano, šta bi još hteo? Slupao se Kandid, to je jasno."

"Suviše malo znamo", rekao je Kućegajeni, "da bismo mogli bilo šta kategorično da tvrdimo."

Kec je otpljunuo i krenuo ka šanku da uzme još jednu flašu kefira. Tada se Kućegajeni nagao ka uvetu Percu i nemirnih očiju prošaptao:

"Imajte na umu, da je što se tiče Kandida postojalo tajno naređenje... smatram da imam prava da vas informišem, jer ste vi - čovek sa strane..."

"Kakvo naređenje?"

"Smatrati ga živim", tupo je prošaptao Kućegajeni i odmakao se. "Dobar je, svež kefir danas", rekao je naglas.

U trpezariji je otpočela buka. Oni, koji su već doručkovali, ustajali su, pomerajući stolice i kretali ka izlazu, glasno razgovarajući i bacajući šibice na pod. Kućegajeni se besno osvrtao i svima, koji su prolazili pokraj njega, govorio: "Nekako čudno, gospodo, pa vi vidite da mi razgovaramo..."

Kada se Kec vratio sa flašom, Perek mu je rekao: "Zar je to menadžer ozbiljno govorio, da mi neće dati kola? sigurno se jednostavno samo našalio?"

"A zašto bi se šalio? On vas, pane Perek mnogo voli, bez vas mu je dosadno, i njemu ne ide u račun da vas odavde pušta... No, pustiće vas, i šta će on imati od toga? Eto, tako stoje stvari."

Perek se ugrizao za usnu.

"Kako onda da odem? Ja ovde nemam šta više da radim. I viza još malo pa će mi isteći. A uz sve to, ja jednostavno želim da otputujem."

"Sve u svemu", rekao je Kec, "ako dobijete tri stroga ukora, vas će odavde najuriti dok kažete britva. Daće vam specijalni autobus, šoferu će probuditi usred noći, stvari nećete uspeti da skupite... Kako kod nas rade momci? Prvi strogi - i dobija nižu dužnost. Drugi strogi - šalju u šumu, grehe čovek da moli. A treći - pozdrav, do viđenja. Ako ja recimo poželim da se svega ovoga otarasim, ja ću ispiti pola flaše i lupiti ovoga ovde po njušci." Pokazao je Kućegajenog. "Odmah će mi ukinuti premiju i prebaciti me na tegljač đubreta. Šta tada ja radim? Ispijam ponovo pola flaše i lupam ovoga ovde po njušci po drugi put, shvataš li to? Tada me skidaju i sa tegljača đubreta i šalju u biostanicu da lovim razne tamo mikrobe. Ali, u biostanicu ja ne odlazim, već ispijam još pola flaše i lupam ga po njušci i po treći put. I - tada je kraj. Otpušten zbog nedoličnog ponašanja i proteran u roku od dvadeset i četiri časa."

Kućegajeni je pripremio Kecu prstom.

"Dezinformacija, dezinformacija, Kec. Kao prvo, između tih postupaka treba da prođe najmanje mesec dana, jer se inače svi ti postupci razmatraju kao jedan, i onaj ko je narušio pravila biće jednostavno strpan u ćuzu, tako da nema ništa od pokretanja slučaja

unutar same Uprave. Kao drugo, posle drugog postupka krivca šalju u šumu momentalno u pratnji straže, tako da je on lišen mogućnosti da obavi treći postupak onako kako bi to on želeo. Ne slušajte ga, Perec, on se u tim problemima nikako ne snalazi."

Kec je otpio malo kefira, namrštio se i podrignuo:

"To je tačno", priznao je. "Tu sam ja, može se reći, odista... malo. Izvinite, pan Perec."

"Ma ne, zar je važno..." tužno je rekao Perec.

"Svejedno ja nisam u stanju da ni zbog čega lupam čoveka onako po fizionomiji."

"Pa nije baš obavezno po onoj... po njušci", rekao je Kec. "Može se na primer i po onom... po zadnjici. Ili jednostavno pocepati mu odelo."

"Ne, ja to ne umem", rekao je Perec.

"Tada stvari loše stoje", rekao je Kec. "Tada vam ne zavidim, pane Perec. U tom slučaju mi ćemo nešto drugo učiniti. Sutra u sedam izjutra dođite u garažu, sedite tamo u moja kola i čekajte me. Ja ću vas odvesti."

"Odista?" obradovao se Perec.

"Kako da ne. Ja ionako sutra moram na Kontinent staro gvožđe da vučem. Zajedno ćemo i krenuti."

U uglu je neko najednom jezivo zauriao: "Šta si to uradio? Moju si supu prolio!"

"Čovek mora da bude jednostavan i jasan", rekao je Kućegajeni. "Ne shvatam ja, Perec, zašto hoćete da odete odavde. Niko ne želi da ode, a vi želite."

"Kod mene je to uvek tako", rekao je Perec. "Uvek sve radim naopačke. I zašto bi to čovek obavezno morao da bude jednostavan i jasan?"

"Čovek mora da bude antialkoholičar", izjavio je Kec, njušeći zglob kažiprsta. "Hoćeš da kažeš da ne mora?"

"Ja ne pijem", rekao je Kućegajeni. "I to ne pijem iz jednostavnog i svima jasnog razloga: bolesna mi je jetra. Tako da me vi, Kec, ne možete na tome uloviti."

"Šta mene u šumi čudi", rekao je Kec, "to su blatišta. Ona su vrela, da li ti je to jasno? To nikako ne mogu da podnesem. Nikako ne mogu da se naviknem. Uletiš tako negde, snese te sa puta, i eto,

sedim ja u kabini i ne mogu da izađem napolje. Kao čorba vruća. Para se diže, i miriše na čorbu, čak sam probao i da ga kusam, samo je neukusno, soli u blatu nema, šta li... Ne-ne šuma - to odista nije za čoveka. I šta to tamo oni nisu videli? A teraju i dovlače tehniku, kao u proseku, ona tamo propada, a oni stalno još i još poručuju, ona tone, a oni još..."

"Zeleno mirišljivo izobilje. Izobilje boja, izobilje mirisa. Izobilje života. I sve je tuđe. Nekako je i poznato, nečim je i poznato, ali je u stvarnosti - tuđe. Sigurno je najteže od svega pomiriti se sa tim, da je ono i tuđe i poznato istovremeno. Sa tim da je ono - deo našeg sveta, put puti naše, ali je pri tome prekinulo svaku vezu i ne želi više da nas poznaje. Sigurno bi tako i pitekanthrop mogao da misli o nama, o svojim potomcima - sa prekorom i sa strahom..."

"Kada stigne naređenje", izjavio je Kućegajeni, "mi ćemo tamo pokrenuti ne one vaše ništavne buldožere - guseničare, već nešto pravo, i za dva meseca ćemo pretvoriti sve u... ehe... u betoniran teren, suv i ravan."

"Ti ćeš to pretvoriti", rekao je Kec. "Ako te čovek na vreme ne tresne po njušci, ti ćeš i rođenog oca u betonsku površinu da pretvoriš. Da bi stvari bile jasnije."

Počela je da zavija sirena. U prozorima su počela da drhte stakla, i tog istog časa je nad vratima grunulo zvono, počele su da trepću svetiljke na zidovima, a nad šankom se upalio krupni ispisani natpis: "Diži se, izlazi!" Kućegajeni je brzo ustao, pomerio skazaljke na ručnom satu i, ne rekavši ni reči, potrčao.

"No, idem", rekao je Perek. "Vreme je da počnem da radim."

"Vreme je", složio se Kec. "Odista je vreme."

Smakao je jaknu, pedantno je savio i, sastavivši stolice, legao, stavivši jaknu pod glavu.

"Znači, sutra u sedam?" rekao je Perek.

"Šta to?" upitao je Kec sanjivim glasom.

"Sutra u sedam ću doći."

"Gde to?" upitao je Kec, okrećući se na stolicama. "Razilaze se, podlaci", promrmljao je. "Koliko sam im puta rekao: postavite otoman..."

"U garažu", rekao je Perek. "U vaša kola."

"Aha... No, dođite, dođite, videćemo već. Teško je to sve srediti."

Podvio je noge, strpao dlanove pod ruke i počeo da sopće. Ruke su mu bile maljave, a ispod malja se videla tetovaža. Tamo je bilo ispisano: 'Šta nas uništava' i 'Samo napred'. Perek je krenuo prema izlazu.

Prešao je preko daske postavljene preko ogromne bare u zadnjem dvorištu, obišao čitavo brdo praznih konzervi, provukao se kroz otvor na tarabi i kroz službeni ulaz ušao u zgradu Uprave. U hodnicima je bilo hladno i mračno, zaudaralo je na nikotin, prašinu, ustajali papir. Nigde nije bilo nikoga, kroz tapacirana vrata se ništa nije čulo. Uz usko stepenište bez ograde, pridržavajući se za olupani zid, Perek se popeo na prvi sprat i prišao vratima, na kojima se palio i gasio natpis: 'Operi dobro ruke pre rada'. Na vratima se nalazilo ogromno crno slovo 'M'. Perek je gurnuo vrata i osetio da je potresen konstatovavši da je dospeo u svoj kabinet. To jest, to razume se nije bio njegov kabinet, to je bio kabinet Kima, načelnika grupe Naučne bezbednosti, ali su Perecu postavili sto upravo u tom kabinetu, i sada se taj sto nalazio po strani od vrata, kraj zida prekrivenog keramičkim pločicama, i pola stola je zauzimala, kao i uvek, prekrivena navlakom pisaća mašina 'Mercedes' a kraj ogromnog, opranog prozora nalazio se Kimov sto, a sam Kim je već radio: sedeo je povijen nad logaritmarom.

"Hteo sam ruke da operem...", rekao je Perek zbunjeno.

"Operi, operi", rekao je Kim, klimnuvši glavom. "Evo ti umivaonika. Sada će sve biti jako zgodno. Sada će svi dolaziti kod nas."

Perek je prišao umivaoniku i počeo da pere ruke. Prao je ruke hladnom i vrelom vodom, sa dve vrste sapuna i specijalnom pastom za uklanjanje masnoće sa ruku, trljao ih sunđerom i pomoću nekoliko četkica raznog stepena čvrstine. Posle je uključio električni aparat za sušenje i jedno vreme držao rozikaste vlažne šake pod mlazom toplog vazduha koji je urlao.

"U četiri sata su svima objavili da će nas prebaciti na prvi sprat", rekao je Kim. "Gde si tada bio? Kod Alevtine?"

"Ne, bio sam na urvini", rekao je Perek, sedajući na svoj sto.

Vrata su se širom otvorila, i u prostoriju je brzo uleteo Prokonzul, počeo da maše prijateljski pozdravljajući ih tašnom i nestao iza kulisa. Čulo se kako su zaškripala vrata kabine i kako je škljocnula reza. Perek je skinuo pokrivač sa 'Mercedesa', posedeo malo

nepokretno, a onda prišao prozoru i otvorio ga.

Šuma se odavde nije videla, ali je šuma postojala. Ona je uvek postojala, iako je mogla da se vidi samo sa urvine. Na bilo kom drugom mestu Uprave, šumu je inače uvek nešto zaklanjalo. Zaklanjale su je bež boje zgrade radionica i četvorospratna garaža za lične automobile saradnika. Zaklanjale su je staje domaćinstva i veš okačen kraj perionice, gde je neprekidno bila u kvaru centrifuga. Zaklanjao ju je park sa rondoima i paviljonima, sa ogromnim točkom i kupačicama od gipsa, prekrivenim natpisima ispisanim olovkom. Zaklanjale su je vile sa verandama, uvijene lozicom, i sa krstovima televizijskih antena. A odavde, sa prozora prvog sprata, šuma se nije videla zbog visoke ograde od cigala, za sada još nedovršene, ali već izuzetno visoke, koja je podizana oko pljosnate prizemne zgrade grupe Inženjerskog prodiranja. Šuma je mogla da se vidi samo sa urvine.

Ali čak i čovek, koji nikada u životu nije video šumu, nije razmišljao o njoj, ništa nije čuo o šumi, koji se nije bojao šume i nije maštao o šumi, čak je i takav čovek lako mogao da se doseti da šuma postoji već jednostavno samo zbog toga, što je postojala Uprava. Eto, ja sam odista davno, davno razmišljao o šumi, diskutovao o šumi, viđao sam je u mojim snovima, ali nisam čak ni nagađao da ona postoji u stvarnosti. I uverio sam se u njeno postojanje ne onda kada sam po prvi put stigao na urvinu, već kada sam pročitao natpis kraj ulaza: 'Uprava za pitanja šume'. Stajao sam pred tom tablom sa koferom u ruci, prašnjav i sasušen posle dugog puta, čitao sam i nanovo prečitavao šta je pisalo na tabli i osećao slabost u kolenima, jer sam sada znao da šuma postoji a to znači da je sve, što sam dotle razmišljao o njoj - igra slabe uobrazilje, bleđa, nemoćna laž. Šuma postoji, i ova ogromna, mračna zgrada bavi se njenom sudbinom...

"Kim", rekao je Perek, "zar je moguće da tako neću ni dospeti u šumu? Jer, ja sutra odlazim."

"A ti odista želiš da dospeš tamo?" upitao je Kim rasejano.

Zeleno vrelo blatište, nervno, preplašeno drveće, rusalke koje se odmaraju na vodi pod mesecom od svoje tajanstvene delatnosti u dubini, oprezni, nepojmljivi starosedeooci, napuštena sela...

"Ne znam", rekao je Perek.

"Ti tamo ne smeš, Perek moj", rekao je Kim. "Tamo mogu da idu samo ljudi koji nikada nisu razmišljali o šumi: oji su uvek jednostavno pljuckali na šumu. A ti to sve previše primaš k srcu. Šuma je za tebe opasna, jer će te prevariti."

"Sigurno", rekao je Perek. "Ali ja sam doputovao ovamo jedino zbog toga da bih je video."

"A šta će ti gorke istine?" rekao je Kim. "Šta ćeš da radiš sa njima? I šta ćeš ti uopšte da radiš u šumi? Da plačeš o mašti koja se pretvorila u sudbinu? Da se moliš da sve bude drugačije? Ili ćeš još, ne dao bog, da počneš da preuređuješ ono što postoji u ono što bi trebalo da bude?"

"A zašto sam uopšte dolazio ovamo?"

"Da bi se ubedio. Zar ne shvataš kako je sve to važno: ubediti se. Drugi dolaze zbog nečeg drugog. Da otkriju u šumi kubike drveta. Ili da pronađu bakteriju života. Ili da napišu disertaciju. Ili da dobiju propusnicu, ali ne zbog toga da bi išli u šumu, već jednostavno onako, za svaki slučaj: jednom može dobro da im dođe, a i nemaju baš svi. A maksimalna granica mašte je - izvući iz šume raskošni park, kao što skulptor izvlači statu u iz komada mermera. Da bi kasnije taj park strigli. Iz godine u godinu. Da mu ne dozvole da ponovo postane šuma."

"Da odem ja odavde nekako", rekao je Perek. "Nemam ja šta ovde da radim. Neko treba da ode odavde, ili ja, ili svi vi."

"Daj da množimo", rekao je Kim, i Perek je seo za svoj sto, našao na brzu ruku sklepanu utičnicu i uključio 'Mercedes'.

"Sedam stotina devedeset tri pet stotina dvadeset i dva puta dve stotine šesdeset šest nula jedanaest..."

'Mercedes' je počeo da lupka i skakuće. Perek je sačekao da se on smiri, i zapinjujući pomalo, pročitao je odgovor.

"Tako. Ugasi", rekao je Kim. "A sada šest stotina devedeset osam tri stotine dvanaest podeli sa deset petnaest..."

Kim je diktirao cifre, a Perek ih je otkucavao, pritiskao dirke za množenje i deljenje, sabirao, oduzima, izvlačio korene, i sve je teklo kao i obično.

"Dvanaest puta deset", rekao je Kim. "Pomnožiti."

"Jedan nula nula sedam", mehanički je izdiktirao Perek, a onda se trgao i rekao: "Slušaj, pa ona laže. Treba da bude sto i dvadeset."

"Znam, znam", nestrpljivo je rekao Kim. "Jedan nula nula sedam", ponovio je on. "A sada mi izvuci koren iz deset nula sedam..."

"Odmah", rekao je Perek.

Ponovo se začulo škljocanje reze iza kulisa, i pojavio se Prokonzul, ružičast, svež i zadovoljan. Počeo je da pere ruke, pevušeći pri tome prijatnim glasom 'Ave Marija'. Posle toga je proglasio:

"Kakvo je to ipak čudo - šuma, gospodo moja! I kako mi samo prestupno malo govorimo i pišemo o njoj! A ona je izuzetno dostojna toga da se piše o njoj. Ona oblagoroduje, budi najviša moguća osećanja. Ona pomaže progresu. I ona je nalik na simbol tog progresa. A mi nikako ne možemo da presečemo širenje nekvalifikovanih glasina, vajkanja, viceva. Propaganda šume se u stvari i ne vodi. O šumi se govori i misli đavo će ga u stvari znati šta..."

"Sedam stotina osamdeset i pet pomnožiti sa četiri stotine trideset i dva", rekao je Kim.

Prokonzul je digao glas. Glas mu je bio jak i dobro moduliran - 'Mercedes' se više nije čuo.

"Živimo kao u šumi...!', 'Šumska bića...!', 'Od drveća se šuma ne vidi...!', 'Ko u šumu, a ko po drva...!' Eto protiv čega se treba boriti! Eto šta moramo da iskorenjujemo. Recimo vi, m'sje Perek, zašto se vi ne borite? Jer, vi biste mogli da održite u klubu detaljan i usmereni referat o šumi, a vi ga ne držite. Odavno vas posmatram i stalno čekam, i stalno uzalud. U čemu je stvar?"

"Pa ja tamo nikada nisam ni bio", rekao je Perek.

"To nije ni važno. Ja tamo takođe nikada nisam bio, ali sam održao predavanje, i sudeći po odzivima, to je bilo izuzetno korisno predavanje. Jer, stvar nije u tome da li si ti bio ili ne u šumi, stvar je u tome da se pomoću činjenica skine ljuska mistike i sujeverja, da se razgoliti supstanca, smakne sa nje odeću, koju su joj nametnuli malograđani i utilitaristi..."

"Dva puta osam podeliti sa četrdeset devet minus sedam puta sedam", rekao je Kim.

'Mercedes' je počeo da radi. Prokonzul je ponovo povisio glas.

"Radio sam to kao filosof po obrazovanju, a vi biste to mogli da uradite kao lingvista po obrazovanju. Daću vam teze, a vi ćete ih razviti u svetlosti poslednjih dostignuća lingvistike... ili koja vam je

tema disertacije?"

"Moja tema je Osobnosti stila i ritmike ženske proze poznog Hejana na materijalu Makura-no So-Si", rekao je Perc. "Bojim se da..."

"Od-lič-no! To je upravo ono što je potrebno. I podvucite da to nisu blatišta i tresetišta, već predivna lečilišta blatom; da to nije drveće što skače, već produkt visokorazvijene nauke; da nije reč o starosedecima, o divljacima, već o drevnoj civilizaciji ljudi ponositih, slobodnih, sa visokim zamislama, skromnih i silnih. I da ne postoje nikakve rusalke! Ne postoji nikakva ljubičasta izmaglica, nikakvi magloviti nagoveštaji - izvinite, molim vas, zbog neuspelog kalambura... To će biti odista prevashodno, minher Perc, to će biti predivno. I to je jako dobro, što vi poznajete šumu, što ćete moći da nam iznesete svoje lične utiske. Moje predavanje je takođe bilo dobro, ali se bojim da je bilo pomalo apstraktno. Kao osnovni materijal koristio sam zapisnike sa sednica. A vi, kao istraživač šume..."

"Ja nisam nikakav istraživač šume", rekao je Perc ubedljivo. "Mene u šumu ne puštaju. Ja šumu ne poznajem."

Prokonzul je, rasejano klimajući glavom, nešto brzo pisao na manžeti od košulje.

"Da", govorio je. "Da, da. Na žalost, to je odista gorka istina. Na žalost, to se kod nas još uvek susreće - formalizam, birokratizam, euristički pristup ličnosti... O tome, uzgred budi rečeno, takođe možete da govorite. Možete, možete, o tome svi govore. A ja ću pokušati da usaglasim vaš nastup sa direktijom. Vraški mi je drago, Perc, što ćete konačno uzeti učešća u našem radu. Odavno vas već i pažljivo posmatram... No eto, zapisao sam vas za sledeću nedelju."

Perc je isključio 'Mercedes'.

"Mene ovde više neće biti sledeće nedelje. Moja viza je istekla, i ja odlazim. Sutra."

"No, to ćemo već nekako da sredimo. Idem kod direktora, on je član kluba, on će to shvatiti. Smatrajte da ostajete još nedelju dana."

"Ne treba", rekao je Perc. "Ne treba!"

"Potrebno je!" rekao je Prokonzul, gledajući mu pravo u oči. "Vi odlično znate, Perc, potrebno je! Do viđenja."

Prineo je dva prsta slepoočnici i udaljio se, mašući tašnom.

"Nekakva paučina", rekao je Perc. "Zar sam ja za njih - muva, šta li? Menadžer ne želi da odem, Alevtina takođe ne želi, a sada i ovaj..."

"Ja takođe ne želim da odeš", rekao je Kim.

"Ali ja ovde više ne mogu!"

"Sedam stotina osamdeset i sedam pomnožiti sa četiri stotine trideset i dva..."

"Svejedno ću otići", razmišljao je Perc, pritiskajući tipke. "Svejedno ću otići. Vi ne želite, a ja ću otići. Neću da se igram sa vama ping-ponga, neću da igram šah, neću više sa vama da spavam i pijem čaj sa slatkim, neću više da vam pevam pesme, da vam računam na 'Mercedesu', da analiziram vaše diskusije, a sada još i da vam predavanja držim, koja svejedno ne biste bili u stanju da shvatite. I neću da mislim za vas, mislite sami, jer ću otići. Otići.. Otići. Svejedno, vi nikada nećete shvatiti da misliti - nije zabava, već obaveza..."

Spolja, iza nedovršenog zida, teško je lupao malj, lupali su pneumatični čekići, bučno su padale cigle, a na zidu su jedan kraj drugog sedela četvorica radnika, gola do pojasa, sa kačketima na glavama i pušili. Posle toga je pod samim prozorom počeo da urla i tandrče motocikl.

"Neko iz šume", rekao je Kim. "Brže mi pomnoži šesnaest sa šesnaest."

Vrata su se zatresla i u prostoriju je uleteo čovek. Bio je u kombinezonu, otkočena kapuljača mu se landarala na grudima na šnuru radio-stanice. Od cipela do pojasa kombinezon je bio prekriven bledoružičastim strelama mladih grančica, a desna mu je noga bila obavijena narandžastom lijanom beskonačne dužine, koja se vukla po podu. Lijana se još trzala, a Percu se pričinilo da je to pipak same šume, da će se on sada napeti i povući čoveka unazad - kroz hodnike Uprave, nadole niz stepenište, po dvorištu pored zida, pored trpezarije i radionica i ponovo nadole, po prašnjavoj ulici, kroz park, pored statua i paviljona, ka ulazu na serpentine, ka vratima, ali ne u njih, već pored, ka urvini, nadole...

Imao je na licu naočare motocikliste, lice mu je bilo gusto prekriveno prašinom, i Perc nije odmah shvatio da je to Stojan Stojanov sa biostanice. U rukama je držao papirni fišek. Načinio je nekoliko

koračaja po podu sa keramičkim pločicama, po mozaiku koji je prikazivao ženu pod tušem, i zaustavio se ispred Kima, sakrivši papirni fišek iza leđa, i praveći čudnovate pokrete glavom, kao da ga je svrbeo vrat.

"Kim", rekao je, "to sam ja."

Kim nije odgovarao. Čulo se kako mu pero cepa i grebe papir.

"Kim", molećivo je rekao Stojan. "Ali ja te molim."

"Gubi se napolje", rekao je Kim. "Manijače."

"Poslednji put", rekao je Stojan. "Odista poslednji."

Ponovo je načinio pokret glavom, i Perec je ugledao na njegovom debelom, obrijanom vratu, u samoj jamici ispod potiljka, kratku malu ružičastu mladicu, tanku, oštru, koja se uvijala u spiralu, kako drhti kao od nekakvog iščekivanja.

"Samo predaj i reci da je to od Stojana i ništa više. Ako počne da te zove u bioskop, slaži da imaš nekakav hitan posao. Ako te bude ponudila čajem, reci da si ga upravo pio. I vino odbij, ako ti ponudi. A? Kime! Odista, poslednji put!"

"A zašto se skupljaš?" upitao je Kim besno. "No, okreni se, brže!"

"Ponovo sam dobio?" upitao je Stojan, okrećući se. "No, to nije važno. Ti samo predaj, a ostalo nije važno."

Kim je, previvši se preko stola, nešto radio sa njegovim vratom, nešto je pritiskao i masirao raširivši laktove, gadljivo se kezeći i mrmljajući psovke. Stojan se strpljivo premeštao sa noge na nogu, nagnuvši glavu i povivši vrat.

"Zdravo, Perec", rekao je. "Odavno te nisam video. Kako ti je? A ja sam ponovo doneo, šta da radiš... Odista poslednji put." Raširio je papir i pokazao Percu buket otrovno-zelenog šumskog cveća. "A kako samo mirišu! Kako mirišu!"

"Ma ne trzaj se", podviknuo je Kim. "Stoj mirno! Manijak, obična krpeta!"

"Manijak", oduševljeno se slagao Stojan. "Krupa. Ali! Odista - poslednji put!"

Ružičaste mladice na njegovom kombinezonu su već počinjale da venu, grčeci se i padajući na pod, na lice žene pod tušem boje cigle.

"Gotovo je", rekao je Kim. "Gubi se."

Udaljio se od Stojana i bacio u korpu za otpatke nešto poluživo, što se grčilo, okrvavljeno.

"Gubim se", rekao je Stojan. "Ovoga časa se gubim. Jer znaš li, kod nas je Rita ponovo čuda nekakva počinila, i sada se bojim da odlazim sa biostanice. Perec, ti bi mogao da dođeš kod nas, da porazgovaraš sa njima, šta li..."

"Još nešto!" rekao je Kim. "Nema tamo šta Perec da traži."

"Kako to nema šta?" povikao je Stojan. "Kventin se jednostavno na očigled svih topi! Poslušaj samo: pre nedelju dana je Rita pobegla - no, dobro, šta tu da radiš... a ove noći se vratila sva mokra, bela, ledena. Stražar je krenuo ka njoj golim rukama - nešto je počinila sa njim, još leži i ne dolazi k sebi. I ceo eksperimentalan deo je zarastao u travu."

"Odista?" rekao je Kim.

"A Kventin je celo jutro cmizdrilo..."

"Sve to dobro znam", prekinuo ga je Kim. "Ne shvatam kakve veze sa svim tim ima Perec."

"Kako to - kakve? No, šta to govoriš? A ko će, ako ne Perec. Neću valjda ja, zar ne? A nećeš ni ti... Nećeš valjda Kućegajenog da pozoveš, Klaudija-Oktavijana!"

"Dosta!" rekao je Kim, lupivši dlanom po stolu. "Gubi se da radiš i da te više ovde nisam u radno vreme video. Ne ljuti me."

"Gotovo", brzo je rekao Stojan. "Gotovo. Odlazim. Hoćeš li joj predati?"

Stavio je buket na sto i istrčao napolje, povikavši sa vrata:

"A kloaka je ponovo počela da radi..."

Kim je uzeo metlu i počistio sve što se osulo sa Stojana u kut.

"Poludela budala", rekao je. "I ta Rita... Sada sve računaj iznova. Neka idu sa tom njihovom ljubavlju u..."

Pod prozorom je ponovo počeo razdražujuće da urla motocikl, i ponovo se sve smirilo, samo je lupao malj iza prozora. "Perec", rekao je Kim. "A šta si jutros tražio na urvini?"

"Nadao sam se da ću videti direktora. Rekli su mi da on ponekad nad urvinom obavlja jutarnju gimnastiku. Želeo sam da ga zamolim da me pošalje odavde, ali on nije došao. Znaš li, Kim, čini mi se da ovde svi lažu. Ponekad mi se čini da čak i ti lažeš."

"Direktor", zamišljeno je rekao Kim. "A to je odista dobra misao. Junačina si. To je odista smelo."

"Svejedno ću sutra otići", rekao je Perec. "Kec će me odvesti,

obećao mi je. Sutra me ovde više neće biti, znaj to."

"Nisam očekivao, nisam očekivao", nastavio je Kim, ne slušajući ga.

"Odista smelo... A možda bi te odista trebalo poslati tamo - da vidiš u čemu je stvar?..."

2.

Perec se probudio jer su ga ledeni prsti dotakli po golom ramenu. Otvorio je oči i ugledao nad sobom čoveka samo u donjem vešu. Svetlosti u sobi nije bilo, ali je čovek bio osvetljen mesečinom, i videlo se njegovo belo lice sa izbuljenim očima.

"Šta hoćete?" upitao je šapatom Perec.

"Treba očistiti", čovek je odgovorio takođe šapatom.

Pa to je komandant, sa olakšanjem je pomislio Perec.

"Zašto očistiti?" upitao je glasno i oslonio se na lakat. "Šta očistiti?"

"Hotel je prepun. Moraćete da očistite mesto."

Perec se zbunjeno osvrnuo po sobi. U sobi je sve bilo kao i ranije, ostale tri postelje bile su i dalje slobodne.

"A vi se ne osvrćite", rekao je komandant. "Mi bolje znamo. I svejedno je potrebno postečinu sa vašeg kreveta promeniti i dati je na pranje. Sami je nećete prati, niste tako vaspitani..."

Perec je shvatio: komandant se bojao, i on je bio bezobrazan, da bi postao smeliji. On je sada bio u stanju kada čovek počinje da urla, vrišti, cima se, izbija prozor i počinje da zove u pomoć, ako ga neko takne.

"Hajde, hajde", rekao je komandant i nekako je nekavim jezivim nestrpljenjem izvukao jastuk ispod Pereca. "Posteljina, kada ti se kaže..."

"Pa šta je to sada", progovorio je Perec. "Zar to obavezno mora sada? Noću?"

"Hitno je."

"Gospode bože", rekao je Perec. "Pa vi niste pri čistoj svesti. No, dobro... Uzmite posteljину, nekako ću se snaći i bez nje, preostala mi je još samo ova noć..."

Sišao je sa postelje na hladan pod i počeo da skida sa jastuka navlaku. Komandant ga je pratio pogledom, kao da se skamenio na mestu. Usne su mu se pomerale.

"Popravka", rekao je. "Moramo da popravljamo. Tapete su se pocepale, tavanica je ispucana, podove treba takođe popraviti..." Glas mu je ojačao. "Tako da mesto svejedno morate da očistite."

Sada ćemo početi da obavljamo popravke."

"Popravke?"

"Popravke. Vidite li kakve su tapete? Sada će radnici doći."

"Ovoga časa?"

"Upravo sada. Više ne možemo da čekamo. Jer, tavanica je ispućala. Svaki čas može..."

Perec je počeo da drhti. Ostavio je navlaku i uzeo u ruke pantalone.

"Koliko je sati?" upitao je.

"Već je jedan", rekao je komandant, ponovo počevši da šapuće i zbog nečega se stalno osvrćući oko sebe.

"A gde da odem?" rekao je Perec, zaustavivši se sa jednom nogom u nogavici. "No, smestite me negde. U neku drugu sobu..."

"Prepunjeno je sve. A gde nije prepunjeno - tamo se popravke vrše."

"No, u dežurnoj sobi."

"Prepunjeno je."

Perec je turobno pogledao mesec.

"No, ako ništa drugo, a ono u magacinu", rekao je. "U magacinu, u skladištu, u izolatoru. Preostalo mi je još samo šest sati da spavam. Ili ćete me možda nekako kod sebe smestiti..."

Komandant je najednom počeo da jurca po sobi. Jurcao je između kreveta, bos, beo, jeziv, kao priviđenje. A onda se zaustavio i progovorio glasom koji je stenjao:

"Pa šta je to, a? Pa ja sam takođe civilizovan čovek, dva fakulteta sam završio, nisam tamo nekakav domorodac... Sve mi je jasno! Ali nemoguće je, shvatite to! Nikako nije moguće!" Pritrčao je Perecu i prošaptao mu u uho: "Viza vam je istekla! Dvadeset i sedam minuta vam je već istekla, a vi ste još ovde. Ne možete da budete ovde. Odista vas najlepše molim..." Pao je na kolena i izvukao ispod kreveta cipele i čarape Pereca. "U pet do dvanaest sam se probudio preznojen", mrmljao je, "No, razmišljam, gotovo je. Evo, to je moj kraj. Kakav sam bio, takav sam i potrčao. Ničega se ne sećam. Oblaci nekakvi na ulicama, ekseri se hvataju za noge... A moja žena treba da se rodi! Oblačite se, oblačite, molim vas..."

Perec se brzo obukao. Loše je shvatao stvari. Komandant je stalno jurcao između postelja, šljapkajući nogama po mesečinom obasjanim kvadratima, zagledajući se u hodnik, zagledajući kroz prozor i šaptao: "Bože moj, šta je sada ovo..."

"Mogu li kofer kod vas barem da ostavim?" upitao je Perc.

Komandant je škljocnuo zubima.

"Ni u kom slučaju! Pa vi ćete me uništiti... No odista zar čovek može da bude tako nemilosrdan! Bože moj, Bože moj..."

Perc je skupio knjige, jedva nekako uspeo da zatvori kofer, prebacio mantil preko ruke i upitao:

"Gde ću sada?"

Komandant nije odgovorio. On je čekao, cupkajući na mestu od nestrpljenja. Perc je digao kofer i niz mračno, tiho stepenište krenuo na ulicu. Zaustavio se u ulazu i, trudeći se da ne drhti, jedno vreme slušao kako komandant naređuje sanjivom portiru: "...tražiće da uđe nazad. Ne puštati! Kod njega... (nejasan, zloslutni šapat). Jesi li me shvatio? Ti mi odgovaraš..." Perc je seo na kofer a mantil stavio na kolena.

"Ne, izvinite", rekao je komandant iza njegovih leđa. "Molim vas da napustite teritoriju hotela. Da je u potpunosti očistite."

Morao je da siđe sa trema i postavi kofer na trotoar. Komandant je počeo još malo da topće, mrmljajući pri tome: "Jako vas molim... Žena... bez ikakvih ekscesa... Posledice... Nemoguće..." i otišao je, beleći se svojim donjim vešom, kradući se pored tarabe. Perc je bacio pogled na mračne prozore vila, na mračne prozore Uprave, mračne prozore hotela. Nigde nije bilo svetlosti, čak ni ulične svetiljke nisu gorele. Postojao je samo mesec - okrugao, blistav i nekako zloban.

I najednom je otkrio da je sam. On nikoga nije imao. Unaokolo ljudi spavaju, i svi me oni vole, ja to dobro znam, mnogo sam puta to video. I ipak sam sam, kao da su oni najednom pomrli ili postali moji neprijatelji... I komandant - dobar, nakazan čovek, koji pati od basedove bolesti, nesrećnik, koji se prilepio kao krpelj za mene još prvog dana... Svirali smo zajedno, u četiri ruke na pijaninu i diskutovali, i ja sam bio jedini, sa kim se on usuđivao da diskutuje i pored koga se osećao punovrednim čovekom, a ne samo ocem sedmoro dece. I Kim. On se vratio iz kancelarije i doneo ogromnu fasciklu sa dostavama. Devedeset i dve dostave protiv mene, sve napisane istovetnim rukopisom i potpisane raznim prezimenima. Da kradem državni pečatni vosak na pošti i da sam u koferu doneo maloletnu ljubavnicu i da je krijem u podrumu pekare, i da sam ja još

mного toga... I Kim je čitao te dostave i jedne bacao u korpu, a druge je ostavljao po strani, mrmljajući pri tome: "A o ovome bi trebalo porazmisliti." I to je bilo neočekivano i užasno, besmisleno i odvratno... Kako je neodlučno i nesmeloo bacao pogled na mene i odmah ga skretao.

Perec je ustao, uzeo kofer i krenuo gde ga oči vode. A oči ga nigde nisu vodile. A nije imalo šta ni da se gleda na tim pustim mračnim ulicama. Spoticao se, kijao od prašine i čini mu se da je samo jedan jedini put pao. Kofer je bio neverovatno težak i nekako njim nije mogao da upravlja. On se teško trljao o nogu, posle je teško odlazio nekuda u stranu i, vrativši se iz pomrčine iz razmaha ga lupao po kolenu. U tamnoj aleji parka, gde uopšte nije bilo svetlosti, i gde su se drhtave, kao komandant statue nejasno belasale u pomrčini, kofer se najednom zakačio za nogavicu nekakvom bravicom, i Perec ga je u očajanju bacio. Nastupio je trenutak očajanja. Plačući i ništa ne videći od suza, Perec se probio kroz bodljikavu suhu prašnjavu živicu skotrljao se niz stepenice, pa, bolno se udarivši leđima i već sasvim bez snage, gubeći dah od uvrede i samosažaljenja, spustio se na kolena kraj same urvine.

Ali šuma je ostala ravnodušna. Ona je bila do te mere ravnodušna, da se čak nije ni videla. Pod urvinom se nalazila pomrčina, i samo se na samom horizontu nešto široko i slojevito, sivo i bez forme nejasno osvetljavalo u svetlosti meseca.

"Probudi se", zamolio je Perec. "Pogledaj me barem sada, kada smo sami, ne uznemiravaj se, oni svi spavaju. Zar ti niko od nas nije potreban? Ili ti možda čak i ne shvataš šta to znači biti potreban? To je onda; kada čovek ne može da izade na kraj bez... To je kada stalno i neprekidno razmišljaš o... To je kada celog života težiš ka... Ja ne znam kakva si ti. To ne znaju čak ni oni, koji su u potpunosti ubeđeni u to da to znaju. Ti si onakva kakva si, ali ja mogu da se nadam da si ti onakva, kakvu sam celog života hteo da te vidim: dobra i pametna, snishodljiva i razumna, pažljiva i, možda čak i zahvalna. Mi smo istrošili sve to, mi za to nemamo ni snage, ni vremena, mi samo gradimo spomenike, sve više, sve više, sve jeftinije, a da se sećamo - to mi više ne možemo. Ali ti si ipak drugačija, zato sam i došao kod tebe iz daljine, ne verujući u to da ti u stvari i postojiš uopšte. Zar je moguće da ti nisam potreban? Ne,

govoriću suštu istinu. Bojim se da ni ti meni u stvari nisi potrebna. Videli smo jedno drugo, ali bliži od toga nismo postali, a trebalo je sve da bude sasvim drugačije. Možda to oni stoje između nas? Njih je mnogo, ja sam sam, ali ja sam - jedan od njih, ti sigurno ne možeš da napraviš razliku, ne možeš da me raspoznaš u gomili, a možda me ne treba ni razlikovati od ostalih. Možda sam ja sam izmislio te ljudske kvalitete, koji bi trebalo da ti se dopadaju, ali ne tebi kakva si, već tebi kakvu sam te ja zamislio..."

Iza horizonta su se najednom pojavili jarki komadi svetlosti, počeli su da vise, debljajući, i odmah su se sa desne strane, ispod urvine, pod nadnetim stenama poludelo pojavili snopovi svetlosti reflektora, počeli su da jurcaju po nebu, zaostajući u slojevima oblaka. Svetlosni komadi nad horizontom postajali su sve deblji, rastezali su se, pretvorili su se u beličaste oblačice i ugasili se. Kroz jedan minut su se ugasili i reflektori.

"Oni se boje", rekao je Perek. "Ja se takođe bojim. Ali ja se bojim ne samo tebe, ja se još uz sve to bojim i za tebe. Jer ti ih još ne znaš. Uostalom, ja ih takođe loše poznajem. Znam samo da su oni sposobni na bilo kakve krajnosti, na najzadnji krajnji stepen gluposti i mudrosti, surovosti i nežnosti, besa i uzdržavanja. Oni nemaju samo jedno: poimanje. Oni su uvek zamenjivali poimanje nekakvim surogatima - verom, nevericom, ravnodušnošću, prenebregavanjem. Nekako je uvek ispadalo da je to najjednostavnije od svega. Jednostavnije je poverovati nego shvatiti. Jednostavnije je razočarati se, nego pojmiti. Uzgred budi rečeno, ja sutra odlazim, ali to još ništa ne znači. Ovde ne mogu da ti pomognem, ovde se sve i suviše stabilno ustajalo. Ovde sam i suviše приметно suvišan, tuđin. Ali tačku u kojoj ću moći da primenim svoju snagu još ću pronaći, ne uznemiravaj se. Istina, oni mogu nepovratno da te zagade, ali za to je takođe potrebno vreme i to ga je potrebno dosta: oni još moraju da pronađu najefikasniji, najekonomičniji i, što je najvažnije, najjednostavniji način. Mi ćemo se još boriti, samo da imamo za šta da se borimo... Do viđenja."

Perek je ustao sa kolena i krenuo lagano nazad, kroz žbunje u park, u aleju. Pokušao je da pronađe kofer, ali nije uspeo u tome. Tada se vratio na glavnu ulicu, pustu i osvetljenu samo mesecom: Bilo je već dva sata noću, kada se zaustavio pred gostoprimitljivo otvorenim

vratima biblioteke Uprave. Prozori biblioteke bili su zastrti teškim zastorima, a iznutra je biblioteka bila jarko osvetljena, kao paviljon za igranje. Parket se rasušio i očajno je škriputao, i unaokolo su svuda bile knjige. Police su se lomile od knjiga, knjige su u gomilama ležale na stolovima i po uglovima, i osim Pereca i knjiga u biblioteci nije bilo ni žive duše.

Perec se spustio u ogromnu staru fotelju, ispružio noge i, zavalivši se, mirno stavio ruke na naslone. "No, šta stojite", obratio se knjigama. "Neradnici! Zar su vas zbog toga pisali? Izvestite, izvestite me kako ide setva, koliko je toga zasejano? Koliko je zasejano: razumnog, dobrog, večitog?! I kakvi su izgledi za žetvu? I što je najvažnije - kakvi su rezultati? Ćutite... Eto ti na primer, kako te ono zovu... Da-da, ti, dvotomniče! Koliko te je ljudi pročitalo? A koliko shvatilo? Volim te, stari moj, ti si dobar i pošten drug. Ti nikada nisi urlao, nisi se hvalisao, nisi se busao u grudi. Dobar i pošten. I oni, koji te čitaju, takođe postaju dobri i pošteni. Barem privremeno. Iako bi i sami sa sobom... Ali ti znaš, vlada mišljenje da za napredovanje, dobrota i poštenje nisu baš tako obavezni. Za to su potrebne noge. I cipele. Mogu to biti čak i neoprane noge i prljave cipele... Progres može da bude u potpunosti ravnodušan prema pojmovima dobrote i poštenja, kao što je on bio ravnodušan prema tim pojmovima i do sada. Upravi na primer, da bi pravilno funkcionisala, ni poštenje ni dobrota nisu potrebni. Prijatno je, poželjno, ali nije i obavezno. Kao latinski jezik za perača ulica. Kao razvijeni biceps za blagajnika. Kao poštovanje prema ženi za Kućegajenog... Ali sve zavisi od toga kako se poima progres. On se može poimati tako, da se pojavljuju oni čuveni 'zato': alkoholičar, ali zato odličan stručnjak; raspustan čovek, ali zato izuzetan propovednik; lopov, bitanga, vucibatina, ali zato - kakav organizator! Ubica, ali je zato izuzetno disciplinovan i odan... A progres se isto tako može shvatati i kao pretvaranje svih u ljude dobre i poštene. I tada ćemo doživeti jednom do doba, kada će se govoriti: stručnjak je on odista dobar, poznaje stvari, ali je tip prljav, treba ga odmah oterati...

Slušajte knjige, a znate li vi, da vas je više nego ljudi? Kada bi svi ljudi nestali, vi biste mogle da nastanite zemlju i bile biste u potpunosti iste kao i ljudi. Među vama postoje dobre i poštene, mudre, koje mnogo znaju, a isto tako i lakomisleno prazne, skeptici,

ludaci, ubice, zavodnici, deca, dosadni propovednici, samozadovoljne budale i polupromukli vikači sa zapaljenim očima. I vi ne biste znali zašto postojite. I odista - zašto postojite? Mnoge od vas daju znanja, ali čemu to znanje u šumi? Ono nema apsolutno nikakve veze sa šumom. To je isto kao kada bi budućeg graditelja sunčanih gradova učili fortifikaciji, i posle toga, ma koliko se on kasnije trudio da sagradi stadion ili sanatorijum, kod njega bi stalno ispadao nekakav dosadan, turoban bunker sa rovovima, eskarpama i kontraeskarpama. Ono što ste vi dale ljudima, koji su došli u šumu, to nije znanje - to su predrasude... Druge od vas useljavaju nevericu i opadanje duha. I to ne zbog toga, što su mračne ili surove, ili što predlažu i nude da se ostavi jednom za navek nada, već zbog toga što lažu. Ponekad lažu svetlucavo, iskričavo, sa bodrim pesmama i zvižducima, ponekad plačljivo, stenjući i pravdajući se, ali - lažu. Zbog nečega takve knjige nikada i niko ne spaljuje i nikada ne uklanja iz biblioteka, nije još u istoriji čovečanstva bilo slučaja, da je laž predavana ognju. Jedino možda slučajno, ako nisu proanalizirali kako treba ili ako su poverovali. U šumi one takođe nisu potrebne. One nigde nisu potrebne. Sigurno ih je upravo zbog toga tako mnogo... to jest ne zbog toga, već zato što ih vole... Tama gorkih istina nam je draža... Šta? Ko to tu razgovara? Ah, to ja razgovaram... No, eto ja i govorim da postoje još knjige... Šta?..."

"Tiše, neka spava..."

"Bolje da popiješ nešto nego da spavaš."

"Pa ne škripi toliko... Joj, pa to je Perek!"

"A šta nas se tiče Perek, pazi, ne padaj..."

"Nesređen je nekako, jadan..."

"Ja nisam jadan", promrmljao je Perek i probudio se namah.

Pred stalažom, tačno preko puta njega, nalazile su se bilbiotečke merdevine. Na vrhu merdevina stajala je Alevtina iz fotolaboratorije, a dole je šofer Kec držao merdevine istetoviranim rukama i gledao nagore.

"I uvek je on nekako tako nesređen", rekla je Alevtina, posmatrajući Pereca. "I nije sigurno ni večerao. Trebalo bi ga probuditi, neka barem malo votke popije... Da li interesantne stvari vide takvi ljudi u snu?"

"A šta ja tek vidim na javi!" rekao je Kec, gledajući uvis.

"Nešto novo?" upitala je Alevtina. "Nešto što ranije nikada nisi video?"

"Ma ne", rekao je Kec. "Ne bih baš mogao da kažem da je to nešto posebno novo, ali to je kao i na filmu - dvadeset puta gledaš i uvek sa zadovoljstvom."

Na trećoj stepenici merdevina ležali su komadi mesa, na četvrtoj su bili poređani krastavci i očišćene pomorandže, a na petoj stepenici stajala je poluprazna flaša i plastična čašica za olovke.

"Gledaj ako ti se gleda, a merdevine dobro drži", rekla je Alevtina i počela da skida sa gornjih polica stalaže debele časopise i izbledele fascikle. Ona je smicala sa njih prašinu, mrštila se, prelistavala stranice, neke fascikle ostavljala na stranu, a druge opet vraćala na njihovo mesto. Šofer Kec je glasno soptao.

"A treba li ti i za pretprošlu godinu?" upitala je Alevtina.

"Meni je sada samo jedno potrebno", zagonetno je rekao Kec. "Eto, sada ću ja Pereca da probudim."

"Ne udaljuj se od merdevina", rekla je Alevtina.

"A ja ne spavam", rekao je Perec. "Odavno vas već posmatram."

"Odavde se ništa ne vidi", rekao je Kec. "Dođite ovamo, molim vas, pan Perec, ovde je sve: i žene, i vino, i voće..."

Perec je ustao, hramljući na utrnulu nogu, prišao je merdevinama i nalio sebi iz flaše.

"A šta ste videli u snu, Perecčiću?" upitala ga je Alevtina odozgo.

Perec je mehanički bacio pogled nagore i odmah spustio oči.

"Šta sam video... nekakve gluposti... Razgovarao sam sa knjigama." Ispio je i uzeo jednu krišku pomorandže.

"Pridržite za trenutak, pan Perec", rekao je Kec, "Da nalijem i sebi."

"No, da li ti je potrebno za pretprošlu godinu?" upitala je Alevtina.

"Nego kako?" rekao je Kec. Nasuo je sebi u čašu i počeo da bira krastavac. "I za pretprošlu, i za pretpret prošlu... Uvek mi je potrebno... Kod mene je to uvek bilo, ja bez toga ne mogu da živim. Pa bez toga niko ne može ni da živi. Jednome je potrebno više, drugome opet - manje... Uvek govorim: zašto me učite, takav sam ja već čovek..." Kec je ispio sa velikim zadovoljstvom i mljaskajući zagrizao krastavac. "A ovako, kako ja živim ovde, nemoguće je živeti. Još malo ću trpeti, a onda ću oterati kola u šumu i rusalku ću sebi uhvatiti..."

Perec je držao merdevine i pokušavao da misli na sutrašnji dan, a Kec je, sevši na najdonji stepenik, počeo da priča kako je on u mladosti, zajedno sa svojim društvom prijatelja, ulovio na periferiji grada jedan par, udvarača su pretukli i oterali, a damicu su pokušali da iskoriste. Bilo je hladno, vlažno, zbog mladosti nikome ništa nije polazilo za rukom, damica je plakala, bojala se, i prijatelji su jedan za drugim odustajali od nje, samo se on, Tuzik, dugo vucarao za njom po prljavim dvorištima, hvatao je, psovao i stalno mu se činilo da će mu eto sada, upravo sada poći za rukom, ali mu nikako nije polazilo, sve dok je nije dopratio do njene kuće, i tamo je, u tamnom ulazu pritegao uz metalnu ogradu i dobio, konačno svoje. U izlaganju Keca je ovaj slučaj izgledao izuzetno zanosan i veseo.

"Tako da rusalke neće moći da mi umaknu", rekao je Kec, "Ja svoje ne ispuštam, i sada neću ispustiti. Kod mene je uvek tako - što je u izlogu, to je i u radnji - bez prevare."

Imao je preplanulo lepo lice, guste veđe, žive oči i usta puna predivnih zuba. Ličio je na nekog Italijana. Samo su mu noge, eto, zaudarale.

"Gospode bože, šta to rade, šta to rade", rekla je Alevtina. "Sve su fascikle izmešali. Na, pridrži za sada ove."

Nagla se i predala Kecu čitav naramak fascikli i časopisa. Kec je digao hrpu, prelistao nekoliko stranica, počeo da čita u sebi pomičući usnama, prebrojao je fascikle i rekao:

"Potrebna su još dva komada."

Perec je držao merdevine i posmatrao svoje stegnute pesnice. Sutra, u ovo doba, mene više ovde neće biti, razmišljao je. Sedeću pored Keca u kabini, biće vrućina, metal će tek početi da se lagano hladi. Kec će uključiti farove, smestiće se što je moguće udobnije, izbacivši levi lakat kroz prozor i počće da rasuđuje o svetskoj politici. Neću mu dati ni o čemu drugome da rasuđuje. Neka se zaustavlja kraj svake krčme i bifea, neka uzima kakve god hoće saputnike, neka čak napravi i veliki zaokret, da bi nekome odneo mlatilicu sa popravke. Ali dozvoliću mu da rasuđuje samo o svetskoj politici. Ili ću se raspitivati o raznim automobilima. O normama potrošnje goriva, o nesrećnim slučajevima, o ubistvima podmićenih inspektora. On je dobar pripovedač, i nikada čovek ne može da shvati da li laže ili govori najčistiju istinu...

Kec je popio još jednu porciju, počeo da mljacka, pogledao Alevtinine noge i počeo da priča dalje, ržući, izražajno gestikulirajući i zalivajući sve smehom punim radosti. Skrupulozno se pridržavaju hronologije, on je pričao istoriju svog polnog života, kako je ona proticala iz godine u godinu, iz meseca u mesec. Kuvarica iz koncentracionog logora, u kome je sedeo zbog krađe papira u doba gladi (kuvarica je imala običaj da kaže: "Pazi da ne podbaciš, Kec, pazi!"), ćerka političkog zatvorenika iz istog logora (njoj je bilo svejedno ko će to biti ona je bila ubeđena da će je svejedno spaliti), ćerka jednog mornara iz lučkog grada, koja je pokušavala da se na taj način osveti svom nezasirom mužu zbog njegovih neprekidnih švrljanja. Jedna bogata udovica, od koje je Kec kasnije morao noću da beži samo u gaćama, jer je htela da jadtog Keca uzme za sebe i natera ga da trguje narkoticima i sramnim medicinskim preparatima. Žene, koje je vozio dok je radio kao taksi-šofer: one su mu plaćale po jedan novčić od gosta, a krajem noći - u naturi ("...a ja joj kažem: kako ti to, a ko će o meni pomisliti malo - ti si već bila sa četvoricom, a ja ni sa jednom..."). Posle toga žena, petnaestogodišnja devojkica, koju je uzeo za sebe sa specijalnom dozvolom vlasti - ona mu je rodila blizance i, na kraju krajeva otišla od njega, kada je pokušao da njome plaća prijateljima za ljubavnice prijatelja. Žene... devojkice... kurve... ženice... kučke...

"Tako da ja nisam u stvari nikakav razvratnik" , zaključio je on. "Jednostavno sam temperamentni muškarac, a ne neki tamo nemoćan impotent."

Popio je ono što je imao u čaši, uzeo fascikle i ne oprostivši se, otišao, šrkpućući parketom i zviždućući, čudnovato se pogrblivši, neočekivano nalik ili na pauka ili na prvobitnog čoveka. Perek je bespomoćno gledao za njim kako se udaljava, a tada je Alevtina rekla:

"Dajte mi ruku, Perek."

Čučnula je na gornjem stepeniku, spustila mu ruke na ramena i, tiho zapištavši, skočila dole. Uhvatio ju je pod mišice i spustio na pod, i jedno vreme su stajali tako blisko jedno drugome lice prema licu. Ona je držala ruke na njegovim ramenima, a on je nju držao ispod mišica.

"Isterali su me iz hotela", rekao je.

"Znam", rekla je. "Hajdemo kod mene, hoćete li?" Bila je dobra i topla i gledala mu je u oči mirno, iako i ne baš sasvim sigurno. Posmatrajući je, čovek je mogao da zamisli mnoštvo dobrih, toplih i slatkih slika, i Perec je nazasito pregledao sve te slike jednu za drugom, i pokušao da zamisli samoga sebe pored nje, ali je najednom osetio da mu to ne polazi za rukom: umesto sebe video je Keca, lepog, drskog, tačnog u pokretima i kome mu zaudaraju noge. "Ne, hvala", rekao je i odvojio je od nje svoje ruke. "Nekako ću se već snaći i ovako."

Ona se odmah okrenula i počela da skuplja ostatke hrane na list novina.

"A zašto to - tako?" rekla je. "Mogu na otomanu da vam spremim da spavate. Do jutra ćete se ispavati, a onda ćemo vam pronaći sobu. Ne možete svake noći da sedite u biblioteci..."

"Hvala", rekao je Perec. "Ali ja sutra odlazim."

Zapanjeno ga je pogledala.

"Odlazite? U šumu?"

"Ne, kući..."

"Kući..." Lagano je umotavala hranu u novine. "Ali vi ste stalno želeli da dospete u šumu, svojim sam ušima to čula."

"Da, vidite li, hteo sam... Ali mene tamo ne puštaju. Ne znam čak ni zašto. A u Upravi nemam šta da radim. Eto, tako sam se i dogovorio... Kec će me sutra odvesti. Sada je već tri sata. Otići ću u garažu uvući se u Kečev kamion i pričekati tamo do jutra. Tako da nemate zašta da se uznemiravate..."

"Znači, da se opraštamo... A možda ćete ipak krenuti sa mnom?"

"Hvala, biće ipak bolje u kolima... Bojim se da ne prespavam. Jer, Kec me neće čekati."

Izašli su potom na ulicu i rame uz rame krenuli ka garaži.

"Znači, nije vam se dopalo ono što je Kec pričao?" upitala ga je.

"Ne", odgovorio je Perec. "Uopšte mi se nije dopalo. Ne volim kada se o tome priča. Čemu? Sramota je nekako... i za njega je sramota, i za vas je sramota, i za mene... Za sve. Suviše je sve to besmisleno. Kao da to čovek radi iz dosade."

"Najčešće se to radi iz velike dosade", rekla je Alevtina. "A za mene se ne stidite, ja sam prema tome ravnodušna. Ja sam na to u potpunosti ravnodušna... No, vi ćete znači ovamo. Poljubite me na

rastanku."

Perec ju je poljubio, osećajući pri tom nekakvo nejasno sažaljenje.

"Hvala", rekla je ona, okrenula se i brzo krenula u suprotnom pravcu.

Perec joj je zbog nečega mahnuo.

Posle toga je ušao u garažu, osvetljenu plavim sijalicama, prekoračio stražara, koji je hrkao na izvučenom iz nekih kola sedištu, našao Kečev kamion i uvukao se u kabinu. Tu je mirisalo na gumu, benzin, prašinu. Na prednjem staklu se, raširivši ruke, njihao Miki-Maus. Odlično, pomislio je Perec, udobno je. Trebalo je odmah doći ovamo. Unaokolo su bila ćutljiva kola, mračna i prazna. Glasno je hrkao čuvar. Kola su spavala, spavao je čuvar i spavala je cela uprava. I Alevtina se skidala pred ogledalom u svojoj sobi pored razmeštenog kreveta, ogromnog, bračnog, mekog, toplog... Ne, o tome ipak ne treba. Zato što preko dana smeta brbljanje, lupnjava 'Mercedesa', sav taj poslovni besmisleni kaos, a sada nema ni iskorenjivanja, ni prodiranja, ni straže, ni ostalih zloslutnih gluposti, postoji samo sanjivi svet nad urvinom, avetinjski, kao svi sanjivi svetovi, nevidljiv i nečujan, i uopšte ništa realniji od šume. Šuma je sada čak još možda i realnija: jer šuma nikada ne spava. A možda ona i spava, i vidi nas sve u snovima. Mi smo - san šume. Atavistički san. Grube aveti njene davno ohlađene seksualnosti...

Perec je legao, skupivši se i podvukao je pod glavu smotani mantil. Miki Maus se tiho njihao na niti. Kada su videle tu igračku, devojke su uvek uzvikivale: "Ah, kako je divan!" a šofer Kec im je odgovarao: "Ono što je u izlogu, to je i u radnji." Menjač brzina se upirao Kecu u bok, i Perec nije znao kako da ga skloni. I može li uopšte da ga skloni. Moglo bi se još desiti da kola i krenu, ako ga skloni. Prvo lagano, posle sve brže, pravo na čuvara koji spava, a Perec će se izmuvati po kabini i pritiskati sve što mu dospe pod ruke i pod noge, a čuvar je sve bliži i bliži, već se vide njegova širom otvorena usta što hrču. Posle toga kola počinju da poskakuju, naglo skreću, uleću u zid garaže i u prorezu se pojavljuje modro nebo...

Perec se probudio i video da je već jutro. U širom otvorenim vratima garaže pušili su mehaničari, i video se trg ispred garaže, žut od sunca. Bilo je sedam sati. Perec je seo, protrljao lice i ogledao se u retrovizoru. "Trebalo bi da se obrijem", pomislio je, ali iz kola nije izašao. Keca još nije bilo, i trebalo ga je čekati ovde, na mestu, jer su

svi šoferi zaboravni i uvek odlaze bez njega. Postoje dva pravila opštenja sa šoferima: kao prvo, nikada ne izlazi iz kola ako možeš da trpiš i čekaš; i kao drugo, nikada ne diskutuj sa šoferom, koji te vozi. Ako ništa drugo, a ono se pretvaraj da spavaš...

Mehaničari u vratima su pobacali opuške, pažljivo ih zgnječili vrhovima cipela i ušli u garažu. Jednoga od njih Perek nije poznao, a drugi je bio, videlo se ne mehaničar, već menadžer. Prošli su pored kamiona, pri čemu se menadžer zbog nečega zadržao pored kabine i stavivši ruku na krilo, bacio pogled ispod kamiona. Posle je Perek čuo kako je počeo da naređuje. "No, makni se, daj dizalicu ovamo", "A gde je on?" upitao je nepoznati mehaničar. "...!" mirno je rekao menadžer. "Pogledaj pod sedištem." "Odakle ja da znam", razdražljivo je odgovorio mehaničar. "Ja sam vas upozoravao da sam ja kelner..." Jedno vreme je vladala tišina, a onda su se vrata kabine otvorila i pojavilo se natmureno, zbunjeno lice mehaničara-kelnera. Pogledao je Perea, bacio pogled po kabini, zbog nečega počeo da cima upravljač, a onda je spustio obe ruke pod sedišta i počeo tamo nešto da pretura.

"Da li je ovo dizalica, šta li?" upitao je tiho.

"Ne, nije", rekao je Perek. "Po mome, ovo je samo ključ."

Mehaničar je prineo ključ očima, pogledao ga, stegavši usne, stavio ga na papučicu i ponovo zavukao ruke pod sedišta.

"Ovo?" upitao je.

"Ne", rekao je Perek. "To mogu potpuno precizno da vam kažem. Ovo je mehanički računar. Dizalice nisu ovakve."

Mehaničar-kelner je, namrštivši nisko čelo, razgledao mehanički računar.

"A kakve su?" upitao je.

"No... Metalna palica... Mogu razne da budu. Dizalice imaju jednu pokretnu ručku."

"Evo ovde postoji takva ručka. Kao kod kase."

"Ne, ovo je sasvim drugačija ručka."

"A ako ovu okrenem, šta će se onda desiti?"

Perek se sasvim zbunio. Mehaničar je malo sačekao, sa uzdahom postavio računar na papučicu i ponovo se zavukao ispod sedišta.

"A možda je ovo?" rekao je.

"Možda. Odista liči. I to jako. Samo, tamo bi trebalo da se nalazi i

jedna metalna osovina. Debela."

Mehaničar je pronašao i osovinu. Stavio je na dlan, odmerio i rekao: "Dobro, odneću mu ovo za početak", i otišao, ostavivši vrata otvorena. Perek je zapalio cigaretu. Negde iza njega je zveketao metal i čule su se psovke. Posle je kamion počeo da podriguje i da se cima.

Keca nije bilo, ali se Perek nije uznemiravao. On je zamišljao kako će krenuti glavnom ulicom Uprave, i niko ih neće posmatrati. Posle će skrenuti na seoski put, povući će za sobom oblak žute prašine, a sunce će se dizati sve više i više, ono će biti sa njihove desne strane i uskoro će početi da peče, a oni će skrenuti sa seoskog puta na autostradu, i ona će biti dugačka; ravna blistava i dosadna, a na samom kraju horizonta pojavljivaće se fatamorgane, nalik na velike svetlucave bare...

Pored kabine je ponovo prošao mehaničar, kotrljajući ispred sebe težak zadnji točak. Točak je dobio inerciju na betonskom podu, i videlo se da mehaničar hoće da ga zaustavi i nasloni na zid, ali je točak jedva malo skrenuo i teško se otkotrljao u dvorište, a mehaničar je nespretno potrčao za njim, sve više i više zaostajući. Posle su nestali sa vidika, i u dvorištu je mehaničar glasno i očajnički zavapio. Začuo se topot mnogih nogu, i pored vrata su sa povicima: "Lovi ga! Zaobilazi sa desna!" potrčali ljudi.

Perek je zapazio da kabina ne stoji više onako ravno kao pre, i promolio je glavu iz kabine. Menadžer se muvao kraj zadnjeg točka. "Dobar dan", rekao je Perek. "Šta to ra..."

"Ah, Perek, dragi moj!" radosno je povikao menadžer ne prekidajući rad. "Sedite, sedite, ne izlazite napolje! Vi nam uopšte ne smetate. Zaglavio se, đubre jedno prokleta... Jedan smo lako skinuli, a drugi se zbog nečega zaglavio..."

"Kako to zaglavio? Da se nije nešto pokvarilo?"

"Ne bih rekao", rekao je menadžer, ispravljajući se i brišući čelo spoljnom stranom dlana, u kome je držao ključ. "Jednostavno je zarđao, sigurno. No, sada ću ga ja srediti, i to vrlo brzo. A onda ćemo šah da postavimo. Šta velite?"

"Šah?" rekao je Perek. "A gde je Kec?"

"Upućen je u šumu. Kec više ne radi kod nas. A šta će vam on?"

"Eto, tako...", tiho je rekao Perek. "Jednostavno sam pretpostavio..."

Otvorio je vrata i iskočio na betonski pod.

"Badava se uznemiravate", rekao je menadžer. "Mogli ste mirno tamo da sedite, vi nikome ne smetate."

"A zašto bih sedeo", rekao je Perec. "Jer, ova kola nikuda neće krenuti?"

"Ne, neće krenuti. Bez točkova ona ne mogu, a točkove treba skinuti... Uh, kako se samo zaglavilo! A da te... Dobro, mehaničari će već skinuti. Hajdemote bolje šah da namestimo."

Uzeo je Pereca pod ruku i odveo ga u svoj kabinet. Tamo su seli za sto, menadžer je odmakao u stranu gomilu papira, postavio šah i isključio telefon.

"Hoćemo li sa satom da igramo?" upitao je.

"Ne znam šta da kažem", rekao je Perec.

U kabinetu je bilo sumračno i pro hladno, plavičasti duvanski dim plovio je između ormara kao ledena vodena trava, a menadžer - bradavičast, naduven, prekriven raznobojnim mrljama - kao gigantski oktopod, sa dva maljava pipka, otvorio je lakiranu školjku šahovske table i počeo brzo da izvlači iz nje drvenu utrobu. Njegove okrugle oči su se presijavale, i desno oko, veštačko, bilo je sve vreme upereno u tavanicu, a levo, živo kao da je od žive, slobodno se okretalo u orbiti, posmatrajući čas Pereca, čas vrata, čas opet šahovsku tablu.

"Sa satom", odlučio je, na kraju, menadžer. Izvukao je iz ormara sat, navio ga i, pritisnuvši dugme, povukao prvi potez.

Sunce se dizalo. U dvorištu su vikali: "Zaobilazi sa desna!" U osam sati se menadžer, našavši se u teškoj situaciji zamislio duboko i najjednom zatražio doručak za dvoje. Iz garaže su bučno izletali automobili. Menadžer je izgubio jednu partiju i ponudio je da igraju drugu. Dobro su doručkovali: popili su po dve flaše kefira i pojeli po komad mesa. Menadžer je izgubio i drugu partiju, odano i oduševljeno pogledao Pereca živim okom i predložio da odigraju treću. On je stalno igrao jedan te isti gambit sa lovcem, ne skrećući ni za potez od odabrane jednom zanavek varijante koja je gubila. On kao da je obrađivao gubitak, i Perec je pomerao figure potpuno automatski, osećajući se kao da je mašina za trening: ni u njemu, ni u svetu nije bilo ničega osim šahovske table, dugmeta sata i precizno zdatog programa akcije.

U pet minuta do devet zvučnik lokalne radio-veze dreknuo je i objavio biseksualnim glasom: "Svi radnici Uprave da budu kraj telefona. Očekuje se obraćanje Direktora saradnicima." Menadžer se najednom jako uozbiljio, uključio je telefon, digao slušalicu i prineo je uvetu. Sada su u tavanicu bila uperena oba njegova oka. "Mogu li da idem?" upitao je Perek. Menadžer se strašno natuštio, prineo prst ustima, a onda je počeo da maše rukom Perecu. U telefonskoj slušalici začulo se nekakvo odvratno kreketanje. Perek je na vrhovima prstiju izašao napolje.

U garaži se bilo skupilo mnogo ljudi. Lica su im svima bila stroga, značajna, čak na neki način i svečana. Niko nije radio, svi su pritiskali na uši telefonske slušalice. Samo je u jarko osvetljenom dvorištu mehaničar-kelner, znojav, crven, izmučen, promuklo daščući, jurio za točkom. Dešavalo se nešto izuzetno važno. Nemoguće je više ovako, pomislio je Perek. Nemoguće je, stalno sam nekako po strani, nikada ništa ne znam, možda je nesreća upravo u tome, možda je u stvari sve pravilno ali ja to ne znam, ne znam šta i zato sam neprekidno suvišan.

Uleteo je u telefonsku kabinu najbližeg telefona-automata, smakao slušalicu, željno počeo da osluškuje, ali je u slušalici čuo samo ravnomerno guđenje. Tada je osetio iznenadni strah, opasnost da ponovo negde kasni, da se ponovo negde i nešto deli, a on će, kao i uvek ostati bez tog nečeg. Preskačući kanale i jame, on je prešao preko gradilišta, trgao se od čuvara koji mu je preprečio put sa pištoljem u ruci i sa telefonskom slušalicom u drugoj ruci i uz jedne merdevine se popeo na nedovršeni zid. U svim prozorima uspeo je da vidi usredsređeno skamenjene ljude sa telefonskim slušalicama, a onda je nad njegovim uvetom nešto prodorno zafijukalo, i on je takoreći odmah zatim začuo za svojim leđima pucanj iz pištolja, skočio je dole, u gomilu đubreta i pojurio ka službenom ulazu. Vrata su bila zaključana. Nekoliko je puta povukao ručku, ručka se polomila. Odbacio ju je u stranu i jedan tren razmišljao šta dalje da radi. Pored vrata se nalazio uzan širom otvoreni prozor i on se uvukao kroz njega, umazavši se prašinom i pokidavši nokte na prstima.

U sobi, u koju je dospeo, nalazila su se dva stola. Za jednim je sa telefonskom slušalicom u ruci sedeo Kućegajeni. Lice mu je bilo

skamenjeno, oči zatvorene. On je stezao slušalicu na uvo i nešto brzo beležio olovkom u ogroman notes. Drugi sto je bio prazan, i na njemu se nalazio telefon. Perek je dograbio slušalicu i počeo da sluša.

Pucketanje. Šuštanje. Onda se odjednom javi nepoznati, piskavi glas: "...Uprava realno može da raspolaže samo sa ništavnim komadićem teritorije u okeanu šume, koja prekriva kontinent. Smisao života ne postoji kao ni smisao postupaka. Mi možemo odista izuzetno mnogo, ali mi do sada tako nismo ni shvatili šta nam je od onoga, što mi odista možemo, stvarno i potrebno. Ona se čak i ne suprotstavlja, ona jednostavno ne zapaža. Ako nam je postupak doneo zadovoljstvo - dobro je, ako nije doneo - znači da je bio besmislen..." Ponovo šuštanje i pucketanje: "...suprotstavljamo se milionima konjskih snaga, desetinama amfibija, dirižabala i helikoptera, medicinskom naukom i najboljom na svetu teorijom snabdevanja. U Upravi se otkrivaju u najmanju ruku dva nedostatka. U naše doba akcije slične vrste mogu da imaju šifre koje glase na ime Herostrata koje se odnose na veliko vremensko razdoblje, kako bi on ostao naš najomiljeniji prijatelj. Ona uopšte nije u stanju da stvara, ne uništavajući autoritet i nezahvalnost..." Pištanje, žvižduci, zvuci nalik na težak kašalj: "...ona voli, i to odista jako, takozvana jednostavna rešenja, biblioteke, unutrašnju vezu, geografske i druge mape. Puteve koje ona smatra za najkraće, da bi se razmišljalo o smislu života odmah za sve ljude, a ljudi to ne vole. Saradnici sede, spustivši noge u ambis, svaki na svome mestu, gurkaju se, šale i bacaju kamičke, a svaki se trudi da baci što teži, a istovremeno rashodovanje, potrošnja kefira ne pomaže ni da se odneguje, ni da se iskoreni, ni na doličan način zakonspiriše šuma. Bojim se da mi takođe ne shvatimo čak ni, šta mi u stvari želimo, a nervi, na kraju krajeva takođe moraju da se treniraju, kao što se trenira sposobnost za prihvatanje, i razum ne crveni, i ne muči se grižom savesti, jer pitanje od naučnog, pravilnog postavljenog, postaje moralno. Ona je lažljiva, ona je ljigava, ona je nepostojana i stalno se pretvara. Ali neko mora da nadražuje, a ne da priča legende, i da se pažljivo priprema za probni izlazak. Sutra ću vas primiti ponovo i videti kako ste se pripremili. Dvadeset dva nula-nula je - radiološka uzbuna i zemljotres, osamnaest nula-nula - savetovanje slobodnog od

dežurstva personala kod mene, kako se to kaže na tepihu, dvadeset četiri nula-nula - opšta evakuacija..."

U slušalici se začuo zvuk kao od vode koja lije. Posle se sve utišalo, i Perc je zapazio da ga Kućegajeni posmatra strogim prekornim očima.

"Šta to on govori?" upitao je tiho. "Ništa ne shvatam."

"Nije ni čudno", rekao je Kućegajeni ledenim glasom. "Niste uzeli svoju slušalicu." Spustio je glavu, zapisao nešto u notes i nastavio: "To je, uzgred budi rečeno, apsolutno nedopustivo remećenje pravila. Insistiram na tome da spustite slušalicu i odete. Jer ću inače pozvati zvanične ličnosti."

"Dobro", rekao je Perc. "Otići ću. Ali gde je moja slušalica? Jer, ova nije moja. A gde je onda moja?"

Kućegajeni ništa nije odgovorio. Oči su mu se ponovo zatvorile, i on je ponovo stegao slušalicu na uvo. Perc je začuo kreketanje.

"Pitam, gde je moja slušalica!" povikao je Perc. Sada on više ništa nije čuo. Postojalo je šuštanje, pucketanje, a onda su se začuli čisti zvuci prekinute veze. Tada je bacio slušalicu i istrčao u hodnik. Otvarao je vrata kabineta i svuda video poznate i nepoznate saradnike. Jedni su sedeli i stajali, skamenjeni u potpunoj nepokretnosti, nalik na voštane figure staklastih očiju; drugi su hodali iz ugla u ugao, prekoračujući žicu od telefona koja se vukla za njima; treći su grozničavo beležili u debele sveske, na komadima papira, na marginama novina ono što su slušali. I svaki od njih je čvrsto stezao na uvo slušalicu, kao da se bojavao da slučajno ne propusti i jednu jedinu reč. Slobodnih telefona nije bilo. Perc je pokušao da otme slušalicu jednom saradniku koji je zastao kao u transu, mladom momku u radničkom kombinezonu, ali je ovaj tog istog časa živnuo, počeo da vrišti i da laje, a tada su svi ostali počeli da sikću, mašu rukama, i neko je histerično povikao: "Bezobrazluk! Pozovite stražu!" "Gde je moja slušalica?" urlao je Perc. "Ja sam čovek kao i svi vi, i imam pravo da znam! Dajte mi da čujem! Dajte mi moju slušalicu!"

Njega su gurali napolje i zatvarali vrata za njim. Stigao je do poslednjeg sprata, gde su kraj ulaza na tavan, pored mehaničkog odeljenja lifta koji nikada nije radio, sedela za stolom dva dežurna mehaničara i igrali iks oks. Perc se, sav zadihan, oslonio o zid. Mehaničari su ga pogledali, rasejano mu se osmehnuli i ponovo

nadneli nad kockasti papir.

"Vi takođe nemate svoju slušalicu?" upitao je Perc.

"Imamo", rekao je jedan od mehaničara, "kako da je nemamo? Do toga još nismo stigli."

"A zašto ne slušate?"

"A ništa se ne čuje, zašto bismo slušali."

"A Zašto Se ne čuje?"

"Žice su presečene."

Perc je izgužvanom maramicom obrisao lice i vrat, sačekao da jedan mehaničar pobedi drugog i onda se spustio dole. U hodnicima je postalo bučno. Vrata su se otvarala, saradnici su izlazili da puše. Žuborili su živnuti, uzbuđeni, uznemireni glasovi. "Kažem vam sa sigurnošću: eskimo su izumeli Eskimi. Šta? Na kraju krajeva, ja sam to jednostavno pročitao u jednoj knjizi. A vi sami niste to u stanju da čujete? Esi-mos. Es-ki-mo. Šta?..." "Gledao sam u katalogu Ivera: sto pedeset hiljada franaka, i uz sve to još - pedeset i šeste godine. Možete li da zamislite koliko bi ona vredela onda danas?."

"Čudnovate nekakve cigarete. Kažu da sada uopšte niko ne stavlja duvan u cigarete, već da uzimaju specijalni papir, sitne ga i prelivaju nikotinom..."

"Od paradajza takođe može da se dobije rak. Od paradajza; od lule, od jaja, od svilenih rukavica..."

"Kako ste spavali? Zamislite, cele noći nisam mogao da zaspim: neprekidno lupa onaj malj. Čujete li? I eto tako cele noći... Dobar dan, Perc! A kažu da ste otputovali... Junačina ste što ste ostali..."

"Našli su, konačno lopova, sećate se da su stvari nestajale? Ispostavilo se da je to bio bacač diskosa iz parka, znate, to je ona statua kraj fontane. Na nozi mu je ispisano nešto dosta nepristojno..."

"Perc, budi drug, daj pet novčića do plate, to jest do sutra..." "A on joj se nije uopšte udvarao. Ona se sama bacila na njega. I to pred mužem. Možete i da mi ne verujete, a ja sam svojim očima video..."

Perc je sišao u svoj kabinet, pozdravio se sa Kimom i umio se. Kim nije radio. On je sedeo, s nepokretnim šakama položenim na sto i posmatrao zid od keramičkih pločica. Perc je skinuo navlaku sa 'Mercedesa', uključio mašinu u razvodnik i upitno pogledao Kima.

"Danas ne može da se radi", rekao je Kim. "Nekakva budalčina hoda

i sve popravlja. Sedim i ne znam šta da radim."

Tada je Perec primetio na svom stolu cedulju. "Perecu. Izveštavamo vas da se Vaš telefon nalazi u kabinetu 771." Potpis nečitak. Perec je uzdahnuo.

"Nemaš zašta da uzdišeš", rekao je Kim. "Na posao treba dolaziti na vreme."

"A ja nisam ni znao", rekao je Perec. "Imao sam nameru danas da otputujem."

"Sam si kriv", suvo je rekao Kim.

"Svejedno sam malo slušao. A znaš li, Kim, ništa od svega nisam shvatio. Zašto je to tako?"

"Malo si slušao! Ti si budala. Ti si idiot. Ti si propustio slučaj, i to takav slučaj, da jednostavno ne želim više s tobom ni da razgovaram. Moraću sada da te upoznam sa direktorom. Jednostavno iz sažaljenja."

"Upoznaj me", rekao je Perec. "Znaš li", nastavio je on, "ponekad mi se činilo kao da nešto počinjem da shvatam, nekakve iskidane komadiće misli, po meni veoma interesantne, ali ako sada pokušam da ih se prisetim - ništa od svega..."

"A čiji je to bio telefon?"

"Ne znam. To je tamo, gde Kućegajeni sedi."

"Aha-a... Pravilno, ona se sada porađa. Nema sreće Kućegajeni. Uzme novu saradnicu, poradi sa njom jedno pola godine i ode ona na porođaj... Da, Perec, uzeo si žensku slušalicu. Tako da čak i ne znam kako i čime da ti pomognem... Svi redom, sve u svemu i ne slušaju, žene sigurno takođe. Jer, direktor se obraća svima istovremeno, ali istovremeno i svakome ponaosob. Shvataš li to?"

"Bojim se da..."

"Ja, na primer, preporučujem da se sluša ovako. Proširi direktorov govor u jedan redak, izbegavajući pri tome znakove interpunkcije, i odabiraj reči principom slučaja, u mislima bacajući kocku, ili igrajući domine. I tada, ako se polovine domina podudaraju u potpunosti, reč se prihvata i ispisuje na odvojenom listu papira. Ako se ne podudara - reč se odbacuje, ne ostaje u retku. Ima tamo još nekih finesa, povezanih sa učestalošću suglasnika i samoglasnika, međutim, to već spada u efekte drugog reda. Shvataš li to sada?"

"Ne", rekao je Perec. "To jest - da. Šteta što nisam znao za taj

metod. I šta je on rekao danas?"

"To nije jedini metod. Postoji na primer još i metod spirale sa promenljivim hodom. Taj metod je dosta grub, ali ako se govori samo o privredno-ekonomskim problemima, onda je taj metod veoma zgodan, jer je jednostavan. Postoji i metod Stivenson-Zadea, ali za njega su potrebne još i elektronske sprave... Tako da je u stvari najbolji metod domina, a u pojedinim slučajevima, kada je rečnik specijalizovan i ograničen - metod spirale."

"Hvala", rekao je Perc. "A o čemu je danas govorio direktor?"

"Šta znači - o čemu?"

"Kako?... No... o čemu? No, šta je on... rekao?"

"Kome?"

"Kome? No, na primer tebi."

"Na žalost ne mogu to da ti ispričam. To je izuzetno tajni materijal, a ti si, Perc, izvini to, ipak honorarni spoljni saradnik. Ne ljuti se."

"Ne, ja se ne ljutim", rekao je Perc. "Hteo bih samo da saznam... On je govorio nešto o šumi, o slobodi volje... Ja sam juče bacao kamačke u ambis, no, jednostavno tek onako, bez ikakvog cilja, a on je upravo o tome nešto govorio."

"To mi ne pričaj", rekao je Kim nervozno. "To me se ne tiče. A ne tiče se takođe ni tebe, pošto to nije bila tvoja slušalica."

"Ali stari, da li je on govorio nešto o šumi?"

Kim je slegao ramenima.

"No, to je sasvim prirodno. On nikada ni o čemu drugome i ne govori. I daj da prekinemo ovaj razgovor. Ispričaj mi bolje kako si odlazio."

Perc je ispričao.

"A ne bi trebalo stalno da ga pobeđuješ", rekao je Kim zamišljeno.

"Ja tu ništa ne mogu da uradim. Jer ja sam dosta jak šahista, a on je običan amater... I uz sve to, on igra nekako čudnovato..."

"To nije važno. Da sam na tvome mestu, ja bih dobro promozgao. I sve u svemu, nešto mi se ne dopadaš u poslednje doba... Pišu razne dostave protiv tebe... Znaš šta, sutra ću ti organizovati sastanak sa direktorom. Otidi kod njega i razjasni sve. Ja sam lično mišljenja da će te on pustiti. Ti mu samo podvuci da si ti lingvista, filolog, da si ovamo dospeo sasvim slučajno, spomeni mu onako, kao uzgred, da si jako želeo da dospeš u šumu, a sada si se predomislio, jer

smatraš da nisi kompetentan za to."

"Dobro."

Počutali su malo. Perec je zamislio sebe kako stoji pred direktorom i užasnua se. Metod domina, pomislio je. Stivenson-Zadeov metod...

"I što je najvažnije, ne stidi se da plačeš", rekao je Kim. "On to jako voli."

Perec je skočio i uznemireno počeo da hoda po prostoriji.

"Gospode bože", rekao je. "Kada bih barem znao kako on izgleda. Kakav je."

"Kakav? Onižeg rasta, riđ..."

"Kućegajeni mi je rekao da je on pravi velikan."

"Kućegajeni je budala. Hvalisavac i lažljivac. Direktor je - riđ čovek, debeljuškast, na desnom obrazu ima omanji ožiljak. Kada ide - vidi se da je dustabanaš, ide nekako kao mornar. U stvari, on i jeste bivši mornar."

"A Kec mi je govorio da je suvoparan i da ima dugu kosu, jer nema jedno uvo."

"Ko je sad pa taj Kec?"

"Šofer, pričao sam ti već o njemu."

Kim se podsmešljivo nasmejao.

"Odakle bi šofer Kec mogao sve to da zna? Slušaj, Perec, ne treba biti do te mere poverljiv."

"Kec je rekao da mu je on bio šofer i da ga je nekoliko puta video."

"No, pa šta onda? Laže, verovatno. Ja sam bio njegov lični sekretar, a nisam ga video ni jedan jedini put."

"Koga to?"

"Direktora. Dugo sam bio njegov sekretar, sve dok nisam odbranio disertaciju."

"I ni jednom ga nisi video?"

"Pa prirodna stvar! Da li možeš da zamisliš kako je to jednostavno?"

"Stani, stani, odakle ti onda znaš da je on riđ i sve ono ostalo?"

Kim je počeo da klima glavom.

"Perečiću moj", rekao je nežno, "dušice. Niko i nikada nije video atom vodonika, ali svi znaju da on ima jedan elektronski omotač određenih karakteristika i jezgro koje se sastoji u najprostijem slučaju od jednog protona."

"To je tačno", rekao je Perec turobno. Osećao je da je premoren.

"Znači, sutra ću ga videti."

"E, ne, bolje me upitaj nešto lakše", rekao je Kim. "Ja ću ti organizovati sastanak, to ti garantujem. A šta ćeš ti tamo videti i koga to - to ja ne znam. I šta ćeš čuti, ne znam ni to. Ti me ne pitaš da li će te pustiti direktor ili neće, i pravilno radiš što to ne pitaš. Jer ja to ne mogu da znam, zar ne?"

"Ali to su ipak sasvim različite stvari", rekao je Perec.

"Istovetne, Perečiću", rekao je Kim. "Uveravam te, potpuno iste."

"Ja sigurno izgledam dosta blesavo", tužno je rekao Perec.

"Pomalo i jeste."

"Jednostavno sam danas loše spavao."

"Ne, ti si jednostavno nepraktičan. A zašto si ti, u stvari, loše spavao?"

Perec je ispričao. I preplašio se. Dobročudno lice Kima se najednom ispunilo krvlju, pocrvenelo, kosa mu se nakostrešila. Zauriao je, digao telefonsku slušalicu, besno poručio jedan broj i dreknuo:

"Komandant? Šta to znači, komandante? Kako ste se usudili, kako ste smeli da iselite Pereca? Ću-ta-ti! Ne pitam vas šta mu je isteklo, ja vas pitam - kako ste smeli da iselite Pereca? Šta? Ću-ta-ti! Nemate prava! Šta? Gluposti, idiotluci! Ću-ta-ti! Izgaziću vas! Zajedno sa vašim Klaudij-Oktavijanom! Vi ćete mi klozete čistiti, u šumu ćete mi otići, i to u roku od dvadeset i četiri časa, za šesdeset minuta! Šta? Tako... Tako... Šta? Tako... Pravilno. To je druga stvar. I najbolju moguću posteljinu... to je već vaša lična stvar. Ako treba i na ulici... Šta? Dobro. Dobro. Dobro. Zahvaljujem vam se. Izvinite što sam vas uznemirio... No, prirodno... Velika vam hvala. Do viđenja."

Spustio je slušalicu.

"Sve je u redu", rekao je. "Ipak je on predivan čovek. Idi, odmori se. Živećeš u njegovom stanu, a on će sa porodicom da se preseli u tvoju bivšu sobu, jer drugačije on ne može da postupi, na žalost... I ne diskutuj, molim te, ne diskutuj, to je stvar koja se ne tiče ni tebe ni mene. On je sam tako odlučio. Idi, idi, to je naređenje. Telefoniraću ti još što se tiče direktora..."

Perec je, zanoseći se, izašao na ulicu, postojao malo, žmureći od sunca, a onda otišao u park da traži svoj kofer. Nije ga odmah pronašao, jer je kofer čvrsto držao u mišićavoj gipsanoj ruci lopov-bacač diska kraj fontane sa nepristojnim natpisom na levoj

natkolenici. Tamo je bilo hemijskom olovkom ispisano: "Devojke, bojte se sifilisa."

3.

Perec je došao u kabinet direktora tačno u deset sati izjutra. U čekaonici je već bila gužva. Čekalo je jedno dvadeset ljudi. Perec je bio četvrti po redu. Seo je u fotelju između Beatrise Bah, saradnice grupe Pomoći lokalnom stanovništvu i sumračnog saradnika grupe Inženjerskog prodiranja. Sumračnog saradnika, sudeći po bedžu za raspoznavanje na grudima i po natpisu na beloj kartonskoj masci trebalo je oslovljavati sa Brandskugel. Čekaonica je bila beloružičaste boje, sa jedne strane je na zidu visila tabla: 'Ne pušiti, ne praviti đubre, ne galamiti', a na drugom zidu se nalazila - velika slika koja je prikazivala podvig prvoprophodnika šume Selivana. Selivan se sa dignutim rukama, pred očima potresenih drugova, pretvarao u drvo što skače. Ružičaste šalone na prozorima bile su čvrsto navučene, pod tavanicom se sijao džinovski luster. Pored ulaznih vrata, na kojima je pisalo 'Izlaz', u čekaonici su postojala još jedna vrata, ogromna, tapacirana kožom žute boje, na kojima je pisalo: 'Zabranjen izlaz'. Te reči su bile ispisane svetlećom bojom i ličile su na tužno upozorenje. Ispod natpisa nalazio se sto sekretarice sa četiri raznobojna telefona i električnom pisaćom mašinom. Sekretarica, punačka starija žena sa cvikerima, nadmeno je proučavala 'Udžbenik atomske fizike'. Posetioци su međusobno razgovarali uzdržanim glasovima. Mnogi su bili očigledno nervozni i grozničavo su prelistavali stare ilustrovane časopise. Sve je to užasno podsećalo na red kod zubara, i Perec je čak osetio neprijatnu hladnoću, drhtanje u vilicama i želju da momentalno, tog istog časa ode bilo gde odatle.

"Oni čak nisu ni lenji", rekla je Beatrisa Bah, jedva malo okrenuvši svoju prelepu glavu prema Perecu. "Ali oni ne podnose sistematski rad. Kako biste vi, na primer, objasnili onu neobičnu lakoću sa kojom oni napuštaju već naseljena mesta?"

"Vi to meni?" nasmelo je upitao Perec. On pojma nije imao kako da objasni neobičnu lakoću.

"Ne. Ja - monšeru Brandskugelu."

Monšer Brandskugel je popravio levi brk koji mu se stalno odlepljivao

i promrmljao prigušenim glasom:

"Ne znam."

"Eto, mi takođe ne znamo", rekla je Beatrisa gorko. "Čim se naši odredi pojave u blizini sela, oni odmah napuštaju kuće, svu imovinu i odlaze. Dobija se utisak da oni uopšte nisu zainteresovani za nas. Njima od nas ništa nije potrebno. Šta mislite, da li je to upravo tako?" Jedno vreme je monšer Brandskugel ćutao, kao da je razmišljao i posmatrao Beatrisu čudnovatim, krstastim otvorima svoje maske, a onda je progovorio pređašnjom intonacijom:

"Ne znam."

"Odisti je jako nezgodno", nastavila je Beatrisa, "što se naša grupa kompletira isključivo od žena. Shvatam da u tome postoji duboki smisao, ali često, jako često nedostaje muška čvrstina, surovost, rekla bih čak - usmerenost. Na žalost, žene su sklone tome da se razbacuju, to ste sigurno već zapazili."

"Ne znam", rekao je Brandskugel i brkovi su mu najednom otpali i meko se prizemljili na pod. On ih je digao, pažljivo pregledao, pridigavši ivicu maske i, poslovno pljunuvši na njih, zalepio ih na njihovo mesto.

Na stolu sekretarice melodično je zazvonilo zvono. Ona je odložila udžbenik, pogledala spisak, elegantno pridržavajući cvikere i objavila:

"Profesor Kakadu, izvolite."

Profesor Kakadu je ispustio ilustrovani časopis, skočio, ponovo seo, osvrnuo se, bledeći očigledno, a onda se, ugrizavši se za usnu, sa potpuno iskeženim licem odbacio sa fotelje na kojoj je sedeo i nestao iza vrata na kojima je pisalo 'Zabranjen izlaz'. Nekoliko sekundi je u čekaonici vladala prosto bolesna tišina. Posle su ponovo počeli da gude glasovi i počele da šušte stranice.

"Mi nikako ne možemo da pronađemo", rekla je Beatrisa, "čime da ih zainteresujemo, zanesemo. Gradili smo im udobne, suve zgrade na direcima, sojenice. Oni ih ispunjavaju tresetom i nastanjuju nekakvim insektima. Pokušavamo da im ponudimo ukusnu hranu umesto one kisele gadosti koju oni jedu. Uzaludno. Pokušavamo da ih obučemo ljudski. Jedan je umro, dvojica su se razbolela. Ali mi nastavljamo naše eksperimente. Juče smo im po šumi razbacali pun kamion ogledalaca i pozlaćenih metalnih dugmića... Film ih ne interesuje,

muzika takođe. Besmrtna dela izazivaju u njima nešto nalik na kikotaње... Ne, treba početi od dece. Ja na primer, predlažem da lovimo njihovu decu i organizujemo specijalne škole. Na žalost, to je povezano sa tehničkim poteškoćama: ljudskim rukama ih nećeš uloviti, ovde su potrebne specijalne mašine... Uostalom, vi to znate mnogo bolje od mene."

"Ne znam", rekao je monšer Brandskugel.

Ponovo je zazvonilo zvono, i sekretarica je rekla:

"Beatrisa, sada ste vi. Izvolite."

Beatrisa se uzmuvala. Pojurila je ka vratima, ali se zaustavila, zbunjeno se osvrćući. Vratila se, zavirila ispod fotelje, šapćući: "Ma gde li je samo? Gde?" ogromnim očima je prošla preko čekaonice, povukla se za kosu, glasno povikala: "Gde li je samo?!" a onda je najednom uhvatila Pereca za sako i izbacila ga iz fotelje na pod. Ispod Pereca se našla mrka fascikla, i Beatrisa ju je dograbila i bezmerno srećnog lica, pritiskajući fasciklu na grudi lagano krenula ka vratima, presvučenim žutom kožom i nestala iza njih. U mrtvoj tišini Perc je ustao i, trudeći se da nikoga ne gleda, očistio svoje pantalone. Uostalom, na njega niko nije obraćao pažnju, svi su gledali žuta vrata.

"Šta li ću mu reći?" pomislio je Perc. Reći ću mu da sam filolog i da ne mogu koristiti Upravi, pustite me, otići ću i više se nikada neću vratiti, na časnu reč. A zašto ste došli ovamo? Uvek sam se interesovao za šumu, ali me u šumu ne puštaju. I, sve u svemu, ja sam dospeo ovamo sasvim slučajno, jer, ja sam filolog. Filolozi, pisci, filosofi nemaju šta da rade u Upravi. Tako da je pravilno što me ne puštaju, svestan sam toga, slažem se sa time... Ne mogu da budem ni u Upravi, odakle se prazne na šumu, a ni u šumi, gde love decu mašinama. Trebalo bi da odem odavde i počnem da se bavim nečim jednostavnijim. Znam da me ovde vole, ali me vole onako, kao što dete voli svoje igračke. Ja sam ovde zabave radi, ja ovde ne mogu nikoga da naučim onome što ja znam... Ne, to, razume se, ne treba govoriti. Treba pustiti suzu, a gde ću ja nju, tu suzu pronaći? Ali - sve ću mu uništiti, samo ako pokuša da me ne pusti. Sve ću razlupati i otići pešice. Perc je zamislio kako korača po prašnjavom putu pod suncem koje pali kilometar po kilometar, a kofer se ponaša sve samostalnije i samostalnije. I sa svakim korakom on se sve više i

više udaljava od šume, od svoje mašte, od svoje uznemirenosti, koja je već odavno postala smisao njegovog života.

Nešto dugo nikoga ne pozivaju, pomislio je. Sigurno se direktor jako zainteresovao za projekat lova na decu. I zašto to iz kabineta niko ne izlazi? Sigurno postoji drugi izlaz.

"Izvinite, molim vas", rekao je, obrativši se monšeru Brandskugelu. "Koliko je sati?"

Monšer Brandskugel je pogledao na svoj ručni sat, razmislio i rekao: "Ne znam."

Tada se Perc nagao do njegovog uveta i prošaptao:

"Nikome neću reći. Ni-ko-me."

Monšer Brandskugel se kolebao. Neodlučno je opipao prstima plastični bedž sa svojim imenom, krišom se osvrnuo, nervozno zevnuo, ponovo se osvrnuo i navukavši još čvršće masku na lice, odgovorio šapatom:

"Ne znam."

Posle toga je ustao i brzo se udaljio u drugi kut čekaonice.

Sekretarica je rekla: "Perc, vi ste na redu."

"Kako to ja?" začudio se Perc. "Pa ja sam četvrti."

"Honorarni saradniče Perc", povicivši glas, rekla je sekretarica, "vi ste na redu."

"Razmišlja...", progundao je neko.

"Takve treba terati...", glasno su rekli sa leve strane. "Usijanom metlom!"

Perc je ustao. Noge kao da su mu bile od vate. Besmisleno je počeo da prelazi dlanovima po nogama. Sekretarica ga je pažljivo pogledala.

"Oseća mačka", rekli su u čekaonici.

"Ma koliko da se konac uvrtao..."

"I takvog smo ovde podnosili!"

"Izvinite, ali vi ste bili taj koji ga je trpeo. Ja ga vidim po prvi put."

"I ja ga, uzgred budi rečeno, ne vidim po dvanaesti put."

"Ti-še", rekla je sekretarica, povicivši glas. "Pridržavajte se tišine! I ne prljajte pod. No, saradniče Perc, hoćete li ići ili ne? Ili da pozovem stražu?"

"Da", rekao je Perc. "Da, idem."

Poslednji, koga je video u čekaonici, bio je Brandskugel, koji se

zagradio u kutu foteljom, iskežen, sa rukom u zadnjem džepu pantalona. A posle je ugledao direktora.

Direktor je bio lepo građen simpatičan čovek trideset i pet godina star otprilike, u skupom odelu koje mu je odlično stajalo. Stajao je kraj širom otvorenog prozora i sipao mrve od hleba golubovima, koji su se okupili na simsu. Kabinet je bio potpuno prazan, nije bilo nijednog stola, nijedne stolice takođe, i samo je na zidu preko puta prozora visila smanjena kopija slike 'Podvig Selivana'.

"Honorarni saradnik Uprave Perec?" čistim i zvonkim glasom upitao je direktor, okrećući prema Perecu sveže lice sportiste.

"Da, da... Ja sam", promrmljao je Perec.

"Drago mi je, odista mi je drago. Konačno smo se upoznali. Dobar dan. Ja se prezivam Ahti. Mnogo sam o vama slušao. Sada smo se i upoznali."

Perec je, poklonivši se od straha, stegao ispruženu ruku. Ruka je bila suva i jaka.

"A ja, vidite li, golubove hranim. Interesantne su to ptice. Ogromni se u njima osećaju potencijali. A kako se vi, m'sje Perec, odnosite prema golubovima?"

Perec se zbunio, jer nije mogao da smisli golubove. Ali lice direktora je zračilo takvu radost, takvo živo interesovanje, takvo nestrpljivo iščekivanje odgovara, da je Perec uspeo da se savlada i slagao je:

"Mnogo ih volim, m'sje Ahti."

"Da li ih volite pečene? Ili dinstane? Ja ih, na primer, volim u testu. Testo sa golubovima i čaša dobrog polu suvog vina - zar može postojati nešto bolje od toga? Šta mislite?"

I ponovo se na licu m'sje Ahtija pojavio izraz najživljeg interesovanja i nestrpljivog iščekivanja.

"Fantastično", rekao je Perec. Odlučio je da se okane svega i da se slaže sa svim.

"A Golubica Pikaso!" rekao je m'sje Ahti. "Odmah se setim: 'Ni pojesti, ni popiti, ni poljubiti, trenuci teku nezadrživo...' Kako je tačno izražena ta ideja naše nesposobnosti da ulovimo i materijalizujemo predivno!"

"Odista, odlični stihovi", tupo je rekao Perec.

"Kada sam prvi put video Golubicu, ja sam, kao i mnogi verovatno, pomislio da je crtež netačan ili barem neprirodan. Ali posle sam, po

službenoj dužnosti, morao da se obratim golubovima, i ja sam najednom shvatio da je Pikaso, taj čarobnjak, uhvatio, ulovio onaj trenutak, kada golub slaže krila pre nego što će da se spusti na zemlju. Njegove kandže već dotiču zemlju, ali on sam još je u vazduhu, on još leti. Momenat pretvaranja pokreta u nepokretnost, leta u stanje mirovanja."

"Pikaso ima čudnovate slike, koje ja ne shvatam", rekao je Perc, ispoljavajući nezavisnost suda.

"Oh, vi jednostavno niste dovoljno dugo posmatrali te slike. Da biste shvatili pravo slikarstvo, nije dovoljno dva ili tri puta godišnje prošetati se po muzeju. Slike je potrebno posmatrati satima. Što je moguće češće. I to samo originale. Nikakve reprodukcije. Nikakve kopije... Evo, pogledajte ovu sliku. Po vašem licu vidim šta mislite o njoj. I, vi ste u pravu: to je loša kopija. Ali kada biste imali priliku da se upoznate sa originalom, onda biste shvatili ideju slikara."

"U čemu se ona sastoji?"

"Pokušaću da vam to objasnim", spremno je predložio direktor. "Šta vidite na ovoj slici? Formalno - polučoveka-poludrvo. Slika je statična. Ne vidi se, ne može se uloviti prelaz od jedne suštine ka drugoj. U slici odsustvu je ono najglavnije - usmerenost vremena, a kada biste imali mogućnost da proučite original, onda biste shvatili da je umetniku pošlo za rukom da unese u sliku najdublji simbolični smisao, da je on uspeo da prikaže, ulovi čoveka-drvo, i čak ne pretvaranje čoveka u drvo, već upravo pretvaranje i samo pretvaranje drveta u čoveka. Umetnik je iskoristio ideju stare legende za to, da bi prikazao nastanak nove ličnosti. Novo iz starog. Živo iz mrtvog. Razumno iz obične materije. Kopija je apsolutno statična, i sve što je prikazano na njoj, postoji van potoka, van toka vremena. A original sadrži u sebi vreme-kretanje! Vektor! Kazaljku vremena, kako bi to rekao Edington..."

"A gde se nalazi original?" upitao je Perc učtivo.

Direktor se osmehnuo.

"Original je, razume se, uništen kao predmet umetnosti, koji ne dopušta dvojako tumačenje. Prva i druga kopija su takođe iz određene predostrožnosti uništene..."

M'sje Ahti se vratio ka prozoru i laktom odgurnuo golubove sa simsa. "Tako. O golubovima smo se ispričali", rekao je novim, nekako

zvaničnim glasom. "Kako se zovete?"

"Šta?"

"Ime. Vaše ime."

"Pe... Perec."

"Godina rođenja?"

"Trideseta..."

"Preciznije!"

"Hiljadu devet stotina trideseta. Petog marta."

"Šta ovde radite?"

"Honorarni saradnik. Dodeljen grupi Naučne bezbednosti."

"Pitam vas jasno: šta ovde radite?" rekao je direktor, okrenuvši prema Perecu slepe oči.

"Ja... Ne znam. Želim da odem odavde."

"Vaše mišljenje o šumi. Kratko."

"Šuma - to je... Ja sam oduvek... Ja je se... bojim... I volim je."

"Vaše mišljenje o Upravi?"

"Tu ima dosta dobrih ljudi, ali..."

"Dosta."

Direktor je prišao Perecu, obgrlio ga oko ramena i, zagledavši mu se u oči, rekao:

"Slušaj drugarčino! Da uzmemo flašu na trojicu? Sekretaricu ćemo pozvati, jesi li video kakva je to žena? To nije žena, to su trideset i četiri zadovoljstva. Otvorimo, momci, zavetnu flašu!..." zapevao je skovanim glasom. "Ah? Da otvorimo? Okani se, ne volim. Jesi li me shvatio? Šta veliš?"

Najednom je zamirisalo na alkohol i kobasicu sa belim lukom, oči su mu se približile prekonosnici.

"Inženjera da pozovemo. Brandskugela, monšera moga", nastavio je, pritiskajući Pereca na grudi. "On takve priče priča, da zakuska nikakva nije potrebna... Hoćemo li?"

"U stvari, možda bismo i mogli", rekao je strpljivo Perec. "Ali ja sam..."

"No, šta ti to tamo hoćeš?"

"Ja, m'sje Ahti..."

"Okani se toga! Kakva sam ti ja m'sje? Kamarad - jesi li me shvatio? Genacvali! Drug!"

"Ja sam, kamarad Ahti, došao da vas zamolim..."

"Molllli! Ništa neću požaliti! Ako ti je novac potreban - evo ti novac! Ako ti se neko ne dopada - samo kaži odmah ćemo videti šta je po sredi! No?"

"Ne, jednostavno želim da odem odavde. Nikako ne mogu da odem, ovamo sam dospeo sasvim slučajno, kamarad Ahti, i ja ovde jednostavno nemam šta da radim. Dozvolite mi da otputujem. Niko ne želi da mi pomogne, i ja vas molim kao direktora..."

Ahti je pustio Pereca, popravio kravatu i suvoparno se osmehnuo.

"U zabludi ste, Perec", rekao je. "Ja nisam direktor. Ja sam referent direktora po pitanju kadrova. Izvinite što sam vas malo zadržao. Izvolite na ova vrata. Direktor će vas primiti."

Otvorio je širom pred Perecom niska vrata u dubini svog potpuno golog kabineta i načinio pokret rukom kao da ga poziva da uđe. Perec se nakašljao, uzdržano mu klimnuo glavom i, povivši se, uvukao se u sledeću prostoriju. Pri tome mu se učinilo da ga je neko ili nešto lako lupilo po zadnjem delu tela. Uostalom, to mu se verovatno samo pričinilo, ili je, možda, m'sje Ahti jednostavno malo požurio da zalupi vrata.

Prostorija, u koju je dospeo, bila je precizna kopija čekaonice, pa je čak i sekretarica bila precizna kopija prve sekretarice, ali je čitala knjigu 'Sublimacija genijalnosti'. U foteljama su sedeli u potpunosti istovetni bleđi posetioци sa časopisima i novinama. Bio je tu i profesor Kakadu, koji je teško patio od nervnog svraba, i Beatrisa Bah sa mrkom fasciklom na kolenima. Istina, svi ostali posetioци su mu bili nepoznati, a ispod kopije 'Podvig prvoprophodnika šume Selivana' ravnomerno se palio i gasio natpis:

'Tišina!' I zato ovde niko nije razgovarao. Perec se oprezno spustio na ivicu fotelje. Beatrisa Bah mu se osmehnula - malo oprezno, ali sve u svemu prijateljski.

Kroz nekoliko minuta, ispunjenih nervnih ćutanjem, zazvonilo je zvono, i sekretarica je, odloživši knjigu, rekla:

"Prepodobni Luka, izvolite."

Bilo je strašno posmatrati prepodobnog Luku, i Perec se okrenuo. Ništa, pomislio je, zatvorivši oči. Izdržaću već nekako. Setio se kako su kišne jesenje večeri u stan doneli Esfir, koju je preklao u ulazu u kuću pijani mangup, i suseda koji su bukvalno visili na njemu, setio se i komadića stakla u ustima - pregrizao je čašu, kada su mu doneli

vode. Da, pomislio je on, najteže je ipak ostalo za njim...

Njegovu pažnju privukli su brzi zvuci grebanja. Otvorio je oči i osvrnuo se. Na fotelji - na drugoj fotelji pored njega, profesor Kakadu se besno češao obema rukama ispod miške. Kao majmun.

"Šta mislite, da li je potrebno odvojiti dečake od devojčica?" drhtavim šapatom upitala je Beatrisa.

"Ne znam", žučno je odgovorio Perec.

"Kompleksno vaspitanje ima, razume se, svoje prednosti", nastavila je da mrmlja Beatrisa, "ali to je ipak poseban slučaj... Gospode!" rekla je najednom plačljivo. "Zar je moguće da će me oterati? Gde ću onda da odem? Odasvud su me oterali, nije mi ostao nijedan par pristojnih cipela! Sve su mi se čarape pocepale, puder se zgrudvao..."

Sekretarica je odložila 'Sublimaciju genijalnosti' i strogo rekla:

"Ne zanosite se."

Beatrisa Bah je preplašeno zamrla. Tada su se niska vrata otvorila, i u čekaonicu je promolio glavu čovek obrijan do glave.

"Da li je ovde nekakav Perec?" upitao je zvučnim glasom.

"Ja sam", rekao je Perec, skočivši sa mesta.

"Napolje sa stvarima! Kola kreću kroz deset minuta, požuri!"

"Kakva kola? Gde to? Zašto?"

"Vi ste Perec?"

"Da..."

"Vi ste hteli da odete ili niste?"

"Hteo sam, ali..."

"No, kako hoćete", ljutito je dreknuo obrijan do glave čovek. "Moja je stvar da kažem."

Nestao je i vrata su se zalupila. Perec je poleteo za njim.

"Nazad", povikala je sekretarica i nekoliko ruku ga je uhvatilo za odelo. Perec se očajnički trgao, sako je počeo da pucketa.

"Pa tamo su kola!" prostenjao je.

"Jeste li poludeli " rekla, je besno sekretarica. "Gde ste to krenuli? Evo vrata, piše lepo 'Izlaz', a vi - gde ste to vi krenuli?"

Čvrste ruke su uputile Pereca ka natpisu 'Izlaz'. Iza vrata se nalazila ogromna, višeuugaona sala, u koju je vodilo mnoštvo vrata, i Perec se zbunio, otvarajući jedna za drugima.

Jarko sunce, sterilno-beli zidovi, ljudi u belim mantilima. Gola leđa,

premazana jodom. Miris apoteke. To nije ono što mu je potrebno. Pomrčina, zujanje filmskog projektora. Na ekranu neko vuče nekoga za uši u raznim pravcima. Bele mrlje nezadovoljnih lica koja su se okrenula. Glas: "Vrata! Vrata zatvorite!" Ni to nije bilo ono što je bilo potrebno.

Miris poslastičarnice. Omanji red sa zembilima. Iza staklene pregrade presijavaju se flaše sa kefirom, cvetaju torte i kolači.

"Gospodo!" povikao je Perec. "Gde je ovde izlaz?"

"A gde biste želeli da izađete?" upitao je debeli prodavac sa kuvarskom kapom na glavi.

"Odavde..."

"Pa vi stojite u vratima."

"Ne slušajte ga", rekao je prodavcu mršavi, zlobni starac iz reda. "To je samo jedan šaljivdžija, koji zadržava red... Radite, ne obraćajte pažnju na njega."

"Pa ja se ne šalim", rekao je Perec. "Kola će mi otići..."

"Da, to nije on", rekao je pravični starac. "Onaj stalno pita gde je nužnik. Gde su vam, kako vi to kažete, kola, milostivi gospodine?"

"Na ulici..."

"Na kojoj ulici?" upitao je prodavac. "Ulica ima mnogo."

"Svejedno mi je na koju, važno mi je samo da izađem odavde!"

"Ne", rekao je pronicljivi starac, "to je ipak jedan te isti. On je jednostavno program promenio. Ne obraćajte pažnju na njega."

Perec se u očajanju počeo da osvrće oko sebe, izleteo je nazad u salu i gurnuo susedna vrata. Vrata su bila zaključana. Nezadovoljan glas je upitao:

"Ko je?"

"Moram da izađem!" povikao je Perec. "Gde je ovde izlaz?"

"Sačekajte, odmah ću vam otvoriti."

Iza vrata se začulo nekakvo meškoljenje, pljuskanje vode, lupa fioka koje se zatvaraju. Glas je upitao:

"Šta hoćete?"

"Da izađem! Moram da izađem!"

"Odmah."

Zaškripao je ključ i vrata su se otvorila. U sobi je bilo mračno.

"Uđite", rekao je glas.

Mirisalo je na razvijač. Perec je, ispruživši ruke, načinio nekoliko

nesigurnih koračaja.

"Ništa ne vidim", rekao je.

"Brzo ćete se privići", obećao mu je glas. "No, idite, šta ste stali?"

Pereca su uzeli za rukav i povelili.

"Potpišite se ovde", rekao je glas.

U Percovim prstima se našla olovka. Sada je video u pomrčini list papira koji se nejasno belasio.

"Jeste li se potpisali?"

"Nisam. A šta treba da potpišem?"

"Ne bojte se, to nije smrtna presuda. Potpišite da ništa niste videli."

Perec se potpisao ne gledajući. Ponovo su ga čvrsto uzeli za rukav, proveli između nekakvih zavesa, a onda je glas upitao:

"Da li vas se mnogo skupilo?"

"Četvorica", začulo se, kao sa druge strane vrata. "Da li je red već formiran? Imajte na umu da ću sada otvoriti vrata i pustiti čoveka. Prolazite po jedan, ne gurajte se i bez šala. Jasno?"

"Jasno. Nije prvi put."

"Odelo niko nije zaboravio?"

"Nismo zaboravili, nismo. Puštajte."

Ponovo se začulo škripanje ključa. Perec umalo nije oslepeo od jarke svetlosti, i tada su ga izgurali. Još ne otvarajući oči, on se skotrljao niz nekakve stepenice i tek tada je shvatio da se nalazi u unutrašnjem dvorištu Uprave. Nezadovoljni glasovi su povikali:

"No, šta je to, Perec? Požurite! Koliko ćemo dugo da vas čekamo?!"

Na sredini dvorišta nalazio se kamion, pun saradnika grupe Naučne bezbednosti. Iz kabine je virio Kim i ljutito mahao rukom. Perec je pritrčao kamionu i brzo se uspenrao na njega, neko ga je povukao, prihvatio i bacili su ga na dno kamiona. Kamion je tog istog časa počeo da urla, trgao se, neko je nagazio Percu na ruku, neko je pao, seo na njega, svi su počeli da larmaju, smeju se i tako su krenuli.

"Perec, evo tvoga kofera", rekao je neko.

"Perec, da li je istina da odlazite?"

"Pan Perec, hoćete li cigaretu?"

Perec je zapalio, seo na kofer i digao okovratnik sakoa. Pružili su mu mantil, i on se, zahvalno se osmehnuvši, umotao u njega. Kamion je jurio sve brže i brže, i mada je dan bio vreo, vetar je bio prodoran.

Perec je pušio, krijući cigaretu u pesnici i osvrtao se oko sebe. Putujem, mislio je. Putujem. Poslednji put te vidim, zide. Poslednji put vas vidim, vile. Do viđenja đubrište, tu sam negde ostavio svoje kaljače. Do viđenja baro, do viđenja šahu, do viđenja kefire. Kako je divno, kako mi je lako na duši! Nikada više u životu neću piti kefir. Nikada u životu više neću sesti da igram šah...

Saradnici su, sabivši se u kabini, držeći se jedan za drugoga i krijući se jedan za drugim od vetra, razgovarali o apstraktnim temama.

"To je izračunato, sam sam to proračunao. Ako tako bude išlo dalje, onda će kroz sto godina na svaki kvadratni metar teritorije dolaziti po deset saradnika, a opšta masa će biti takva, da će se urvina obrušiti. Transportnih sredstava za dopremanje hrane i vode biće potrebno toliko da će morati da se konstruiše autokonvejer između Uprave i Kontinenta, kola će se kretati brzinom od četrdeset kilometara na čas i interval će između njih iznositi jedan metar, a kola će se istovarivati dok se budu kretala... Ne, potpuno sam siguran da direkcija već sada razmišlja o regulisanju pritoka novih saradnika. No, razmislite i sami: komandant hotela - pa to je nemoguće, sedmorica, a evo već i osmog. I svi su zdravi. Kućegajeni smatra da sa tim treba konačno već nešto uraditi. Ne, ne obavezno sterilizacija, ali on smatra..."

"Nek govori neko drugi, a ne Kućegajeni..."

"Zato i govori, da nije obavezna sterilizacija..."

"Priča se da su godišnji odmori povećani do šest meseci."

Prošli su park, i Perec je najednom shvatio da kamion ide u pogrešnom pravcu. Sada će proći kroz vrata i krenuti serpentinama nadole, pod urvinu.

"Slušajte, a gde smo to krenuli?" upitao je uznemireno.

"Kako to - gde? Platu da dobijemo."

"A zar nismo na Kontinent krenuli?"

"A zašto bismo na Kontinent? Blagajnik je došao na biostanicu."

"Znači da ste krenuli u biostanicu? U šumu?"

"Pa dabogme. Mi smo Naučna bezbednost i plate dobijamo na biostanici."

"A ja?" zbunjeno je upitao Perec.

"I ti ćeš dobiti. Tebi je premija dodeljena... Uzgred budi rečeno, da li su svi upisani?"

Saradnici su počeli da se meškolje, izvlačeći iz džepova i pažljivo razgledajući raznovrsne, raznobojne i raznog oblika papire sa žigovima.

"Perec, a da li ste popunili anketu?"

"Kakvu sad pa anketu?"

"To jest, dozvolite molim vas, šta to znači - kakvu? Formular broj osamdeset i četiri."

"Ja ništa nisam popunjavao", rekao je Perec.

"Gospodo draga! Pa šta je to sada? Pa Perec papire nema!"

"No, to nije važno. On sigurno ima propusnicu..."

"Nemam ja nikakvu propusnicu", rekao je Perec. "Ništa ja nemam. Samo kofer i ovaj mantil... Jer, ja se nisam spremao uopšte u šumu, hteo sam da otputujem..."

"A lekarski pregled? A vakcina?"

Perec je odmahnuo glavom. Kamion se već kotrljao niz serpentine, i Perec je odsutno posmatrao šumu, njene naslage na samom horizontu, njeno jezivo kiptenje, lepljivu paučinu izmaglice u senci urvine.

"Tako nešto se skupo plaća", rekao je neko.

"A Kućegajeni?"

"No, šta je sa Kućegajenim, ako objekata nema?"

"To ti, da tako kažemo, i ne znaš. I niko to ne zna. A prošle godine je Kandid odleteo bez ikakvih dokumenata, momak bez straha i mane, i gde je sada Kandid?"

"Kao prvo ne prošle godine, već mnogo ranije. A kao drugo, on je jednostavno poginuo. Na svom borbenom položaju."

"Odista? A da li si video naređenje?"

"To je tačno, naređenja nije bilo."

"To jest, nema čak ni o čemu da se diskutuje. Kako su ga strpali u bunker na kontrolnom punktu, tako on tamo do dana današnjeg i sedi. Ankete popunjava..."

"Kako ti to, Perec, ankete nisi popunio? Možda kod tebe nije sve čisto?"

"Trenutak, gospodo! To je ozbiljno pitanje. Predlažem da za svaki slučaj proverimo saradnika Pereca, da tako kažemo, na demokratski način. Ko će da bude sekretar?"

"Kućegajenog za sekretara!"

"Odličan predlog. Kao počasnog sekretara biramo mnogopoštovanog Kućegajenog. Po licima vidim da su svi jednoglasni. A ko će da bude pomoćnik sekretara?"

"Vanderbilda za pomoćnika sekretara!"

"Vanderbilda?... No pa šta... Postoji predlog da se za pomoćnika sekretara izabere Vanderbilt. Ima li još nekih predloga? Ko je za? A ko protiv? Ko se uzdržava? Hm... Dvojica se uzdržavaju. Zašto se uzdržavate?"

"Ja?"

"Da, da, upravo vi."

"Ne vidim nikakvog smisla. Zašto iz čoveka dušu izvlačiti? I onako mu je loše..."

"Jasno. A vi?"

"Ne tiče te se."

"Kako hoćete... Pomoćniče sekretara, zapišite: dvojica se uzdržavaju. Da počnemo. Ko je prvi? Niko se sam ne prijavljuje? Onda dozvolite da to budem ja. Saradniče Perc, odgovorite na sledeće pitanje. Kakve razdaljine smo savladali između dvadeset pete i tridesete godine: a - na nogama, be - transportom po zemlji, c - vazдушnim transportom? Ne žurite, promislite. Evo vam papir i olovka."

Perc je poslušno uzeo papir i olovku i počeo da se priseća. Kamion se truckao. Prvo su svi gledali u njega a posle im je dojadilo da posmatraju, i neko je počeo da bubnja:

"Selidbe se ne bojim. Da li ste videli koliko tehnike samo stoji? Na ledini iza radionica - da li ste to videli? A znate li kakva je to tehnika? Pravilno, ona je u sanducima, zatvorena je. I vremena nema niko da te sanduke otvori i pogleda šta je u njima. A znate li šta sam pre dve večeri video? Okrećem se i vidim - zid jednog sanduka, ogromnog, kao kuća, najednom izleće sa svog mesta i otvara se kao vrata. I iz sanduka izlazi mašina. Neću vam je opisivati, i sami shvatate zbog čega. Ali taj prizor... Postojala je nekoliko sekundi, izbacila iz sebe uvis ogromnu cev sa jednom stvarčicom na kraju koja se okretala, kao da se osvrće, i ponovo se u sanduk uvukla i poklopcem zatvorila. Ja sam se tada loše osećao i jednostavno čak nisam sopstvenim očima mogao da poverujem. A jutros sam posmislio: daj da još jednom, za svaki slučaj pogledam. Otišao sam i - koža mi se

naježila. Sanduk je u najboljem mogućem redu, ali je taj zid sanduka iznutra ekserima zakucan! A spolja vire vrhovi, presijavaju se, po prst dugački. I evo ja sada razmišljam: zašto se samo izvlačila napolje? I da li je samo ona takva? Možda one sve svake noći upravo tako... razgledaju. I dok je tamo negde prenaseljenost, one će nam jednom prirediti Vartolomejsku noć i poleteće naše koščice sa urvine... A možda čak neće ni koščice, već prašak od kostiju... Šta? Ne, hvala ti najlepša, dragi moj, inženjercima to sam saopšti, ako baš želiš. Jer, ja sam tu mašinu video, a odakle mogu da znam da li sam mogao ili ne da je vidim? Na sanducima ništa nije pisalo..."

"No, Perec, da li ste gotovi?"

"Ne", rekao je Perec. "Ničega ne mogu da se setim. Odavno je to bilo."

"Čudnovato. Eto, ja se, na primer, odlično prisećam. Šest hiljada sedam stotina i jedan kilometar železnicom, sedamnaest hiljada sto pedeset i tri kilometra vazduhom (od toga tri hiljade dve stotine i petnaest kilometara po ličnim potrebama) i petnaest hiljada sedam kilometara - pešice. A ja sam stariji od vas. Čudnovato, odista čudnovato, Perec... No, dobro. Da pokušamo sa sledećim pitanjem. Kakve ste igračke najviše voleli u predškolskom uzrastu?"

"Tenkove na oprugu", rekao je Perec i obrisao znoj sa čela. "I oklopna vozila."

"Aha! Sećate se! A to je bilo predškolsko doba, doba, može se reći, mnogo udaljenije. Iako i manje odgovorno, zar ne, Perec? Tako. Znači, tenkove i oklopna vozila... Sledeća tačka. U kom ste uzrastu osetili da vas privlače žene, u zagradi - muškarci? Izraz u zagradi se odnosi, po pravilu, na žene. Možete da odgovarate."

"Odavno", rekao je Perec. "To je bilo odista jako davno!"

"Preciznije?"

"A vi?" rekao je Perec. "Recite prvo vi, a onda ću za vama ja."

"Ja nemam šta da krijem. Prvi put mi se to desilo kada sam imao devet godina, kada su me kupali zajedno sa sestrom od tetke... A sada, molim vas, vi."

"Ne mogu", rekao je Perec. "Ne želim da odgovaram na takva pitanja."

"Budalo", prošaptao mu je neko nad samim uvetom. "Slaži nešto sa najozbiljnijim izrazom lica i tačka. Zašto se mučiš? Ko će te

proveravati?"

"Dobro", pokorno je rekao Perek. "Kada sam imao deset godina. Kada su me kupali zajedno sa psom Murkom."

"Predivno!" uzviknuo je predsedavajući. "A sada nabrojite oboljenja nogu od kojih ste bolovali."

"Reumatizam."

"Još?"

"Hromost koja prolazi", rekao je Perek.

"Odista odlično. Još?"

"Kijavica", rekao je Perek.

"To nije oboljenje nogu."

"Ne znam. To kod vas možda i nije oboljenje nogu. A kod mene je - upravo oboljenje nogu. Navlažio sam noge i dobio kijavicu."

"No, da pretpostavimo. I još?"

"Zar to nije dovoljno?"

"Kako hoćete. Ali upozoravam vas: što više, tim bolje."

"Spontana gangrena", rekao je Perek. "Sa amputacijom koja sledi. To je bilo poslednje oboljenje mojih nogu."

"Sada će, čini mi se, biti dosta. Poslednje pitanje. Vaš pogled na svet, ukratko."

"Materijalista", rekao je Perek.

"Kakav materijalista, preciznije?"

"Emocionalni."

"Ja više nemam pitanja. A vi, gospodo?"

Pitanja više nije bilo. Saradnici su delimično dremali, delimično razgovarali, okrenuvši predsedavajućem leđa. Kamion se sada kretao sporo. Postajalo je sve toplije, zaudaralo je na vlagu i miris šume, neprijatan i oštar miris, koji običnih dana nije stizao do Uprave. Kamion se kretao sa isključenim motorom i čulo se kako iz daljine, iz odista velike udaljenosti dopire slab grohot groma.

"Sve sam zapanjeniji dok vas posmatram", govorio je pomoćnik sekretara, takođe okrenuvši leđa predsedavajućem, "nezdravi nekakav pesimizam. Čovek je po svojoj prirodi optimista, to kao prvo. A kao drugo, i kao najglavnije - zar mislite da direktor manje od vas misli o svim tim stvarima? Čak je i smešno pomisliti tako nešto. U poslednjem svom istupanju, obraćajući se meni, direktor je prikazao veličanstvene perspektive. Izgubila sam dah od

oduševljenja, ne stidim se da to priznam. Uvek sam bio optimista, ali ta slika... Ako hoćete da znate, sve će biti porušeno, svi ti magacini, vile... Izrašće zaslepljujuće lepote zgrade od prozračnih i poluprozračnih materijala, stadioni, bazeni, vazdušni parkovi, kristalne pivnice i bifei! Merdevine koje vode u nebo! Vitke, elastične žene sa preplanulom elastičnom kožom! Biblioteke! Mišići! Laboratorije! Ispunjene suncem i svetlošću! Slobodan red vožnje! Automobili, glajderi, dirizabli... Diskusije, obučavanje u snu, stereofilm... Saradnici će posle službenog vremena sedeti po bibliotekama, razmišljaće, komponovati melodije, svirati gitare i druge muzičke instrumente, praviti duborez, čitati jedan drugome stihove!"

"A šta ćeš ti da radiš?"

"Ja ću se baviti duborezom."

"I čime još?"

"I još ću stvarati stihove. Naučiće me da pišem stihove, imam dobar rukopis."

"A šta ću ja da radim?"

"Šta budeš hteo!" velikodušno je rekao pomoćnik sekretara. "Da se baviš duborezom; da stvaraš stihove... Šta budeš hteo."

"A ja neću da se bavim duborezom. Ja sam matematičar."

"Izvol'te samo! I bavite se matematikom dokle god vam je volja!"

"Matematikom se i sada bavim koliko god želim."

"Sada za to dobijaš platu. A to je glupo. Skakaćeš sa trampuline."

"Zašto?"

"No, kako to - zašto? Interesantno je to..."

"Nije interesantno."

"Šta time hoćeš da kažeš? Da te ništa drugo, izuzev matematike ne interesuje?"

"Pa u stvari i ništa drugo, moglo bi se reći... Radiš celi dan i toliko se premoriš, da te više ništa i ne interesuje."

"Ti si jednostavno ograničen čovek. Ništa, pokušaćemo da te razvijemo. Pronaći će kod tebe nekakve sposobnosti, komponovaćeš muziku, baviti se nekakvim duborezom, šta li..."

"Komponovati muziku - to nije nikakav problem. Ali - gde pronaći slušaoce?"

"No, ja ću te slušati sa zadovoljstvom... I Perek, eto..."

"To ti se samo pričinjava. Nećeš ti mene da slušaš. I stihove nećeš stvarati. Malo ćeš nešto da čeprkaš po drvetu, a onda ćeš kod žena da odeš. Ili ćeš se nalokati. Poznajem te ja dobro. I sve vas takođe poznajem. Vucaraćete se od jedne kristalne pivnice do dijamantskog bifea. Naročito ako bude slobodan red vožnje. Čak se bojim i da pomislim, šta će se sve desiti, ako bismo vam ovde dali slobodu što se tiče radnog vremena."

"Svaki čovek je u nečemu genije", pobunio se pomoćnik sekretara. "Samo treba pronaći u njemu to genijalno... Mi čak i ne podozrevamo, a ja sam, možda, genije kulinarstva, a ti, ti si možda genije farmaceutike, a bavimo se sasvim drugim stvarima i otkrivamo sebe izuzetno malo. Direktor reče da će se u budućnosti time baviti stručnjaci, da će oni otkrivati naše skrivene potencijale..."

"No, znaš li, potencijali - to je mračna, neispitana stvar. Ja sve u svemu ne želim da diskutujem s tobom, možda i odista u svakom od nas sedi po genije, ali šta da se radi, ako data genijalnost može da nađe sebi primenu ili samo u dalekoj prošlosti, ili u dalekoj budućnosti, a u sadašnjosti - čak se to i ne smatra za genijalnost, ispoljio je ti ili ne. Dobro je, razume se, ako budeš genije kulinarstva. A šta ako se ispostavi da si ti genije kočijašenja, a Perc - genijalni radnik za pravljenje kamenih vrhova za strele i koplja, a ja - genijalni lovac nekakvog iks-polja, o kome još niko ništa ne zna, a saznaće tek kroz desetak godina... No, tada će nam se, kako je to rekao neki pesnik, i okrenuti crno lice slobodnog vremena, dokolice..."

"Momci", rekao je neko, "a mi ništa nismo poneli sa sobom za ždranje. Dok stignemo, dok nam novac daju..."

"Stojan će nas nahraniti."

"Stojan će te nahraniti, pazi da neće. Kod njih je tamo sistem obroka."

"A žena mi je nudila sendviče!"

"Ništa, ništa, strpećemo se, evo već i rampe..."

Perc je istegao vrat. Ispred žuto-zelenog zida nalazila se šuma, i put je odlazio u nju, kao što nit ulazi u šareni tepih. Kamion je prošao pored table od šper-ploče: "PAŽNJA SMANJITI BRZINU! PRIPREMITI ISPRAVE." Već se videla štraftasta rampa, kućica pored nje, a nešto više desno - bodljikava žica, izolatori, rešetkaste kule sa reflektorima. Kamion se zaustavio. Svi su počeli da gledaju

stražara koji je, prekrstivši noge, dremao ispod nadstrešnice sa karabinom pod miškom. Na usnici mu se nalazila ugašena cigareta, a teren ispod nadstrešnice bio je zasut opušcima. Pored rampe nalazio se štit sa zakucanim upozorenjima: "PAŽNJA ŠUMA!" "PROPUSNICU POKAZUJ RAŠIRENU!" "NE UNOSI ZARAZU!" Šofer je diskretno zatrubio. Stražar je otvorio oči, pogledao mutnim pogledom ispred sebe, posle se odvojio od nadstrešnice i obišao automobil.

"Nešto vas je mnogo", rekao je promuklo. "Po novac ste krenuli?"

"Upravo tako", pokorno je rekao bivši predsedavajući.

"Dobro je to, dobro", rekao je stražar. Obišao je kamion, stao na papučicu i zavirio u unutrašnjost. "Oh, koliko vas je samo", rekao je prekorno. "A ruke? Kako je sa rukama, da li su vam čiste?"

"Čiste!" u horu su odgovorili saradnici. Neki su čak i ispružili dlanove.

"Svima su čiste?"

"Svima!"

"Dobro", rekao je stražar i do pojasa se prevalio kroz prozor u kabinu. Iz kabine se začulo: "Ko je ovde najstariji? Vi ste ovde najstariji? Koliko ih voziš? Aha... Ne lažeš? Kako se prezivaš? Kim? No, pazite, Kim, tvoje ću prezime zapisati... Zdravo Voldemare?! Još voziš?... A ja, eto, stalno stražarčim. Pokaži mi dozvolu... No-no, ne laj, pokaži je bolje... Isprave su u redu, jer inače bih te... Zašto ti to na ispravama brojeve telefona zapisuješ? Stani, stani... Koja ti je to Šarlota? Ah, sećam se. Daj, da i ja prepisem... No, hvala ti. Putujte. Možete da idete dalje."

Skočio je sa papučice, podigavši čizmama prašinu, prišao rampi i pritisnuo kontrateg. Rampa se lagano digla, gaće koje su visile na njoj lagano su se sručile u prašinu. Kamion je krenuo.

U kamionu su počeli da galame, ali Perc ništa od svega toga nije čuo. On je ulazio u šumu. Šuma se približavala, postajala sve veća i veća, kao okeanski talas, i najednom ga je progutala. Više nisu postojali ni sunce ni nebo, prostor i vreme, šuma je zauzela njihovo mesto. Postojalo je samo promicanje boja sumraka, vlažan ukus u ustima. Samo se sluha šuma uopšte nije doticala: zvuci šume bili su zaglušivani bukom motora i brbljanjem saradnika. Evo i šume, ponavljaao je Perc, evo, u šumi sam, nisam posmatrač, već učesnik. U šumi sam. Nešto hladno i vlažno mu je dodirnulo lice, počelo da

ga golica, odvojilo se i lagano mu se spustilo na kolena. Pogledao je: tanko, izduženo vlakno nekakve biljke, a možda i životinja, a možda je to bio samo dodir šume, prijateljski pozdrav ili sumnjičavo opipavanje; on nije ni dirnuo to vlakno.

A kamion je jurio po putu slavnog nastupanja, žuto, zeleno, mrko je pokorno odlazilo unazad, a duž ivica puta su se vukle neuklonjene i zaboravljene kolone veterana armije koja je nastupala, podignuti uvis crni buldožeri sa besno dignutim uvis zardalim korpama, traktori koji su se zaglibili do kabine u mulj, a iza njih su se nalazile raširene gusenice, kamioni bez točkova i stakala - sve mrtvo, bačeno zanavek, ali je sve to i nadalje neustrašivo gledalo napred, u dubinu šume okrenutim radiatorima i razlupanim farovima. A unaokolo se pokretala šuma, treperila i grčila, menjala boju, prelivajući se i plamteći, varajući vid, napadajući i odstupajući, podsmevala se, plašila i glumila šuma, i ona je bila neobična, i nemoguće je bilo opisati je i od nje se čoveku mutilo pred očima.

4.

Perec je, otvorivši vrata amfibije, gledao u žbunje. On nije znao šta treba tu da vidi. Nešto nalik na voćni žele. Nešto neobično, što je nemoguće opisati. Ali najneobičniji, najnezamisliviji, najnemogućniji u tom gustišu bili su ljudi, zato je Perec video samo njih. Oni su se kretali ka amfibiji, mršavi i vešti, samouvereni i raskošni, oni su koračali lako, ne povlačeći se, momentalno i precizno odabirajući mesto na koje će zakoračiti, i oni su se pravili da ne zapažaju šumu, da su u šumi kao kod kuće, da šuma već pripada njima, oni se čak, prema svemu, nisu ni pravili, oni su odista i mislili tako, a šuma se nadnosila nad njih, nečujno se smejući i pokazujući se mirijadama glumljivih prstiju, vešto se prikazujući i poznatom, i pokornom i jednostavnom - sasvim svojom. Za sada. Do određenog vremena...

"Oh, dobra je ta žena - Rita", rekao je šofer Kec Percu. Stajao je pored amfibije, široko se raskoračivši svojim krivim nogama, pridržavajući listovima motocikl koji je drhtao i preo. "Svakako bih stigao do nje, ali eto, onaj Kventin... Pažljiv je to muž."

Kventin i Rita su im prišli sasvim blizu, i Stojan im je krenuo u susret, ustavši od upravljača.

"No, kako je ovde, kod vas?" upitao je Stojan.

"Diše", rekao je Kventin, pažljivo razgledajući Pereca. "Šta, jeste li novac doneli?"

"Ovo je Perec", rekao je Stojan. "Pričao sam vam već." Rita i Kventin su se osmehnuli Percu. Nije imao vremena da ih razgleda, i Perec je samo kao usput pomislio, da nikada ranije nije video tako čudnovatu ženu kao što je Rita, i tako duboko nesrećnog muškarca, kao što je Kventin.

"Dobar dan, Perec", rekao je Kventin, nastavivši da se i nadalje jadno smeška. "Došli ste da vidite? Nikada ranije niste videli?"

"I sada još ne vidim", rekao je Perec. Nije bilo sumnje da su ta nesreća i ta čudnovatost bili neulovljivo, ali veoma čvrsto međusobno povezani.

Rita je, okrenuvši im leđa, zapalila cigaretu.

"Ne gledate tamo gde bi trebalo", rekao je Kventin. "Gledajte pravo,

pravo! Zar ne vidite?"

I tada je Perc ugledao i odmah je zaboravio na ljude. To se pojavilo, kao prikriveni lik na fotografskom papiru, kao figura na dečijoj zagonetnoj slici 'Gde se skrio zeka?' - i kada bi čovek jednom otkrio figuru, više je bilo nemoguće sakriti je od njega. Ona je bila sasvim tu, otpočinjala je desetak koračaji od točkova amfibije i od staze. Perc je grozničavo udahnuo vazduh.

Živi stub se dizao ka krošnjama drveća, snop najtanjih zamislivih prozračnih niti, lepljivih, blistavih, koje su se izvijale i bile napete, snop, koji je prodirao kroz čvrsto i gusto lišće i koji je odlazio još više, u oblake. I on je nastajao, rađao se u kloaci, u masnoj kloaci koja je klokotala, koja je bila ispunjena protoplazmom, živom, aktivnom, koja se nadimala mehurima primitivne puti, koja je brižno organizovala i odmah raspadala samu sebe, koja je izlivala produkte svog raspadanja na niske obale lepljivom penom... I odmah se, kao da su se uključili nevidljivi filteri za zvuk, iz treštanja motocikla izdvojio glas kloake: kloktanje, pljuskanje, uzdisanje, bućkanje, otegnuto stenjanje blata; i nadneo se težak zid mirisa: svežeg, sočnog mesa, sukrvice, sveže žuči, surutke, vrelog tutkala - i tek je tada Perc zapazio da Rita i Kventin na grudima imaju maske za kiseonik, i ugledao je kako Stojan, gadljivo se kezeći, podiže ka licu masku respiratora, ali on sam respirator nije počeo da stavlja, on kao da se nadao da će mu barem mirisi ispričati ono što nisu mogle da mu ispričaju ni oči ni uši...

"Kako smrdi ovde kod vas", govorio je Kec gadeći se. "Kao u mrtvačnici..."

A Kventin je govorio Stojanu:

"Mogao bi da zamoliš Kima, da se pobrine malo što se tiče hrane. Kod nas je ovde ipak opasno odeljenje. Pripadaju nam po pravu mleko, čokolada..."

A Rita je zamišljeno pušila, ispuštajući dim iz tankih, pokretnih nozdrva...

Okolo kloake, brižno se nadnoseći nad nju, treperilo je drveće, granje je bilo okrenuto u jednu stranu i spuštalo se ka masi koja je klokotala, i po granama su strujale i padale u kloaku debele maljave lijane, i kloaka ih je primala u sebe, i protoplazma ih je glodala i pretvarala u sebe, kao što je mogla da rastvori i načini svojom puti

sve što se nalazilo oko nje...

"Perečiću", rekao je Stojan. "Ne bulji toliko, još će ti oči ispasti."

Perec se osmehnuo, ali je znao da mu je osmejak bio lažan.

"A zasto si uzeo motocikl?" upitao je Kventin.

"Za svaki slučaj, ako se zaglavimo. Oni puze po stazi, a ja ću jednim točkom stati na stazu, a drugim ću po travi, a motocikl će ići pozadi. Ako se zaglibimo, Kec će pojuriti motociklom i dozvati tegljač."

"Svakako ćete se zaglibiti", rekao je Kventin.

"Razume se da ćemo se zaglibiti", rekao je Kec. "Ovo je sve u svemu glupava ideja, to sam vam odmah rekao."

"Mogao bi da umukneš", rekao mu je Stojan. "Tvoja stvar je mala... Hoćemo li skoro?" upitao je Kventina.

Kventin je pogledao na sat.

"Tako...", rekao je. "Ona se štenila sada svakih osamdeset i sedam minuta. Znači, preostalo je... preostalo je... ma ništa vam nije ni preostalo, eno je, već je počela."

Kloaka se štenila. Na njene niske obale nestrpljivim grozničavim trzajima jedan za drugim su počeli da izleću komadi beličastog, drhtavog testa koje se treslo kao pihtije; ti komadi su se bespomoćno i slepo kotrljali po zemlji, a onda su zamirali, postajali pljosnati, pružali oprezne lažne nožice i najednom počinjali da se kreću osmišljeno - još nesređeno, sudarajući se, ali već u jednom određenom pravcu, stalno u jednom određenom pravcu, razilazeći se i sudarajući se, neprestano u jednom te istom pravcu, po jednom prečniku od materice, u žbunje, u gustiš, što dalje, jednom tekućom belasastom kolonom, kao ogromni, torbarski mravi...

"Ovde je unaokolo tresetište", govorio je Kec. "Tako ćemo se zaglibiti, da nas nikakav tegljač neće moći da izvuče - sve sajle pucaju."

"A možda ćeš sa nama da kreneš?" rekao je Stojan Kventinu.

"Rita je premorena."

"No, neka onda Rita ide kući, a mi ćemo krenuti..."

Kventin je počeo da se koleba.

"Šta ti misliš, Rita?" upitao je.

"Da, ja ću otići kući", rekla je Rita.

"Odlično", rekao je Kventin. "A mi ćemo otići da vidimo, važi? Uskoro ćemo se, prema svemu, vratiti. Jer, mi ne idemo na dugo, a

Stojane?"

Rita je bacila opušak i ne oprostivši se, krenula stazom ka biostanici. Kventin je počeo da topće u mestu neodlučno, a onda je tiho rekao Percu:

"Dozvolite mi... da uđem..."

Uvukao se na zadnje sedište, u tom trenutku motocikl je užasno zauriao, istrigao se ispod Keca i, visoko poskočivši, poleteo pravo u kloaku. "Stoj!" povikao je Kec, čučnuvši. "Gde ćeš?" Svi su zamrli. Motocikl je naleteo na panj, divlje zauriao, uspeo se na zadnji točak i pao u kloaku. Svi su se istegli napred. Percu se pričinilo da se protoplazma ugnula pod motociklom kao da je umekšavala udarac, lako i nečujno ga je propustila u sebe i zatvorila se nad njim. Motocikl je ućutao.

"Đubre nespretno", rekao je Stojan Kecu. "Šta si to počinio?"

Kloaka se pretvorila u čeljusti koje sisaju, probaju, uživaju. Ona je okretala u sebi motocikl, kao što čovek valja po ustima jezikom, od obraza do obraza, veliku bombonu. Motocikl se okretao u masi koja se penila, nestajao je, ponovo se pojavljivao bespomoćno okrećući robove upravljača, i sa svakom njegovom pojavom bilo ga je sve manje i manje, metalni omotač je postajao sve tanji, postajao prozračan kao tanak papir, i već su se nejasno nazirala kroz njega unutrašnjost motora, a onda se metalni omotač istopio, gume su nestale, motocikl je zagnjurio poslednji put i više se nije pojavio.

"Oglodala ga je", rekao je Kec sa idiotskim oduševljenjem.

"Gade nespretni", rekao je Stojan. "Platićeš mi ti to. Celog života ćeš mi ovo otplaćivati."

"No, i neka", rekao je Kec. "No, platiću. A šta sam to učinio? No, gas sam okrenuo u pogrešnom pravcu", rekao je Percu. "Tako mi se i istrigao. Shvatate li, pan Perc, hteo sam gas da smanjim, da ne tandrče toliko, ali sam ga u pogrešnom pravcu okrenuo. Nisam ja prvi, a nisam ni poslednji. A i motocikl je bio star... No, da krenem", rekao je Stojanu. "Šta sada ovde da radim? Idem kući."

"Gde to gledaš?" upitao je najednom Kventin sa takvim izrazom, da se Perc i nehotice odmakao.

"A zašto?" rekao je Kec. "Gde hoću, tamo i gledam."

Gledao je nazad, na stazu, tamo, gde se pod debelom, žuto-zelenom strehom grana nazirala, udaljavajući se, narandžasta Ritina

pelerina.

"No, pusti me", rekao je Kventin Percu. "Sada ću sa njim da porazgovaram."

"Ma gde ćeš to, gde?" počeo je da mrmlja Stojan. "Kventine, osvesti se..."

"Ma ne, kakvo tamo - osvesti se, odavno ja već vidim šta on želi da postigne!"

"Slušaj, ne budi dete... No, prekini! No, osvesti se!... Pusti, kada ti se kaže, pusti mi ruku!"

Oni su se bučno rvali pored Pereca, gurajući ga sa dve strane. Stojan je čvrsto držao Kventina za rukav i peš jakne, a Kventin, koji je najednom postao sav crven i znojav, nije skidao pogled sa Keca, jednom rukom je gurao od sebe Stojana, a drugom je iz sve snage savijao Pereca napola, trudeći se da ga nekako prekorači. Kretao se trzajima i sa svakim trzajem se sve više i više izvlačio iz jakne. Perc je iskoristio trenutak i izleteo je iz amfibije. Kec je gledao za Ritom, usta su mu bila poluotvorena, oči kao na ulju, nežne.

"I zašto li je ona samo stalno u pantalonama", rekao je on Percu.

"Moda im se sada takva pojavila - da su stalno u pantalonama..."

"Ne brani ga!" zaurlao je u kolima Kventin. "Nije on nikakav tamo polni neurasteničar, već jednostavno gad! Pusti me, jer ću i tebe inače odalapati!"

"A ranije su bile suknje", rekao je Kec maštalački. "Komad nekakvog materijala obavije oko sebe i zakači ga pribadačom. A ja, znači, uzmem pa je otkačim... Kada bi to bilo u parku..."

Kada bi to bilo u hotelu ili u biblioteci, ili u nekakvoj sali... To se i dešavalo - i u parku, i u biblioteci, pa čak i u sali za konferencije za vreme Kimovog referata "Šta je neophodno da zna svaki saradnik Uprave o metodama matematičke statistike'." A sada je šuma videla sve to i čula sve to - pohotljivo salce, koje je obavijalo Kečeve oči, pocrvenelu fizionomiju Kventinovu koja se pomaljala u vratima amfibije, nekako tupu, kao u bika, i mučno mrmljanje Stojana o nekakvom radu, o odgovornosti, o gluposti, i pucketanje dugmadi koja su odletala sa jakne i lupala o prednje staklo... I ne zna se šta je mislila o svemu tome, da li se užasavala, podsmevala ili gadljivo mrštila.

"..." rekao je Kec sa uživanjem.

I Perec ga je lupio. Lupio ga je, čini mu se po obrazu, sa pucketanjem, i iščao je prst. Svi su odmah ućutali. Kec se uhvatio za lice i sa velikim ćudjenjem pogledao Pereca.

"Tako se ne sme", rekao je Perec ćvrstim glasom. "To se tako ovde ne moće. Ne moće."

"Pa ja nemam ništa protiv", rekao je Kec, slećući ramenima. "Ja jednostavno o tome, da ovde nemam šta da radim, motocikla nema, to i sami vidite... Šta ovde ja sada da radim?"

Kventin je glasno upitao: "Po njušci?"

"Pa da", kivno je rekao Kec. "Po obrazu, po samoj kosti... Dobro je da nije po oku."

"Ne, zar odista po njušci?"

"Da", rekao je Perec sigurnim glasom. "Jer, ovde se to tako ne moće."

"No, onda da krenemo", rekao je Kventin, zavalivši se na sedištu.

"Kec", rekao je Stojan, "ulazi u kola. Ako se zaglibimo, pomagaćeš da se izvućemo."

"Pantalone su mi nove", pobunio se Kec. "Bolje će biti onda da za upravljaić sednem."

Niko mu ništa nije odgovorio, i on je počeo da se uvlaći na zadnje sedište i seo je pored Kventina koji se pomerio. Perec je seo pored Stojana, i tako su i krenuli.

Štenad je otišla već dosta daleko, ali ih je Stojan, krećući se veoma pedantno, desnim toćkovima po stazi, a levim - po raskošnoj mahovini, ubrzo sustigao i lagano krenuo za njima, oprezno regulišući brzinu kvaćilom. "Kvaćilo ćete uništiti", rekao je Kec, a posle se obratio Kventinu i počeo da mu objašnjava da on u stvari nije ništa loše mislio, da motocikl svejedno više nije imao, a muškarac je ipak - muškarac i ako je kod njega sve normalno, onda on i ostaje muškarac, svejedno da li se oko njega šuma nalazila ili nešto drugo, to je u stvari svejedno... "Dali su ti već po njušci?" pitao je Kventin. "Ne, reci mi samo, a da ne slaćeš, da li si već dobijao po njušci ili nisi?" pitao je on povremeno, prekidajući Keca. "Ne", odgovarao je Kec, "ne, saćekaj malo, prvo me saslušaj..."

Perec je milovao svoj prst koji je oticao i posmatrao štenad. Decu šume. A možda i sluge šume. A možda i eksperimente šume... Oni su lagano i neumorno išli, kretali se u koloni jedan za drugim, kao da

su tekli po zemlji, prelivajući se preko debala poluistrulelog drveća, preko jaraka; po barama ustajale vode, kroz visoku travu, kroz bodljikavo žbunje. Staza je nestajala, propadala u smrdljivo blato, krila se ispod slojeva čvrstih gljiva koje su se sa pucketanjem lomile pod točkovima, i ponovo se pojavljivala, i štenići su je se pridržavali i ostajali su beli, čisti, glatki, nijedna trunka prašine se nije lepila za njih, nijedna bodlja nije mogla da ih rani, i nije ih prljalo lepljivo blato. Oni su tekli sa tupom, bezumnom samouverenošću, kao da su se kretali po odavno poznatom putu, na koji su se već navikli. Bilo ih je četrdeset i tri. Borio sam se da dođem ovamo, i evo, sada sam ovde, i ja konačno vidim šumu iznutra, i ništa ne vidim. Mogao sam sve to da izmislim, ostavši u hotelu, u svojoj goloj sobi sa tri postelje na kojima niko ne spava, pozno noću kada mi se ne spava, kada je tišina i kada najednom u ponoć počinje da larma malj, koji zabija kočeve na gradilištu. Sigurno bih sve to što postoji ovde, u šumi, mogao da izmislim: i rusalke, i lutajuće drveće, i ovu štenad, kako se ona pretvaraju u prvoprophodnika šume Selivana - sve najružnije, najsvetije. I sve što postoji u Upravi, mogu da izmislim i zamislim, mogao sam da ostanem kod kuće i smislim sve to, ležeći na otomanu pored radioprijemnika, slušajući simfonijski džez i glasove koji govore na nepoznatim mi jezicima. Ali to ništa ne znači. Videti i ne shvatiti - to je isto što i izmisliti. Ja živim, vidim i ne shvatam, ja živim u svetu koji je neko izmislio, ne potrudivši se da mi ga objasni, a možda čak ni sebi. Tugovanje za poimanjem, - najednom je pomislio Perec. - Eto čime sam bolestan - tugovanjem za poimanjem.

Promolio je glavu kroz prozor i prslonio prst koji ga je tištao na hladnu površinu amfibije. Štenad nije obraćala pažnju na amfibiju. Sigurno čak nisu ni podzrevali da ona postoji. Ona su resko i neprijatno zaudarala, njihova opna je sada izgledala prozračna, pod njom kao da su se u talasima kretale senke.

"Daj da ulovimo jednog", predložio je Kventin. "To je jako jednostavno, umotaćemo ga u moju jaknu i odneti u laboratoriju." "Ne vredi", rekao je Stojan. "A zašto?" rekao je Kventin, "svejedno ćemo jednom morati da ih lovimo." "Strašno je nekako", rekao je Stojan. "Kao prvo, ne daj bože da crkne, morali bismo da pišemo objašnjenje Kućegajenom..." "Mi smo ih kuvali", rekao je najednom

Kec. "Meni se nisu dopali, a momci su govorili da može da se jede. Nalik je na zeca, a ja zeca ne mogu da jedem, po mome mačka ili zečetina je - jedno te isto. Gadim se..." "Primetio sam jednu stvar", rekao je Kventin. "Broj štenića je uvek - prost broj: trinaest, četrdeset i tri, četrdeset i sedam..." "Gluposti", pobunio se Stojan. "Ja sam u šumi susretao grupe od po šest, po dvanaest..." "Da, ali to je u šumi", rekao je Kventin, "a oni se onda razilaze u raznim pravcima po grupama. A šteni se kloaka uvek u prostim brojevima, možeš da proveriš po knjizi, uvek sam zapisivao koliko ih je bilo iz kog legla..." "A jednom", rekao je Kec, "smo momci i ja zajedno mesnu devojčicu uhvatili, ala je to bilo smešno!..." "No pa šta, piši članak", rekao je Stojan. "Već sam ga napisao", rekao je Kventin. "To će mi već biti petnaesti..." "A ja ih imam sedamnaest", rekao je Stojan, "a jedan se nalazi u štampi. A koga si uzeo za koautora?" "Još ne znam", odgovorio je Kventin. "Kim mi preporučuje menadžera, kaže da je sada - transport najvažniji, a Rita mi savetuje da uzmem komandanta..." "Samo ne komandanta", rekao je Stojan. "A zašto?" upitao je Kventin. "Ne uzimaj komandanta", ponovio je Stojan. "Neću ti ništa reći, ali imaj to na umu." "Komandant je kefir uljem za kočnice razblaživao", rekao je Kec. "To je bilo još kada je bio šef brijačnice. Onda smo mu momci i ja u stan pregršt stenica ubacili." "Kažu da se priprema naređenje", rekao je Stojan. "Ko ima manje od petnaest članaka, svi će morati da prođu kroz obradu..." "Ma ne", rekao je Kventin, "to su sve gluposti, znam ja te specijalne obrade, od njih kosa prestaje da raste i usta zaudaraju čitavih godinu dana..." "Kući", pomislio je Perc. "Trebalo se što pre vratiti kući. Sada već ovde uopšte nemam šta da radim." Posle je ugledao kako se stroj štenića poremetio. Perc je izbrojao: trideset i dva šteneta su krenula pravo, a jedanaest ih je, postrojivši se u istu takvu kolonu, skrenulo ulevo i nadole, gde se između drveća najednom pojavilo jezero - nepokretna mračna voda, sasvim u blizini amfibije. Perc je ugledao nisko naoblčeno nebo i nejasne obrise stene Uprave na horizontu. Jedanaest štenadi je samouvereno išlo ka vodi. Stojan je ugasio motor, svi su izašli i posmatrali, kako štenići prelaze preko iskrivljenog panja na samoj obali i jedan za drugim teško pljuskuju u jezero. Na tamnoj vodi su se pojavili masni krugovi. "Tonu", rekao je Kventin sa čuđenjem. "Dave se."

Stojan je izvukao kartu i raširio je na haubi.

"Tako je", rekao je. "Ovo jezero nije ubeleženo kod nas. Selo je ovde ubeleženo, a ne jezero... Evo, napisano je: selo Aborigena. Sedamnaest zarez jedanaest."

"Pa to je uvek tako", rekao je Kec. "Ko se u ovoj šumi vozi po karti? Kao prvo, sve karte lažu, a kao drugo, one ovde uopšte nisu ni potrebne. Ovde je danas recimo put, a sutra je na tom istom mestu reka, danas je blatište, a sutra će ovde bodljikavu žicu postaviti i kulu-osmatračnicu postaviti. Ili se najednom na tom mestu stvori skladište."

"Ne ide mi se nešto dalje", rekao je Stojan, protežući se. "Možda će biti dosta za danas?"

"Razume se da je dosta", rekao je Kventin. "Perec još platu treba da dobije. Hajdemote u kola."

"Kada bih dogled imao", rekao je Kec, gledajući ispod dlana prema jezeru. "Po mome, tamo se nekakva žena kupa."

Kventin se zaustavio.

"Gde?"

"Gola", rekao je Kec. "Tako mi boga, gola je. Nema ništa na sebi."

Kventin je najednom pobledeo i kao bez duše pojurio u kola.

"Ma gde je samo vidiš?" upitao je Stojan. "Eno tamo, na drugoj obali..."

"Ničega tamo nema", rekao je Kventin promuklo.

Stajao je na papučici i razgledao kroz dogled suprotnu obalu. Ruke su mu drhtale. "Lažljivče prokleti... Ponovo si po njušci poželeo da dobiješ... Nema tamo ničega!" ponovio je, predavši dogled Stojanu.

"Kako da nema", rekao je Kec. "Pa nisam vam ja nekakav tamo naočarac, moje oči su kao teleskop..."

"Pričekaj, pričekaj, ne otimaj", rekao mu je Stojan.

"Kakva ti je to navika - da iz ruku otimaš..."

"Ničega tamo nema", mrmljao je Kventin. "Laž je sve to. Zar se malo toga toroče..."

"To je znam - šta", rekao je Kec. "To je rusalka. Sa sigurnošću vam to govorim."

Perec se trgao.

"Dajte mi dogled", rekao je brzo.

"Ništa se ne vidi", rekao je Stojan, pružajući mu dogled.

"Našli ste kome da verujete", mrmljao je Kventin, lagano se smirujući.

"Tako mi boga, bila je", rekao je Kec. "Verovatno se zagnjurila. Sada će se pojaviti na površini..."

Perec je doterao okulare prema svojim očima. On nije očekivao da će išta videti: to bi bilo i suviše prosto. I on ništa nije ni video. Površina jezera, daleka, obrasla šumom obala, i silueta stene iznad izubljene ivice drveća.

"A kakva je bila?" upitao je.

Kec je počeo detaljno, pokazujući rukama da opisuje kakva je bila. Pričao je odista sa apetitom i sa velikim hazardom, ali to uopšte nije bilo ono što je želeo Perec.

"Da, razume se...", rekao je. "Da... Da..."

Možda je izašla da dočeka šteniće, razmišljao je, truckajući se na zadnjem sedištu pored natuštenog Kventina, posmatrajući kako se lagano pokreću Kečeve uši. Kec je nešto žvakao. Izašla je iz šumskog čestara, bela, ledena, samouverena i zakoračila u vodu, u poznatu joj vodu, ušla u jezero, kao što ja ulazim u biblioteku, zagnjurila se u nejasan zeleni sumrak i zaplivala u susret štenićima, a sada ih je već dočekala na sredini jezera, na dnu, i pavela ih nekuda, zbog nečega, za nekoga, i uvezaće se još jedan čvor događaja u šumi, i možda će mnogo milja odavde doći do nečega ili će se nešto desiti: pojaviće se između drveća oblaci ljubičaste izmaglice, koja uopšte nije izmaglica, ili će na mirnoj poljani da se pojavi još jedna kloaka, ili šareni starosedeooci, koji su do maločas mirno sedeli i gledali školske filmove i strpljivo slušali objašnjenja od promukle od usrdnosti Beatrise Bah, najednom će ustati i krenuti u šumu, da se više nikada ne vrate... I sve će biti puno najdubljeg smisla, kao što je puno osmišljenosti svako kretanje složenog mehanizma, i sve će biti čudnovato, a to znači i besmisleno za nas, u svakom slučaju za one od nas, koji još nikako ne mogu da se priviknu na besmislenost i prihvate je za normu. I osetio je značaj svakog događaja, svake pojave oko sebe: i to, da štenića u leglu nije moglo da bude četrdeset i dva ili četrdeset i pet, i to da je stablo ovog ovde drveta obraslo upravo crvenom mahovinom, i to, da se nad stazom ne vidi nebo od nadnetih grana.

Amfibija se tresla, Stojan je vozio veoma sporo, i Perec je još iz

daljine kroz prednje staklo ugledao ispred kola iskošeni stub sa daskom, na kojoj je bilo nešto ispisano. Natpis je bio izmazan kišama i bio je izbledeo, ali je to bio odista jako star natpis na staroj, prljavoj dasci, prikucanoj za stub sa dva ogromna zardala eksera: 'Ovde je pre dve godine tragično potonuo redov šumoprohodnik Gustav. Ovde će mu biti dignut spomenik'. Amfibija je, zanoseći se sa boka na bok, prošla kraj stuba.

No, šta ti je, Gustave, pomislio je Perec. Kako to nisi imao sreće pa si se utopio upravo ovde. Dobra si ti sigurno bila momčina, Gustave, imao si obrijanu glavu, kvadratne čeljusti, zlatan zub, a tetovažom si bio prekriven od nogu do glave, i ruke su ti visile do ispod kolena, a na desnoj ruci nisi imao jedan prst, koji ti je neko odgrizao u pijanoj tuči. I šumoprohodnik si postao, razume se, ne po želji srca svoga, već su jednostavno takve bile okolnosti, da si sedeo na steni, gde se sada nalazi Uprava, da si sedeo svoj rok, i nisi imao gde da pobegneš, nigde nisi imao, osim u šumu. I članke o šumi ti nisi pisao, pa čak nisi o tome ni razmišljao, već si razmišljao o drugim člancima koji su bili napisani pre tebe i protiv tebe. I gradio si ovde strategijski put, postavljao betonske ploče i daleko po strani od puta sekao šumu, da bi, ako to bude bilo potrebno, na put mogli da sleću osmomotorni bombarderi. Pa zar će šuma to sve istrpeti? Eto, i utopila te je ona na suvom mestu. Ali zato će ti kroz deset godina postaviti spomenik i, možda, nazvati tvojim imenom nekakav kafe. Kafe će se zvati 'Kod Gustava', a šofer Kec će tamo piti kefir i milovati raščupane devojčice iz mesnog hora...

Kec je, čini mi se, dva puta bio suđen, i zbog nečega uopšte ne zbog onoga zbog čega bi trebalo. Prvi put je dospeo u koloniju zbog krađe poštanskog pribora odgovarajuće institucije, a drugi put - zbog narušavanja režima prijavljivanja. A Stojan je zato - čist. On ne pije ni kefir, i ništa uopšte ne pije. On nežno i čisto voli Alevtinu, koju niko i nikada nije voleo nežno i čisto. Kada izađe iz štampe njegov dvadeseti članak, on će ponuditi Alevtini ruku i srce, i biće odbijen, bez obzira na svoje članke, bez obzira na svoja široka ramena i lep rimski nos, i to zbog toga što Alevtina ne podnosi čistunce, sumnjičeći ih (ne bez osnova) da su do nerazumnosti prefinjeni razvratnici. Stojan živi u šumi, gde je on, ne kao Gustav, otišao dobrovoljno, i nikada se i ni na šta ne žali, iako je šuma za njega -

samo ogromno stovarište nedirnutih još materijala za članke, koji ga stoprocentno obezbeđuju od obrade... Čovek može bezgranično da se čudi, da se nalaze ljudi, koji su u stanju da se naviknu na šumu, a takvih ljudi je ogromna većina. Prvo ih šuma privlači, kao mesto romantično ili kao mesto koje donosi prihode, ili kao mesto gde je mnogo što-šta dozvoljeno, ili kao mesto gde čovek može da se prikrije. Posle ih šuma pomalo počinje da plaši, a posle toga ti ljudi najednom otkrivaju za same sebe da je 'ovde isti bordel kao i na svakom drugom mestu', i to ih pomiruje sa neobičnošću šume, ali niko od njih nema nameru da ovde dočeka starost... Evo Kventin, po nekim pričama, živi ovde samo zbog toga, što se boji da ostavi bez prisмотрe svoju Ritu, a Rita ni za šta ne želi da se odseli odavde i nikada i nikome ne govori zbog čega... Eto, i ja sam do Rite stigao... Rita može da ode u šumu i da se ne vrati iz nje nedeljama. Rita se kupava u šumskim jezerima. Rita narušava sve propise, i niko se ne usuđuje da joj za to išta kaže. Rita ne piše članke, Rita uopšte ništa i ne piše, čak ni pisma. I dobro je poznato da Kventin noću plače i odlazi da spava kod krčmarice, kada krčmarica nije zauzeta sa nekim drugim... Na biostanici se sve zna... Bože moj, uveče oni pale svetlost u klubu, uključuju radio ili gramofon, piju kefir, piju bezumno velike količine kefira i noću, za mesečine, bacaju flaše u jezera - ko će dalje. Oni igraju, oni se igraju fote i u flašu, igraju karte i bilijar, oni menjaju žene, a danju, u svojim laboratorijama, oni prelivaju šumu iz epruvete u epruvetu, razgledaju šumu ispod mikroskopa, prebrojavaju šumu na računarima, a šuma je unaokolo, nadnosi se nad njih, prorasta kroz njihove spavaće sobe, za vreme zagušljivih sati pred nepogodu ka njihovim prozorima prilaze gomile lutajućih drveta i takođe, lako je moguće, ne mogu da shvate šta su oni u stvari i šta će oni ovde, i zašto uopšte i postoje...

Dobro je što odlazim odavde, pomislio je. Bio sam ovde, ništa nisam shvatio, ništa od onoga što sam želeo da pronađem nisam pronašao, ali sada barem znam da nikada ništa neću shvatiti i da nikada i ništa neću pronaći, da sve ima svoje vreme. Između mene i šume nema ničeg zajedničkog, šuma mi nije ništa bliža od Uprave. Ali ja, ako ništa drugo, neću ovde da se posramim. Otići ću, radiću i čekati. I nadaću se da će nastupiti doba...

U dvorištu biostanice bilo je pusto. Nije bilo kamiona, i nije bilo reda

ispred okanceta blagajne. Samo je na tremu, preprečujući put, stajao kofer Pereca, a na ogradi verande je visio njegov sivi mantil. Perc se izvukao iz amfibije i zbunjeno osvrnuo oko sebe. Kec i Kventin su rame uz rame išli ka trpezariji, odakle se čulo zveckanje posuđa i odakle se širio miris čađi. Stojan je rekao: "Perečiću, hajdemo da večeramo", i poterao je kola u garažu. Perc je najednom sa užasom shvatio šta sve to znači: radio koji zavija, besmisleno brbljanje, kefir, i još možda po koju čašicu? I tako svako veče, mnogo, mnogo večeri...

Lupilo je okance blagajne, pomolio je glavu ljutiti blagajnik i povikao: "Šta je to, Perc? Dokle ću da vas čekam? Dođite ovamo, potpišite se."

Perc je na nogama koje se nisu savijale u kolenima prišao okancetu.

"Evo, ovde, novčani iznos slovima", rekao je blagajnik. "Ne ovde, već ovde. Zašto vam se ruke tresu? Primite..."

Počeo je da mu broji papiriće.

"A gde su ostali?" upitao je Perc.

"Ne istrčavajte... Ostali su ovde, u kancelariji."

"Ne, ja sam mislio..."

"To se nikoga ne tiče šta ste vi mislili. Ja ne mogu zbog vas da menjam postojeći i utvrđeni poredak. Evo vaše plate. Jeste li je dobili?"

"Hteo sam da saznam..."

"Pitam vas, da li ste dobili vašu platu? Da ili ne?"

"Da."

"Hvala neka ti je bože. A sada evo vam i premije. Da li ste dobili premiju?"

"Da."

"I to je sve. Dozvolite da vam stegnem ruku, žurim se. Moram do sedam da stignem u Upravu."

"Hteo sam samo da upitam", brzo je upitao Perc, "gde su ostali ljudi... Kim, kamion... Jer, meni su obećali da će me odvesti na Kontinent..."

"Na Kontinent ne mogu, moram da budem u Upravi. Dozvolite, da zatvorim okance."

"Neću zauzeti mnogo mesta", rekao je Perc.

"To nije važno. Vi ste odrastao čovek, morate da shvatate stvari. Ja sam - blagajnik. Sa mnom su novčani dokumenti. A ako se najednom nešto desi? Sklonite lakat."

Perec je sklonio lakat i okance se zalupilo. Kroz mutno, prljavo staklo, Perec je posmatrao kako blagajnik skuplja dokumenta, kako ih gužva bilo kako, kako ih gura u tašnu, a onda su se na blagajni otvorila vrata, ušla su dva ogromna stražara, vezala blagajniku ruke, nabacili mu na vrat omču, i jedan je poveo blagajnika na konopcu, a drugi je uzeo tašnu, i onda najednom primetio Pereca. Jedno vreme su se posmatrali kroz prljavo staklo, a onda je stražar veoma, veoma sporo i oprezno, kao da se boji da nekog ne uplaši, stavio tašnu na sto i isto tako sporo i oprezno, kao da se boji da nekoga ne preplaši, ne skidajući pri tome pogleda sa Pereca, pružio ruku ka pušci naslonjenoj na zid. Perec je čekao, gladeći se i ne verujući, a stražar je dograbio pušku, krenuo unazad i izašao, zatvorivši vrata za sobom. Svetlo se ugasio.

Tada je Perec odskočio od okanceta, na prstima pritrčao svom koferu, dograbio ga i pojurio što dalje odatle. Sakrio se iza garaže i video je kako je stražar izašao na trem, držeći pušku na ruci, pogledao levo, desno, pod noge, uzeo sa ograde Perecov mantil, odmerio ga na ruci, pretresao džepove i još se jednom osvrnuvši, otišao u kuću. Perec je seo na kofer.

Bilo je prohladno, počelo je da se smrkava. Perec je sedeo, besmisleno posmatrajući osvetljene prozore, zamazane do polovine krečom. Iza prozora su se kretale senke, nečujno se okretala rešetkasta lopata lokatora na krovu. Zveckalo je posuđe, u šumi su urlale noćne zveri. Posle se negde upalio reflektor, koji je krenuo svojim plavičastim zrakom, i u taj zrak se iza ugla kuće ubacio kiper, lupio, podskočivši na neravnini i, praćen zrakom svetlosti, krenuo ka vratima. U kiperu je sedeo vojnik-stražar sa puškom. Palio je cigaretu, zaklonivši se od vetra, i video se debeli konopac, obmotan oko njegovog levog zapešća a koji je nestajao u pritvorenom prozoru kabine.

Kiper je otišao, i reflektor se ugasio. Kroz dvorište je, larmajući ogromnim čizmama, kao mračna senka prošao drugi stražar sa puškom ispod miške. Povremeno se naginjao i pipkao zemlju, očigledno je tražio tragove. Perec se priljubio oznojenim leđima uz

zid, i zamrevši, ispratio ga pogledom.

U šumi je nešto užasno i otegnuto vikalo. Negde su lupala vrata. Pojavila se svetlost na prvom spratu, neko je glasno rekao: "Ala je zagušljivo kod tebe." U travu je palo nešto okruglo i blistavo i dokotrljalo se do Perecovih nogu. Perek je ponovo zamro, ali je onda shvatio da je to flaša od kefira. Pešice, pomislio je Perek, treba krenuti pešice. Dvadeset kilometara kroz šumu. Loše je što treba ići kroz šumu. Sada će šuma ugledati jasnog čoveka, koji drhti od straha, koji je preznojen od straha i zamora, koji crkava vukući kofer i zbog nečega taj isti kofer ne baca nikako. Ja ću se vući, a šuma će gukati i urlati na mene sa dve strane...

U dvorištu se ponovo pojavio stražar. On nije bio sam, pored njega je išao još neko, teško dašćući i frkćući, ogroman, na četiri noge. Zaustavili su se na sred dvorišta, i Perek je začuo, kako je stražar mrmljao: "Evo ti, evo... Pa ne jedi, budalo već onjuši... Pa to ti nije kobasica, to je mantil, treba ga dobro omirisati... No? Šerše, kada ti se kaže..." Onaj, što je bio na četiri noge, skičao je i pištao. "Ehe!" rekao je stražar prekorno. "Ti jedino buve možeš da tražiš... Gubi se!" Nestali su u pomrčini. Počele su da lupkaju potpetice na tremu, zalupila su se vrata. Posle toga je nešto hladno i mokro dotaklo Pereca u obraz. On se trgao i umalo nije pao. To je bio ogroman vučjak. Jedva je čujno zaskičao, teško uzdahnuo i spustio tešku glavu Pereku na kolena. Perek ga je počeo iza uveta. Vučjak je zevnuo i počeo da se okreće, smeštajući se, ali je u tom trenutku negde na prvom spratu počeo da urla radio. Vučjak se ćutke trgao i odjurio.

Radio je urlao, na više kilometara unaokolo nije više postojalo ništa drugo osim tog radija. I tada, kao u nekom avanturističkom filmu, najednom su se ozarila plavičastom svetlošću i širom se otvorila vrata, i u dvorište je, kao ogroman brod, uplovio džinovski kamion, sav obasjan sazveždima signalnih svetlosti, zaustavio se i ugasio farove, koji su se lagano gasili, kao da je šumsko čudovište ispuštalo duh. Iz kabine se pomolio šofer Voldemar i počeo, široko otvarajući usta nešto da viče, i vikao je dugo, pokušavajući da nadjača samoga sebe, besneći naočigled, a onda je pljunuo, ušao nazad u kabinu, ponovo se pomolio i napisao na vratima kredom, naopako: "Perek!" Tada je Perek -shvatio da su kola došla po njega, dograbio je kofer i

potrčao kroz dvorište, bojeći se da se osvrne, bojeći se da ne začuje za svojim leđima pucnje. Jedva je uspeo da se uspenra uz dvoje merdevine u kabinu, prostranu kao soba, i dok je on smeštao svoj kofer, dok se sam smeštao i tražio cigarete, Voldemar je nešto neprestano govorio, crveneći u licu, gestikulirajući i gurajući Pereca dlanom u rame, ali tek kada je radio ućutao, Perek je na kraju začuo njegov glas: ništa posebno Voldemar nije govorio: on je jednostavno psovao najgorim mogućim psovkama.

Kamion još nije uspeo da prođe kroz vrata, a Perek je već zaspao, kao da su mu na lice pritisnuli masku sa eterom.

5.

Perec se probudio jer mu je bilo neudobno, od tuge, od nepodnošljivog, kako mu se u prvi mah učinilo, opterećenja na svest i sve organe čula. Bilo mu je neudobno do bola, i on je i nehotice počeo da stenje, lagano dolazeći sebi.

Ispostavilo se da je opterećenje svesti predstavljalo očajanje i neraspoloženje, jer kola nisu išla na Kontinent, ona ponovo nisu išla na Kontinent i sve u svemu nikuda nisu ni išla. Ona su stajala sa isključenim motorom, mrtva i ledena, sa otvorenim vratima. Prednje staklo bilo je prekriveno kapljicama koje su drhtale, koje su se slivale i tekle ledenim mlazevima. Noć iza stakla se osvetljavala zaslepljujućim bleskovima reflektora i farova, i ništa se nije videlo, osim tih neprekidnih bleskova, od kojih oči kao da su pucale. I ništa se nije čulo, i Perec je čak u jednom trenutku pomislio da je ogluveo, i tek je posle toga shvatio, da uši ravnomerno pritiska gust, višeglasni urlik sirena. Uzmuvao se po kabini, bolno se udarajući o poluge i ispupčenja i o prokleti kofer, pokušao je da obriše staklo, promolio se napolje kroz jedna vrata, promolio se i kroz druga: nikako nije mogao da shvati gde se nalazi, kakvo je to mesto, i šta to sve znači. Rat, pomislio je, Bože moj, to je rat!... Reflektori su sa zlobnim uživanjem lupali po njegovim očima, i on ništa nije video, osim neko ogromno nepoznato zdanje, u kome su se ravnomerno palili i gasili svi prozori najednom na svim spratovima. I još je video ogromnu količinu širokih ljubičastih mrlja.

Čudovišan glas je najednom izgovorio mirno, kao da se nalazio u potpunoj tišini: "Pažnja, pažnja. Svi saradnici da ostanu na svojim mestima po postavci broj šest stotina sedamdeset i pet zarez Pegaz omikron tri stotine dva direktiva osam stotina i trinaest, na svečani doček padišaha bez specijalne svite, broj obuće pedeset i pet. Ponavljam. Pažnja, pažnja. Svi saradnici..." Reflektori su prestali da šaraju, i Perec je konačno ugledao poznat mu svod sa natpisom 'Dobro došli' i glavnu ulicu Uprave, i tamne vile duž nje, i nekakve ljude u spavaćicama i pidžamama sa petrolejkama, koji su stajali oko vila, a posle toga u neposrednoj blizini lanac ljudi koji su jurili u crnim

plaštevima što su se vijorili. Ti ljudi su bežali, zauzimajući celu širinu ulice, rastegnuvši nešto čudnovato, sveto i, zagledavši se, Perec je shvatio da to oni vuku ili ribarsku mrežu, ili odbojkašku mrežu, i odmah mu je nekakav promukao glas zazviždao iznad uveta: "Zašto kola? A ti zašto si ovde?" I trgavši se, ugledao je pored sebe inženjera sa belom kartonskom maskom na čijem je čelu bilo ispisano mastiljavom olovkom 'Libidovič', i taj inženjer je gazio prljavim čizmama pravo po njemu, gurajući ga laktom u lice, hrapćući i zaudarajući na znoj, sručio se na mesto vozača, počeo da traži ključ za paljenje motora, nije ga pronašao, histerično je zapištao i izleteo iz kabine na suprotnu stranu. Na ulici su se upalile svetiljke, postalo je svetlo kao usred dana, a ljudi u pidžamama su i dalje stajali sa petrolejkama kraj vrata vila, i u rukama svakoga nalazila se mreža za lovljenje leptirova, i oni su odmereno razmahivali tim mrežama, kao da su terali nešto nevidljivo od svojih vrata. Ulicom su, njima u susret, projurila četvora mračna crna kola, nalik na autobuse bez prozora, a posle toga je iz uličice za njima krenuo čudnovati blindirani auto. Njegova zarđala kula se jedva provukla pored kamiona, otvor na kuli se otvorio i čovek koji se promolio u njemu, u platnenoj noćnoj košulji sa trakama koje su landarale oko njega, nezadovoljno je povikao Perecu: "Pa šta ti je, golupčiču? Treba prolaziti, a ti stojiš!" Tada je Perec spustio glavu na ruke i zatvorio oči.

Nikada ja neću otići odavde, tupo je pomislio. Ovde nikome nisam potreban, potpuno sam nekoristan, ali me oni neće pustiti, pa makar zbog toga morali rat da otpočnu ili da prirede poplavu...

"Vaše ispravice, molim vas", rekao je otegnuti starački glas, i Pereca je neko potapšao po ramenu.

"Molim?" rekao je Perec.

"Ispravice. Da li ste ih pripremili?"

To je bio starac u pelerini od mušeme, sa kratežom koji mu je visio preko grudi na izlizanom metalnom lancu.

"Kakve isprave? Kakve? I zašto?"

"Ah, gospodine Perec!" rekao je starac. "Pa zašto se propisa ne pridržavate? Sve isprave vam se moraju nalaziti u ruci otvorene, kao u muzeju..."

Perec mu je predao svoje isprave. Starac je, oslonivši laktove na

kratež, pažljivo proučio žigove, uporedio fotografiju sa licem Pereca i rekao:

"Nešto kao da ste smršali, her Perc. Lice vam je oronulo. Radite mnogo..." Vratio mu je isprave.

"Šta se dešava?" upitao je Perc.

"Ono što treba, to se i dešava", rekao je starac, najednom postavši surov. "Odigrava se situacija pod brojem šest stotina sedamdeset zarez Pegaz, To jest, bekstvo."

"Kakvo sad bekstvo? Odakle?"

"Kakvo odgovara po situaciji, takvo je i bilo bekstvo", rekao je starac, počevši da se spušta niz stepenice. "Svakog časa mogu da tresnu, tako da će biti najbolje uši da čuvate, biće najbolje da sedite sa otvorenim ustima."

"Dobro", rekao je Perc. "Hvala vam."

"Šta se ti ovde, stari veštac, muvaš?" začuo se odozdo besan glas šofera Voldemara. "Pokazaću ti ja - ispravice! Evo ti, pomiriši ovo? Jesi li me shvatio? No, kidaj odavde, ako si shvatio..."

Pored njih su sa bukom i povicima provukli, vukući rukama, mešalicu za beton. Šofer Voldemar, razbarušen, zarastao u bradu, besan, uvukao se u kabinu vozača. Mrmljajući najcrnje psovke, upalio je motor i bučno zalupio vrata. Kamion je poleteo sa mesta i pojurio niz ulicu pored ljudi u donjem vešu, koji su mahali mrežama za hvatanje leptirova. U garažu, pomislio je Perc. Ah, svejedno je. Ali kofer više neću ni dotaći. Ne želim više da ga vučem, neka se gubi. Sa mržnjom je lupio kofer nogom. Kola su naglo skrenula sa glavne ulice, uletela u barikadu od praznih burića i taljiga, uništila je i krenula dalje. Jedno vreme se na radijatoru kamiona njihao uništeni prednji deo nekakvih kočija, posle je pao i polomio se pod točkovima kamiona. Voldemar je, natušten, sa ugašenim opuškom na donjoj usni, savijajući se i razgibavajući celim telom, sa obe ruke okretao ogroman volan. Ne, neće u garažu, pomislio je Perc. A neće ni u radionicu. Isto tako neće ni na Kontinent. Uličice su bile mračne i puste. Samo su se jednom u snopu svetlosti farova pojavila nečija kartonska lica sa natpisima, raširene ruke i sve je to ubrzo nestalo.

"Đavo me je nadario", rekao je Voldemar. "Hteo sam pravo na Kontinent da krenem, a tada vidim - vi spavate, pa sam odlučio prvo u garažu da svratim, jednu partiju šaha da odigramo... Samo što

sam našao Ahila-bravara, otrčali smo po kefir, figure postavili... Ja predlažem da odigramo gambit skakačima, on prihvata, sve je kako treba... Ja igram - e-4, a on mi odgovara sa - c-6... Kažem mu: no, pomoli se sada. I tada je sve počelo... Imate li cigaretu, pan Perec?" Perec mu je dao cigaretu.

"A o kakvom je to bekstvu reč?" upitao je. "I gde to mi sada idemo?" "Bekstvo kao bekstvo, najobičnije", rekao je Voldemar, paleći cigaretu. "Svake godine imamo takva bekstva. Od inženjera je jedna mašina pobegla. I sada je izdato naređenje - svi da je love. I eno, love je..."

Zaselak se završio. Po ledini, osvetljenoj mesečinom, lutali su ljudi. Oni kao da su se igrali žmurke - kretali su se na polusavijenim nogama, široko raširenih ruku. Oči su svima bile zavezane. Jedan je iz zaleta naleteo na banderu i najverovatnije uzviknuo od bola, jer su se ostali u jednom trenutku zaustavili i počeli oprezno da okreću glave u svim pravcima.

"Svake godine ista gužva", govorio je Voldemar. "Oni tamo imaju i fotoelemente, i raznu akustiku, i kibernetiku, i stražare-džabelebaroške postavili su na svakom uglu - a ipak, i pored svega toga svake godine kod njih po neka mašine kidne. I tada ti govore: ostavljaj sve, idi i traži je. A ko želi da je traži? Ko to voli, pitam ja, da se sa njom vezuje? Jer, ako je barem krajičkom oka spaziš - gotovo, to je kraj. Ili će te u inženjere strpati, ili će te oterati negde u šumu, na udaljenu bazu, pečurke da sortiraš, da ne bi, ne dao Bog, razglasio ono što si video. Eto, tako se narod i snalazi, kako ko ume. Ko oči veže da ne bi video, a neki opet rade nešto drugo... A ko je pametniji, taj jednostavno trči i viče što jače može. Od jednoga isprave traži, drugoga pretrese, ili se jednostavno uspenetra na krov i urla. Kao da i radi nešto, a rizika nema nikakvog..."

"A mi sada, da li i mi sada lovimo?" upitao je Perec.

"Nego kako, lovimo. Narod lovi, i svi mi tako. Šest sati ćemo loviti, po satu. Postoji takvo naređenje: ako se za šest sati mehanizam koji je u bekstvu ne pronađe, on se diže, posebnim uređajem daljinski u vazduh. Da bi sve bilo u najboljem mogućem redu. Jer, još se može desiti i da dospe u tuđe ruke. Jeste li videli kakva je gužva u Upravi? To je još rajska tišina, da vidite šta će se tamo kroz šest sati raditi. Jer niko ne zna gde se ta mašina zavukla. Možda je i kod tebe u

džepu. A eksploziva u njoj ima dosta, da bi sve bilo sigurno... No, prošle godine se ta mašina našla u kupatilu, a u kupatilo javno se nabilo mnogo ljudi - da se spasavaju. Kupatilo javno, misle oni, mesto vlažno, neprimetno... No, i ja sam tamo bio. Kupatilo je to, mislim ja... Kroz prozor me je jednostavno izbacilo, elegantno, kao da sam na talasu nekakvom bio. Nisam uspeo ni da trepnem, a našao sam se u smetu, a iznad mene grede zapaljene lete..."

Sada je oko njih bila ravnica, prekrivena nekakvom jadnom travom, iznad njih je bila nejasna svetlost meseca, razrovani beli put. Sa leve strane, tamo gde je ostala Uprava, ponovo su uznemireno, suludo jurcale svetlosti.

"Samo, nikako ne shvatam", rekao je Perek. "Kako ćemo to da je lovimo. Jer, mi čak i ne znamo kakva je to mašina... Da li je mala ili velika, tamna ili svetla..."

"Ah, to ćete uskoro videti", obećao mu je Voldemar. "To ću vam kroz pet minuta pokazati. Kako pametni ljudi love. Đavo ga odneo, gde je to mesto... Izgubio sam ga. Ulevo sam očigledno skrenuo. Aha, ulevo... Eno skladišta tehnike, a mi znači moramo malo više udesno..."

Kola su skrenula sa puta i počela da se zanose na neravninama. Skladište je ostalo sa leve strane - nizovi ogromnih svetlih kontejnera, kao mrtav grad u ravnici.

...Sigurno nije izdržala. Tresli su je na vibropostolju, smišljeno su je mučili, prekopavali su po njenoj unutrašnjosti, spaljivali su joj tanke nerve lemlicama, ona je gubila dah od mirisa kamfora, terali su je da pravi gluposti, stvorili su je da bi ona pravila gluposti, usavršavali su je da bi radila sve gluplje gluposti; a uveče su je ostavljali, izmučenu, onemoćalu, u suvoj, pretoploj prostoriji. Na kraju je odlučila da ode, iako je znala sve - i besmislenost bekstva, i svoj usud. I ona je otišla, noseći u sebi samoubistveno punjenje, i sada stoji negde u senci, meko se premeštajući sa svoje jedne na drugu zglobnu nogu, i posmatra, i sluša, i čeka... I sada joj je sigurno već sasvim jasno sve ono, šta je ona ranije samo nagađala: da nema nikakve slobode, svejedno da li su pred tobom vrata otvorena ili zatvorena, da je sve glupost i kaos, i da postoji samo usamljenost i ništa više...

"Ah!..." rekao je Voldemar sa zadovoljstvom. "Evo je, moje drage. Evo je, rođene..."

Perec je otvorio oči, ali je ispred sebe uspeo da ugleda samo crnu baru, ogromnu crnu baru, čak ne ni baru, već jednostavno blatište, kal, i začuo je kako je zaurao motor, a posle toga se talas blatišta digao i sručio na prednje staklo. Motor je ponovo divlje zaurao i učutao. Zavladao je jaka tišina.

"Eto, to je ono naški", rekao je Voldemar. "Svih šest točkova klize u mestu. Kao sapun u loncu. Jasno?" Strpao je opušak u pepeljaru i otvorio svoja vrata. "Ovde još nekoga ima", rekao je i zaurao: "Ehej, prijatelju! Kako stoje stvari?"

"Sve je u redu!" začulo se spolja.

"Jesi li je ulovio?"

"Kijavicu sam ulovio!" začulo se spolja. "Und pet glavonja."

Voldemar je čvrsto zalupio vrata, upalio u kabini svetlost, pogledao Pereca, namignuo mu, izvukao ispod sedišta mandolinu i, savivši glavu ka desnom ramenu, počeo da cima strune.

"Smestite se samo, smestite što udobnije", gostoljubivo je rekao.

"Dok nastupi jutro, dok stigne tegljač..."

"Hvala", pokorno je rekao Perec.

"Ne smetam vam?" učtivo je upitao Voldemar.

"Ne, ne, šta vam je", rekao je Perec. "Izvol'te samo..."

Voldemar je zabacio glavu, zatvorio oči i počeo da peva tužnim glasom:

"Tugi svojoj kraja ne vidim,
Lutam sam bez kraja i konca,
Reci, zašto si se ohladila,
Ljubav zašto si izgazila?"

Blato je lagano klizilo sa prednjeg stakla, i pojavilo se u vidokrugu blatište koje se presijavalo pod mesečinom, i čudnovatog oblika automobil, koji je stajao nasred tog blatišta. Perec je uključio brisač stakla i posle izvesnog vremena sa čuđenjem konstatovao da u tresetištu, zaglibivši se bespomoćno u njemu do same kule, stoji onaj blindirani auto.

"Sada se sa drugim životu raduješ,
A ja sam sam, bezuman i umoran."

Voldemar je iz sve snage lupio po strunama, odsvirao pogrešan ton i zakašljao se.

"Ehej, prijatelju!" začulo se spolja. "Imaš li šta da se pregrize?"

"A zašto?" povikao je Voldemar.

"Imamo kefir!"

"Nisam sam!"

"Dođite svi! Za sve ga ima! Snabdeli smo se - znali smo gde smo krenuli!"

Šofer Voldemar se okrenuo prema Percu.

"A zašto da ne?" rekao je sa oduševljenjem. "Da pođemo? Kefira ćemo malo da popijemo; možda ćemo i tenis da igramo... šta velite?"

"Ja tenis ne igram", rekao je Perc.

Voldemar je povikao:

"Sada ćemo krenuti! Samo čamac da naduvamo!"

On se brzo, kao majmun izvukao iz kabine i počeo nešto da muva u kamionu, lupkajući tamo nekakvim gvožđem, ispuštajući nešto i veselo zviždućući. Posle se začuo pljesak, grebanje nogama po bokovima kamiona, i glas Voldemara je odnekud odozdo pozvao: "Gotovo je, gospodine Perc! Skačite ovamo, samo mandolinu ponesite!" Dole, na blistavoj površini gustog blata, ležao je čamac na naduvavanje, a u njemu je, kao gondolijer, široko rastavivši noge, sa velikom inženjerskom lopatom u ruci, stajao Voldemar i, radosno se smeškajući, posmatrao odozdo Percu.

...U starom, zarđalom blindiranom automobilu iz doba Verdena, bilo je tako vrelo da je čoveku mogla da pripadne muka, zaudaralo je na vrelo ulje i benzin, gorela je nejasna lampica nad metalnim komandirskim stočićem izrezbarenim nepristojnim izrazima, pod nogama je pljuskalo blato, noge su bile ledene, plehani orman za municiju bio je pun flaša sa kefirom, svi su bili u pidžamama i češkali su šakama svoje maljave grudi, svi su bili pijani, i zujala je mandolina, i strelac iz kule je u košulji od platna, za koga nije bilo mesta dole, bacao odozgo pepeo od cigareta i ponekad padao dole, i svaki put je govorio: "Pardon, izgubio sam svest..." i njega su bučno vraćali nazad, na njegovo sedište.

"Ne", rekao je Perc, "hvala, Voldemare, ja ću ovde ostati. Treba nešto da properem... a i gimnastikom se nikada nisam bavio."

"Ah", rekao je Voldemar sa poštovanjem, "onda je to već nešto sasvim drugo. Onda ću ja otploviti, a vi, kada propiranje završite, pozovite me, doći ćemo po vas... Mandolina mi samo treba."

Otplovio je sa mandolinom, a Perek je ostao da sedi i posmatra kako je on pokušavao u prvi mah da vesla lopatom, ali se od toga čamac samo okretao na mestu, i tada je počeo da se odbija lopatom kao motkom, i stvar je krenula. Mesec ga je obasjavao mrtvom svetlošću, i on je ličio na poslednjeg čoveka posle poslednjeg Velikog Potopa, koji plovi između vrhova najviših zgrada, izuzetno usamljen, kako traži spas od usamljenosti i još je pun nade. Doplovio je do blindiranog automobila, počeo da lupa pesnicom po oklopu, iz kule se neko pomolio, veselo su počeli da ržu i uvukli ga unutra, glavom nadole. I Perek je tako ostao sam.

Bio je sam, kao jedini putnik noćnog voza, koji se zanosi sa svoja tri izlupana vagona po pruzi koja odumire, u vagonu sve škripi i zanosi se, i iz zauvek iskošenih razlupanih prozora dopire vetar i donosi gar od lokomotive, poskakuju na podu opušci i izgužvani papirići i klata se na vešalici nečiji zaboravljeni slamnati šešir, a kada kompozicija stigne do konačne stanice, jedini putnik će izaći na istrulelu platformu, i njega niko neće dočekati, jer on tačno zna da ga niko neće čekati, i krenuće kući, a kod kuće će ispeći sebi na plotni kajganu od dva jajeta sa već pozelenelom od stajanja kobasicom...

Blindirani automobil je najednom počeo da se tresе, lupka i ozario se grozničavim bleskovima. Stotine svetlih raznobojnih niti poletelo je od njega preko ravnice, i u svetlosti meseca i blesku eksplozija videlo se kako su od blindiranog automobila po glatkom ogledalu blatišta krenuli široki krugovi. Iz kule se pomolio neko u belom i, derući se iz petnih žila, proglasio: "Milostiva gospodo! Dame, gospodo! Pozdrav naciji! Plotun! Sa najdubljim poštovanjem, vaša svetlosti, imam čast da ostanem, dubokopoštovana kneginjo Dikobela, vaš najpokorniji sluga, tehničar-stražar, potpis nečitak!" Blindirani automobil se ponovo zatresao, ozario bleskovima i ponovo smirio.

Pustiću ja na vas neuništive loze, pomislio je Perek, i rod vaš prokleti džungle će uništiti, krovovi će se sručiti, grede će pasti, i karelskom brezom, gorkom karelskom brezom će kuće vaše obrasti.

Šuma je nadirala, penjala se serpentinama, uspinjala uz urvinu,

ispred nje su se kretali talasi ljubičaste izmaglice, iz njih, iz tih talasa su izlazili, oputavajući i stežući, mirijade zelenih pipaka, a na ulicama su se otvarale kloake, i kuće su nestajale u jezerima bez dna, i drveće što skače se postavljalo na betonskim pistama za uzletanje pred prepunjenim avionima, u kojima su ljudi ležali kao brvna naslagani, izmešani sa flašama kefir, sa sivim fasciklama sa oznakama i teškim sefovima, i zemlja se pod urvinom otvorila i usisala ga u sebe. To je bilo tako zakonito, normalno, da niko ne bi bio začuđen, svi bi se samo preplašili i prihvatili bi uništavanje kao odmazdu, koju su svi sa strahovanjem već odavno iščekivali. A šofer Kec bi kao pauk trčao između vila koje se njišu i tražio bi Ritu, da bi na kraju dobio svoje, ali tako ne bi ni stigao da to uradi...

Iz blindiranog automobila su izletele tri rakete, vojnički glas je zaurao: "Tenkovi sa desna, zaklon sa leva! Posada, u zaklon!" i odmah je neko prihvatio: "Žene sleva, postelje sdesna! Posada, po posteljama!" I začulo se rzanje i topot nogu, potpuno neljudski, kao da se krdo plemenitih ždrebaca otimalo i bacakalo u toj metalnoj kutiji tražeći izlaz na prostor, ka kobilama. Perek je otvorio vrata i izvurio napolje. Pod nogama mu je bilo blatište, duboko blatište, jer su čudovišno ogromni točkovi kamiona više od polovine nestali u mulju. Istina, obala je bila blizu.

Perek se prebacio u kutiju kamiona i dugo je išao do zadnje ivice, bučno i larmajući koračajući po dnu tog neobuhvatnog čeličnog korita u gustoj senci mesečine, onda se uspenrao na ivicu i po jednom od beskonačnih stepeništa spustio se do same vode. Jedno vreme je, prikupljajući hrabrost, visio nad ledenim blatištem, a onda, kada su iz blindiranog automobila ponovo počeli da sipaju mitraljeski rafali, onda je zažmurio i skočio. Blatište se dugo razilazilo pod njim i razilazilo se dugo, dugo, i tome nije bilo kraja i konca, i kada je osetio pod nogama čvrsto tlo, blato mu je dolazilo do grudni. On se navalio na blato svim grudima, celim svojim telom, gurao ga je kolenima i odbacivao od sebe dlanovima i u prvo vreme se nije pomicao sa mesta, a onda se prilagodio i, na svoje najveće čuđenje, veoma brzo je izašao na suvo mesto.

Bilo bi dobro da negde pronađem ljude, pomislio je. Za početak jednostavno ljude - čiste, obrijane, pažljive, gostoljubive. Nije potreban let visokih misli, nije potreban ni nekakav izuzetan talenat.

Nisu potrebni potresni ciljevi ni samopregor. Dovoljno je da oni samo pljesnu dlanom o dlan kada me ugledaju, i da neko potrči da napuni vodom kadu, i neka neko potrči da donese čist veš i postavi čajnik, i da niko ne traži isprave i ne zahteva autobiografiju u tri primerka sa prilogom - dvadeset dupliranih otisaka prstiju i da niko ne trči na telefon da izveštava značajnim šapatom da se pojavio neznamac, sav u blatu, koji se predstavlja kao Perec, ali teško da je on Perec, jer je Perec otišao na Kontinent, i naređenje o tome je već izdato i sutra će biti okačeno... Nije potrebno isto tako ni da oni budu principijelne pristalice ili protivnici bilo čega. Nije potrebno da oni budu principijelni protivnici pijanstva, samo da ne budu i sami pijanice. Nije potrebno da oni budu pristalice i to principijelne istine-majčice, samo da ne lažu i ne govore gadosti u lice, a ni iza leđa. I da ne traže od čoveka potpunu saglasnost sa bilo kakvim idealom, već da ga prihvataju i poimaju onakvim kakav on i jeste... Bože moj, pomislio je Perec, zar ja tražim tako mnogo?

Izišao je na put i dugo se kretao prema svetlostima Uprave. Tamo su se neumorno palili reflektori, jurcale su senke, dizao se raznobojni dim. Perec je koračao, u njegovim cipelama je šljiskala i pljuskala voda, odelo koje se sasušilo bilo je kao uštirkano i šuštalalo je kao karton, povremeno su sa pantalona otpadali komadi blata i padali na put, i svaki put se Percu činilo da je on ispustio novčanik sa ispravama, a kada je već prilazio skladištu tehnike, najednom ga je ošurila jeziva misao, da su mu se isprave ovlažile, i da su se svi pečati i potpisi na ispravama rasplinuli i postali nejasni i nepopravljivo sumnjivi. Zaustavio se, ledenim rukama izvukao novčanik, otvorio ga i izvukao sve isprave, sve propusnice, sva svedočanstva, sve potvrde i počeo da ih razgleda na mesečini. I ispostavilo se da se ništa strašno nije desilo, da je voda pokvasila samo jednu potvrdu na papiru sa grbom, koja je potvrđivala da je vlasnik te potvrde vakcinisan i da mu je dopušteno da radi na računskim mašinama. Tada je ponovo strpao isprave u novčanik, stavivši između njih pedantno novčanice i krenuo dalje, ali je odmah zamislio kako izlazi na glavnu ulicu, a ljudi sa kartonskim maskama i nakoso prilepljenim bradama ga hvataju za ruke, vezuju mu oči, daju mu nešto da omiriše i naređuju: "Traži! Traži!" I govore: "Da li ste zapamtili miris, saradniče Perec?" i zahtevaju: "Šerše, šerše!" I

zamislivši sve to, on je, ne zaustavljajući se, skrenuo sa puta i potrčao, povivši se, ka skladištu tehnike, uleteo je u senku svetlih sanduka, zapteljao se nogama u nešto meko i iz zaleta pao na gomilu krpa i kučine.

Ispostavilo se da je tu toplo i suvo. Neravni zidovi sanduka su bili topli na dodir, i to ga je prvo obradovalo, a onda začudilo. U sanducima je vladala tišina, i on se setio priča o mašinama koje samostalno izlaze iz kontejnera, i shvatio je da se u sanducima odvija svoj život, i nije se preplašio, već se, naprotiv, osetio bezbednim. Seo je udobnije, smestio se, skinuo mokre cipele, smakao mokre čarape i obrisao noge kučinom. Ovde je bilo tako toplo, tako udobno, tako prijatno, da je pomislio: Odista čudnovato, zar sam ovde sam? Zar niko nije shvatio, da je mnogo bolje sedeti ovde, nego puziti po ledinama sa zavezanim očima, ili stajati u smrdljivom blatištu? Naslonio se leđima o vrele daske i oslonio bosa noge o tople daske preko puta i osetio da želi da mjauče. Nad glavom mu se nalazila uska pukotina, i on je ugledao traku beličastog od mesečine neba i na njemu nekoliko zvezdica. Odnekud su dopirali galama, pucketanje, urlanje motora, ali ga se to uopšte nije ticalo.

Dobro bi bilo ostati ovde zauvek, pomislio je. Kada već ne mogu da odem na Kontinent, ostaću ovde zanavek. Pomisli, mašine, i to mi je nešto! Svi smo mi mašine. Samo smo mi - pokvarene mašine ili loše doterane mašine.

"...Postoji mišljenje, gospodo, da čovek nikada neće moći da se dogovori sa mašinom. I nećemo, građani, da diskutujemo o tome. Direktor je istog mišljenja. Pa i Klaudije-Oktavijan Kućegajeni se pridržava istog mišljenja. Jer, šta je to u stvari mašina? Neoduhotvoreni mehanizam, koji je lišen punoće osećanja i koji ne može da bude pametniji od čoveka. On je isto tako i struktura nebelančevinasta, a isto tako se život ne može svesti ni na fizičke i hemijske procese, a to znači i razum..." Tada se na govornicu uspeo intelektualac-liričar sa tri podvaljka i leptir-mašnom, povukao je samoga sebe nemilosrdno za uštirkanu kragnu i ridajući progovorio: "Ja ne mogu... Ja to ne želim... Ružičasto dete, koje se igra sa zvečkom... uplakane vrbe, koje se saginju kraj ribnjaka... devojke sa belim keceljama... Oni čitaju stihove... oni plaču... plaču!... Nad

predivnim retkom pesnika... Ja ne želim da elektronski metal ugasi te oči... te usne... te mlade, nesmele persi... Ne, neće postati mašina pametnija od čoveka! Jer ja... jer mi... Mi to ne želimo! I to se nikada neće ni desiti! Nikada! Nikada!" Ka njemu su krenuli sa čašama vode u rukama, a četiri stotine kilometara nad njegovim snežnim kudrama nečujno, mrtvo, oštrog vida proleteo je, nepodnošljivo se presijavajući na suncu, automatski sputnjik-lovac, ispunjen strahotnim nuklearnim eksplozivom...

Ja takođe to ne želim, pomislio je Perek, ali čovek ne sme da bude tako glupa budala. Može se, razume se, proglasiti kampanja za onemogućavanje zime, može se vraćati, lupati u bubnjeve, uzvikivati zaklinjanja, ali je ipak najbolje od svega šiti bunde i kupovati valjenke... Uostalom, taj sedokosi dušebrižnik nasmelih prstiju povikaće - zaurlaće sa govornice, a posle toga će ukrasti od ljubavnice pumpicu sa uljem za podmazivanje iz futrole u šivaćoj mašini, prikrašće se nekakvoj elektronskoj gromadi i početi da joj podmazuje zupčanike, tražeći nešto po brojčanicima i sa poštovanjem se kikoćući, kada ga lupi struja. Bože, spasi nas od sedokosih glupih budalčina. I ne zaboravi pri tome, Bože, da nas spaseš od pametnih budalčina u kartonskim maskama...

"Ja bih rekao da ti to sve sanjaš", progovorio je odnekud odozgo dobroćudni bas. "Po sebi znam, da od snova ponekad ostaje neprijatan talog. Ponekad čak kao da nastupa i paraliza. Čovek ne može da se kreće, ne može da radi. A posle sve to prolazi. Trebalo bi da radiš. Zašto ne bi radio malo? I svi talozi nestaju u zadovoljstvu."

"Ah, ne mogu ja da radim", usprotivio se kapriciozni tanak glasić. "Sve mi je dojadilo. Stalno jedno te isto: gvožđe, plastika, beton, ljudi. Dozlogrdilo mi je. Za mene u svemu tome nije ostalo nikakvo zadovoljstvo. Svet je tako divan i tako raznovrstan, a ja sedim na jednom mestu i umirem od dosade."

"Onda bi barem mogla da promeniš mesto", proškrilao je nekakav svađalica-starac.

"Lako je to reći - promeniti mesto! Eto, ja sada nisam na svome mestu, i ipak mi je turobno na duši. A kako je samo bilo teško otići!"

"No, dobro", rekao je jedan bas. "A šta ti hoćeš? To je čak nemoguće i shvatiti. Šta hoćeš, ako nećeš da radiš?"

"Ah, kako vam to nije jasno! Želim da živim punim životom! Želim da vidim nova mesta, da dobijem, steknem nove utiske, jer, ovde je stalno i uvek jedno te isto..."

"Ostav!" dreknuo je olovni glas. "Brljanje! Jedno te isto - to je odlično. Stalni cilj i meta. Jasno? Ponoviti!"

"Ah, idite vi do vraga sa vašim komandama..."

U svemu tome bilo je mnogo tupe samouverenosti. To je bio, sudeći prema svemu, ogroman tenk na oprugu. Sa istom takvom tupom samouverenošću on je okretao gumene gusenice, penjući se uz podmetnutu cipelu.

"Ne znam na šta mislite", rekla je lutka Žana. "Ali ako sam dotrčala do vas, ovamo, kao jedinom mi bliskim stvorenjima, to još, po mome barem, ne označava da imam nameru da zbog bilo kakvog zadovoljstva trčim ka horizontu pod nekakvim uglovima. I sve u svemu, molim da se obrati pažnja, da ja ne razgovaram sa vama... A ako je već reč o radu, onda ja nisam bolesna, ja sam biće potpuno normalno, i meni su zadovoljstva potrebna kao i svima vama. Ali to nije pravi rad, to je nekakvo lažno zadovoljstvo. Ja stalno, neprestano čekam svoje, pravo, a njega nema, nema i nema. I ja ne znam u čemu je stvar, a kada počnem da mislim, onda mogu da smislim samo nekakve gluposti..." zacmizdrila je.

"No-no..." javio se iz basa Vini Pu. "Sve u svemu da... Razume se... Samo... Hm..."

"Sve je pravilno!" primetio je novi glas, veoma zvonak i veseo. "Devojčica je u pravu. Pravog rada nema..."

"Pravi rad, pravi rad!" sarkastično je zaškripao starac. "Unaokolo su pravi rudnici pravog rada. Eldorado! Kopovi cara Solomona! Eno, oni koračaju oko mene sa svojom bolesnom iznutricom, sa svojim sarkomima, sa predivnim fistulama, sa izuzetno divnim adenoidima i apendicitisima, sa običnim, ali tako zanosnim karijesom na kraju! Dajte da govorimo otvoreno. Oni smetaju, ne dozvoljavaju da se radi. Ne znam u čemu je stvar, možda oni ispuštaju nekakav poseban zadah ili luče nekakvo nepoznato polje, ali kada se oni nalaze pored mene, ja dobijem shizofreniju. Svlačim se. Jedna moja polovina očekuje i želi naslade, želi da uhvati i načini neophodno slasno, željeno, a druga polovina upada u prostraciju i počinje da se bavi stalno jednim te istim večitim pitanjima: vredi li, zašto i da li je

moralno sve to... Eto vi, ja o vama govorim, šta vi radite?"

"Ja?" upitao je Vini Pu. "Razume se... Nego kako?... Čudnovato je to sve čuti od vas, nisam očekivao, moram da priznam... Ja završavam projektovanje helikoptera, a onda... Jer, ja sam već pričao da sam stvorio odličan tegljač, to je bilo pravo uživanje... Po mome, vi nemate nikakve osnove da sumnjate da li ja radim ili ne."

"Pa ja ne sumnjam, uopšte ne sumnjam", proškipao je starac. (Odvratan, pravi čičica, ili astrolog, ili alhemičar, u crnoj mantiji od pliša sa zlatnim dugmadima). "Samo mi recite jedno, gde je taj tegljač?"

"No... Ne mogu da se setim... Odakle ja to mogu da znam? I šta me se to sve tiče? Sada me interesuje helikopter..."

"O tome je i reč!" rekao je Astrolog. "Vas se ništa ne tiče. Vi ste zadovoljni sa svime. Niko vam ne smeta. Vama čak i pomažu! Eto, vi ste se zadovoljili sa tegljačem zagrcnuvši se od zadovoljstva, i ljudi su ga odmah uzeli od vas, oduzeli su vam ga, da se ne biste trošili na sitnice, već da uživate samo u velikim stvarima. A upitajte ga sada, pomažu li mu ljudi ili ne..."

"Meni?" zaurlao je Tenk. "Đubre! Ostav! Kada neko dođe na poligon i odluči da se malo razmrda, produži zadovoljstvo, poigra se, uzme cilj u azimutni ili, recimo u vertikalni nišan, oni dižu larmu i dreku, oni počinju da urlaju, od svega toga postaje čoveku odvratno i bilo ko može da se rastroji. Ali zar sam ja rekao da je taj bilo ko - ja? Nisam! To od mene nećete dočekati. Jasno? Ponovite!"

"I ja, i ja!" povikala je lutka Žana. "Koliko sam već puta razmišljala, a zašto oni uopšte postoje? Jer sve na ovom svetu ima svoj smisao, zar ne? A oni, po mome, nemaju taj smisao. Sigurno ih i nema, to je jednostavno halucinacija. Kada pokušaš da ih proanaliziraš, uzmeš probu iz donjeg dela, iz gornjeg, iz sredine, onda obavezno naletiš na zid ili prođeš pored, ili najednom utoneš u san..."

"Oni nesumnjivo postoje, vi ste obična glupava histerija!" zaškriputao je Astrolog. "Oni imaju i gornji deo i donji i srednji i svi ti delovi ispunjeni su bolestima. Ne znam ništa fantastičnije, nijedno drugo biće ne nosi u sebi toliko objekata uživanja, kao što je to slučaj sa ljudima. Koliko se vi razumete u smisao njihovog postojanja?"

"Okanite se komplikovanja!" rekao je zvonak, veseo glas. "Oni su jednostavno lepi. Pravo je zadovoljstvo posmatrati ih. Ne uvek,

razume se, ali eto zamislite vrt. Neka to bude koliko želite predivan vrt, ali bez ljudi on neće biti savršen, neće biti uobličen. Barem jedna vrsta ljudi mora obavezno da ga čini živim. Neka to budu mali ljudi golih ekstremiteta, koji nikada ne koračaju, već samo trče i bacaju kamenje... ili srednji ljudi koji kidaju cveće... svejedno. Neka su to čak i maljavci ljudi, koji trče na četiri noge. Vrt bez njih - jednostavno nije vrt..."

"Nekakva tuga me obuzima kada slušam celu tu besmislicu", izjavio je Tenk. "Gluposti! Vrtovi pogoršavaju vidljivost, a što se tiče ljudi, oni su po nekome smetali neprekidno, i bilo šta dobro reći o njima jednostavno je nemoguće. U svakom slučaju, čim se opali dobar plotun po nekoj građevini u kojoj se iz bilo kog razloga nalaze ljudi, nestane svaka želja da se radi, čoveka vuče da spava i bilo ko, ko je to uradio, pada u san. Prirodno, ne govorim o sebi, ali ako bi neko to rekao i o meni, zar bi počeli da se bunite zbog toga?"

"Nešto u poslednje vreme jako mnogo govorite o ljudima", rekao je Vini Pu. "Ma od čega da počeo razgovor, vi obavezno sve okrećete na ljude."

"A zašto i ne bismo?" odmah je pobeseno Astrolog. "Šta vas se u stvari sve to tiče? Vi ste oportunist! A ako mi želimo da govorimo, onda ćemo i govoriti. Ne pitajući i ne tražeći od vas dozvolu."

"Izvolite, samo izvolite", turobno je rekao Vini Pu. "Jednostavno smo ranije govorili uglavnom o živim bićima, o uživanju, o zamislama, a sada, ja zapažam, ljudi počinju sve više da zauzimaju mesto u našim razgovorima, a to znači i u mislima."

Nastupila je tišina. Perek je pokušao da se pokreće nečujno, promenio je pozu - legao je na stranu i privukao kolena stomaku. Vini Pu nije u pravu. Neka oni govore o ljudima, neka što je moguće više govore o ljudima. Oni, prema svemu, iako loše poznaju ljude, i zbog toga je posebno interesantno čuti šta će oni reći. Ustima mladih govori istina. Kada ljudi sami govore o sebi, oni se ili hvale, ili kaju. Dojadio je to već...

"Svi ste vi dosta glupi u svojim rasuđivanjima", rekao je Astrolog. "Eto, na primer, vrtlar. Nadam se da shvatate da sam dosta objektivan da bih preživljavao zadovoljstva mojih drugova. Vi volite da sadite vrtove i gradite parkove. Predivno. Uživam zajedno sa vama. Ali, recite mi, molim vas, čemu će tu i šta će tu uopšte ljudi?"

Šta će tu ljudi, koji će dići nogu kraj drveća, ili oni koji to rade na neki drugi način? Osećam tu nekakav bolestan estetizam. To je isto kada bih ja, operišući krajnike, zahtevao - da bi zadovoljstvo bilo što potpunije - da pacijent pri tome bude umotan u obojenu krpu..."

"Jednostavno ste suvoparni po svojoj prirodi", primetio je vrtlar, ali ga Astrolog nije slušao.

"Ili recimo vi", nastavio je on, "vi stalno mašete svojim bombama i raketama, proračunavate prepreke i igrate se sa metolovcima. Zar vam nije svejedno, da li u građevinama postoje ljudi ili ne? Činilo bi se da bi suprotno, morali da pomislite o svojim drugovima, o meni, na primer. Zašivati rane!" izgovorio je maštalački. "Da li možete da zamislite sebi - ali vi to ne možete - šta je to, šta to znači - zašivati dobru ranu od metka na stomaku..."

"Ponovo o ljudima, ponovo o ljudima", prekorno je rekao Vini Pu. "Već sedmo veče govorimo samo o ljudima. Čudnovato mi je da govorim o tome, ali prema svemu, između vas i ljudi je nastala nekakva, za sada još neodređena, ali dosta čvrsta veza. Priroda te veze mi nije uopšte jasna, ako ne računamo vas, doktore, za koga su ljudi neophodan izvor zadovoljstava... Sve u svemu čini mi se sve to očajno glupim, i po mome mišljenju nastupilo je vreme..."

"Ostavi!" dreknuo je Tenk. "Vreme još nije nastupilo."

"Štaaa?" upitao je Vini Pu zbunjeno.

"Vreme još nije nastupilo, kažem", ponovio je Tenk. "Neki, razume se, nisu u stanju da shvate da li je vreme nastupilo ili nije, neki - ne navodim njihova imena - ne znaju čak ni to kakvo to vreme treba da nastupi, ali poneko ipak zna potpuno tačno, da će neizbežno nastupiti doba, kada po ljudima, koji se nalaze u građevinama, ne samo da može, već i mora da se otvori paljba! A ko ne puca - taj je neprijatelj! Zločinac! Treba ga uništiti! Jasno? Ponoviti!"

"Nagađao sam nešto nalik na to", neočekivano mekim glasom progovorio je Astrolog. "Rane od vatrenog oružja... Gasna gangrena... Radioaktivne opekotine trećeg stepena..."

"Sve su to aveti", uzdahnula je lutka Žana. "Kakva tuga! Kakva dosada!"

"Kada već nikako ne možete da prestanete da govorite o ljudima", rekao je Vini Pu, "onda dajte barem da razjasnimo prirodu te veze. Pokušajmo da rasuđujemo logično..."

"Jedna od dve stvari", rekao je novi glas, odmeren i monoton. "Ako spomenuta veza postoji, onda su dominantni ili oni, ili mi."

"Glupo", rekao je Astrolog. "Šta će tu ono 'ili'? Razume se, mi."

"A šta je tu ono 'dominantni'?" upitala je lutka Žana nesrećnim glasom.

"Dominantan u datom kontekstu znači prevalirajući", objasnio je dosadan glas. "A što se tiče samog postavljanja pitanja, onda ono nije glupo, već jedino moguće, ako se spremamo da rasuđujemo logično."

Nastupila je pauza. Svi su očigledno čekali nastavak. Na kraju Vini Pu nije izdržao i upitao je: "No?"

"Ja nisam shvatio, da li se vi spremate logično da diskutujete, odnosno rasuđujete?" rekao je dosadan glas.

"Da, da, spremamo se", počele su da larmaju mašine.

"U tom slučaju, uzimajući u obzir postojanje veze kao aksioma, ili oni postoje za vas, ili vi postojite radi njih. Ako oni postoje radi vas i ako vam oni smetaju da delujete u saglasnosti sa zakonima vaše prirode, oni moraju biti uklonjeni, kao što se uklanja bilo kakva smetnja. Ako vi postojite radi njih, ali vas ne zadovoljava takav položaj stvari, oni takođe moraju biti uklonjeni, kao što se uklanja svaki izvor nezadovoljavajućeg položaja stvari. To je sve, što bih mogao da kažem o suštini našeg razgovora."

Niko više nije progovorio ni reči, u kontejnerima se začulo nekakvo mruvanje, škriputanje, škljocanje, kao da su se ogromne igračke spremale da pođu na počinak, zamorivši se razgovorom, i još se osećala zbunjenost koja je visila u vazduhu, kao u društvu ljudi, koji su dugo brbljali, ne štedeći ni reči, ni majku, ni oca, i najednom su osetili da su u brbljanju otišli suviše daleko. "Vlaga nešto postaje sve jača", proškripao je poluglasno Astrolog. "Ja sam to već odavno primetila", propištala je lutka Žana. "Tako je prijatno: nove cifre..." "I nešto kod mene sa strujom nije u redu", progundao je Vini Pu. "Vrtlaru, imate li možda rezervni akumulator od dvadeset i dva volta?" "Ništa ja nemam", odgovorio je Vrtlar. Posle se začuo tresak, kao da se odvaljuje daska, mehanički zvižduk, i Perc je ugledao u uskoj pukotini nad sobom nešto sjajno, što se pokretalo, kako mu se učinilo, nešto što je zavirivalo odozgo kod njega u senku između sanduka. Oblio se ledenim znojem od užasa, pridigao, izašao na

vrhovima prstiju u mesečevu svetlost i pojurio ka putu. Trčao je zapinjući iz petnih žila, i činilo mu se stalno da ga desetine čudnovatih, odvratnih očiju prate i vide kakav je on mali, jadan, nezaštićen na otvorenoj svim vetrovima ravnici, i smeju se, da mu je senka mnogo duža od njega samoga i da je on od straha zaboravio da navuče cipele i sada se boji da se vrati po njih.

Prošao je most preko suvog jarka i već je pred sobom video na periferiji kućice Uprave, i već je osetio da se zadihao i da bosi prsti osećaju nepodnošljivi bol, i hteo je da se zaustavi, kada je kroz šum sopstvenog disanja začuo iza sebe sitan topot mnoštva nogu. I tada je, ponovo izgubivši glavu od straha, pojurio poslednjom snagom, ne osećajući zemlju pod sobom, ne osećajući sopstveno telo, ispljuvavajući iz ustiju lepljivu pljuvačku, ništa više ne shvatajući. Mesec je jurio pored njega nad ravnicom, a topot se približavao i približavao i on je pomislio: sve, ovo je kraj i topot ga je prestigao, i neko ogroman, beo, vreo, kao ugrejani konj pojavio se pokraj njega, zaklonivši mesec, istrčao je napred i počeo lagano da se udaljava, u ludačkom ritmu izbacujući dugačke gole noge, i Perek je video da je to čovek u fudbalskom dresu sa brojem '14', i Perecu je od toga postalo još strašnije. Topot mnoštva za njegovim leđima nije prestajao, čulo su se stenjanje i povici bola. Trče, pomislio je histerično. Svi trče! Počelo je! I oni trče, samo kasno, kasno je, kasno!...

Nejasno je video vile sa obe strane glavne ulice, i nečija zamrla lica, i stalno se trudio da ne zaostane za dugonogim čovekom broj 14, jer nije znao gde treba bežati i gde se nalazi spas, a možda već negde dele oružje, a ja ne znam gde to, i ponovo ću se naći po strani, ali ja ne želim, ne mogu da budem sada po strani, jer su oni tamo u sanducima, možda na svoj način i u pravu, ali oni su takođe moji neprijatelji...

Uleteo je u gomilu, i gomila se razdvojila pred njim, i pred njegovim očima je proletela kvadratna zastavica sa šahovskim poljima, i začuli su se povici odobravanja, i neko poznati je potrčao pored njega, ponavljajući: "Ne zaustavljajte se, ne zaustavljajte se..." Tada se on zaustavio, i tog istog časa su ga opkolili i prebacili mu preko ramena atlasni haljetak. Jak zvučnik je izgovorio: "Kao drugi je stigao Perek iz odeljenja Naučnog obezbeđenja sa vremenom sedam minuta,

dvanaest i tri deseta dela sekunde... Pažnja, približava se treći!"
Poznati čovek, ispostavilo se da je to Prokonzul, govorio je: "Vi ste odista junačina, Perek, nikako nisam mogao tako nešto da očekujem. Kada su vas najavili na startu, ja sam se kikotao, a sada vidim da vas moramo uključiti u osnovnu grupu. Sada idite i odmorite se, a sutra u dvanaest izvolite na stadion. Moraćete da savladate jurišnu traku. Pustiću vas iza bravarskih radionica... Ne diskutujte, sa Kimom ću se već dogovoriti." Perek se osvrnuo. Unaokolo je bilo mnogo poznatih ljudi i nepoznatih sa kartonskim maskama. U blizini su bacali u vazduh i lovili dugonogog muškarca koji je prvi stigao. On se dizao do ispod samog meseca, prav kao brvno, stežući na grudi veliki metalni pehar. Poprečno preko ulice visio je transparent na kome je pisalo 'Finiš', a ispod transparenta je stajao, gledajući u štopericu, Klaudije-Oktavijan Kućegajeni, u strogom crnom kaputu i sa trakom oko rukava: "Glavni sudija" ... "...I da ste trčali u sportskoj formi", bubnjao je Prokonzul, "mogli bismo da vam ovo vreme računamo i zvanično." Perek ga je odmakao laktom i na nogama koje su ga jedva držale krenuo kroz gomilu.

"...Bolje nego znojiti se od straha, sedeći kod kuće", govorili su u gomili, "jeste baviti se sportom."

"To isto sam upravo govorio Kućegajenom. Ali stvar nije u strahu, varate se. Trebalo je srediti jurcanje grupa za traganje. Pošto svi i onako trče, neka barem trče i imaju koristi od toga..."

"A čija je ideja? Kućegajenog! Taj svoje neće ispustiti! Talenat!"

"Ali nepotrebno svi trče u gaćama. Jedna stvar - izvršavati svoj dug u gaćama, to je počast. Ali takmičiti se u gaćama - to je po meni tipični organizacioni promašaj. Pisaću o tome..."

Perek se izvukao iz gomile, i zanoseći se, krenuo pustom ulicom. Bila mu je muka, bolele su ga grudi, i on je zamišljao kako oni tamo, u sanducima, ispruživši metalne vratove, sa čuđenjem gledaju na put, gomilu u gaćama i zavezanih očiju, i uzaludno pokušavaju da shvate, kakva to postoji veza između njih i delatnosti te gomile, i shvatiti to, razume se, ne mogu, i ono, što kod njih služi kao izvor strpljenja, već može da presuši.

U Kimovoj vili je bilo mračno, plakala je beba.

Vrata hotela su bila zatarabljena daskama, i prozori su takođe bili mračni, a iznutra se neko kretao sa slepim fenjerom, i Perek je

zapazio u prozorima prvog sprata nečija bleđa lica, koja su oprezno izvirivala napolje.

Kroz vrata biblioteke virila je beskonačno dugačka topovska cev sa ogromnim i debelim proširenjem na kraju, a na suprotnoj strani ulice dogorevala je šupa, i po požarištu lutali su ozareni plamenom ljudi sa kartonskim maskama i tragačima mina.

Perec je krenuo u park. Ali u mračnoj uličici mu je prišla žena, uzela ga za ruku i, ne progovorivši ni jednu jedinu reč, pavela ga nekuda. Bila je sva u crnom, ruka joj je bila topla i meka, a belo lice joj se sijalo u pomrčini. Alevtina, pomislio je Perec. Eto, ona je i dočekala svoj trenutak, mislio je sa otvorenom bestidnošću. A šta je u tome strašno? Jer, ona ga je čekala. Nije jasno zašto, nije jasno zašto je mene dograbila, ali je čekala upravo mene...

Ušli su u kuću, Alevtina je upalila svetlo i rekla:

"Odavno te ovde čekam."

"Znam", rekao je.

"A zašto si prolazio mimo mene?"

I odista, zašto? pomislio je. Sigurno zbog toga što mi je bilo svejedno.

"Bilo mi je svejedno", rekao je.

"Dobro, to nije važno", rekla je ona. "Sedi, odmah ću sve pripremiti."

Seo je na ivicu stolice, stavivši ruke na kolena i gledao kako ona smiče sa vrata crni šal i veša ga na ekser - bela, puna, topla. Posle je otišla u dubinu kuće, i tamo je počeo da bruji gas u bojleru i počela je da pljuska voda. Osetio je jaki bol u stopalima, digao je nogu i pogledao taban. Jastučići prstiju su bili krvavi, i krv se pomešala sa prašinom i sasušila se u tankoj kori. Zamislio je kako spušta noge u vrelu vodu, i kako je to u prvi mah bolno, a posle toga bol prolazi i nastupa smirenje. Danas ću da spavam u kadi, pomislio je. A ona neka dolazi i dodaje vrelu vodu.

"Dođi ovamo", pozvala ga je Alevtina.

Jedva je nekako ustao, učinilo mu se da su mu tog istog trena bolno zaškripale sve kosti i, hramljući, krenuo po riđo-crvenom tepihu ka vratima koja su vodila u hodnik, a u hodniku - po crno-belom ćilimčetu u ćorsokak, gde su vrata koja su vodila u kupatilo već bila širom otvorena, i gde je zaposleno gudio plavičasti plamičak u plinskom bojleru, i blistale se keramičke pločice, i Alevtina je,

nagavši se nad kadom, sipala u vodu nekakav prašak. Dok se on skidao, smičući sa sebe zakoreo od blata donji veš, ona je počela da meša vodu, i nad vodom se pojavio prekrivač od pene, iznad ivica kade podigla se belosnežna pena, i on se zagnjurio u tu penu, zatvorivši oči od uživanja i bola u nogama, a Alevtina je sela na ivicu kade i, nežno se smeškajući, posmatrala ga, tako dobra, tako gostoprимljiva, i nijednom rečju nisu bile spomenute isprave...

Ona mu je prala kosu, a on je pljuckao i frktao, i mislio o tome kako su joj jake i vešte ruke, sasvim kao mamine, i kuva ona, sigurno, isto tako ukusno kao i mama, a posle toga ga je ona upitala: "Da ti istrlijam leđa?" Lupio je sebe dlanom po uvetu da bi iz uveta isterao vodu i sapunicu, i rekao: "Pa nego šta, razume se!" Ona mu je istrlijala leđa grubim sunderom i uključila tuš.

"Pričekaj", rekao je. "Želim da još malo poležim u vodi prosto onako. Sada ću ispustiti ovu vodu, nasuću čistu i ležaću jednostavno onako, a ti za to vreme posedi ovde. Molim te."

Isključila je tuš, izašla iz kupatila na kratko, i vratila se noseći stoličicu.

"Dobro!" rekao je on. "Znaš li, još mi nikada do sada nije bilo tako lepo."

"No, eto", osmehnula se. "A ti nikako nisi hteo."

"Kako sam mogao da znam?"

"A zašto bi obavezno morao unapred da znaš? Mogao si jednostavno da probaš. Šta bi time izgubio? Da li si oženjen?"

"Ne znam", rekao je. "Sada, čini mi se, nisam."

"Tako sam i mislila. Ti si je, sigurno, jako mnogo voleo. Kakva je bila?"

"Kakva je bila... Ničega se nije bojala. I bila je jako dobra. Sa njom sam maštao o šumi."

"O kakvoj šumi?"

"Kako to - o kakvoj? Šuma postoji samo jedna."

"Našoj, šta li?"

"Ona nije vaša. Ona je svoja. Uostalom, ona je i odista možda naša. Samo je to teško zamisliti."

"Ja nikada nisam bila u šumi", rekla je Alevtina. "Tamo je, kažu, strašno."

"Nerazumljivo je uvek strašno. Dobro bi bilo da naučimo da se ne

bojimo nerazumljivog, tada bi sve bilo jednostavno."

"A po mome jednostavno ne treba izmišljati", rekla je ona. "Ako bismo manje izmišljali, onda na svetu ne bi bilo ničeg nerazumljivog. A ti, Perec, stalno izmišljaš."

"A šuma?" podsetio ju je on.

"Šta sa šumom? Ja tamo nisam bila, ali kada bih dospela u nju, ne mislim da bih se mnogo zbunila. Gde je šuma, tamo su i staze, tamo su ljudi, a sa ljudima uvek može da se dogovori."

"A ako ljudi nema?"

"Ako ljudi nema, onda tamo nema šta ni da se radi. Treba se pridržavati ljudi, sa ljudima nećeš propasti."

"Ne", rekao je Perec. "To sve nije baš tako jednostavno. Ja sa ljudima jednostavno propadam. Sa ljudima mi ništa nije jasno."

"Gospode bože, pa šta ti to, na primer, nije jasno?"

"Ništa ne shvatam. Između ostalog, zbog toga sam i počeo da maštam o šumi. Ali sada vidim, da u šumi nije ništa lakše."

Odmahnula je glavom.

"Kakvo si ti još dete", rekla je. "Kako to još nikako ne možeš da shvatiš, da ništa ne postoji na svetu, izuzev ljubavi, jela i ponosa. Razume se, sve je to zapetljano u jedan čvor, ali za bilo koju nit da povučeš, obavezno ćeš stići ili do ljubavi, ili do vlasti, ili do jela.."

"Ne", rekao je Perec. "Ja to ne želim tako."

"Dragi moj", rekla je ona tiho. "A ko će te to pitati želiš li ti to ili ne... Jedino ću te ja upitati: i zašto se ti to otimaš, Perečiću moj, šta to tražiš?"

"Meni se čini da mi sada ništa nije ni potrebno", rekao je Perec. "Da kidnem samo odavde i postanem arhivar... ili restaurator. Eto, to su sve moje želje."

Ponovo je odmahnula glavom.

"Teško. Nešto kod tebe sve to komplikovano ispada. Tebi bi trebalo nešto što jednostavnije."

On nije hteo da diskutuje, i ona je ustala.

"Evo ti peškir", rekla je. "Ovde sam ti već stavila. Izidi da čaj popijemo. Napićeš se čaja sa slatkim od malina i leći da spavaš."

Perec je već ispustio vodu i, stojeći u kadi, brisao se ogromnim čupavim peškirom, kada su zazvečala stakla i začuo se udaljeni tup udarac. I tada se setio skladišta tehnike i glupave histerične lutke

Žane i povikao je:

"Šta je to? Gde?"

"To su mašinu aktivirali", odazvala se Alevtina. "Ne boj se."

"Gde? Gde su je to aktivirali? Na skladištu?"

Jedno vreme je Alevtina ćutala, očigledno je gledala kroz prozor.

"Ne", rekla je konačno. "Zašto na skladištu? U parku... Eno, i dim se diže... A potrčali su svi, svi su počeli da trče..."

6.

Šuma se nije videla. Umesto šume pod stenom su i sve do samog horizonta ležali gusti oblaci. To je bilo nalik na zasneženo ledeno polje: smetovi, snežni bregovi, pustinje i pukotine koje prekrivaju dubinu bez dna - i ako se skoči sa stene nadole, onda te neće zemlja, ni toplo blatište, ni rašireno granje zaustaviti, već tvrd, iskričav na jutarnjem suncu led, priprašen suvim snegom, i ti ćeš ostati da ležiš pod suncem na ledu, pljosnat, nepokretan, crn. I još je, ako se porazmisli sve to ličilo na stari, dobro ispran beli prekrivač, koji je prebačen preko vrhova drveća.

Perec je počeo da traži oko sebe, našao je kamičak, prebacio ga sa dlana na dlan i pomislio o tome kako je to ipak divno mestašce ispod urvine: i kamičaka ovde ima, i Uprava se ovde ne oseća, unaokolo je divlje, bodljikavo žbunje, neizgažena, izbledela od sunca trava, pa čak i nekakva ptica dozvoljava sebi da cvrkuće, samo ne treba gledati udesno, gde drsko svetluca na suncu sveže ofarban, okačen nad urvinom raskošan pisoar. Istina, on je dosta dalek, i ako čovek želi, može da natera samoga sebe da zamisli da je to paviljon u vrtu ili nekakav naučni ceh, ali bi ipak bilo najbolje kada ga ne bi ni bilo.

Možda se upravo zbog tog novog, dignutog protekle, nemirne noći, pisoara, šuma i prekrila oblacima. Uostalom, teško da je tako. Neće šuma da se zamotava i umotava sve do horizonta zbog takve malenkosti, ona je i gore stvari videla i doživela od ljudi.

U svakom slučaju, pomislio je Perec, svako jutro mogu da dolazim ovamo. Radiću šta mi narede, računacu na pokvarenom 'Mercedesu' savladavaću jurišnu traku, igraću šah sa menadžerom i pokušaću čak i da zavolim kefir: to sigurno i nije baš tako teško, ako je većini ljudi to pošlo za rukom. A uveče (i preko noći) ću odlaziti kod Alevtine, tamo ima slatka od malina i ležaću u direktorskoj kadi. U tome čak nečeg i ima, pomislio je: brisati se direktorskim peškirom, umotavati se u direktorski bade mantil i grejati noge u direktorskim vunanim čarapama. Dva puta mesečno ću odlaziti u biostanicu da dobijem platu i premije, ne u šumu, već upravo na biostanicu, pa čak ne ni u biostanicu, već u blagajnu, ne na sastanak sa šumom niti u

rat sa šumom, već ću odlaziti po platu i premiju. A izjutra, rano izjutra, dolaziću ovamo i posmatrati šumu iz daljine, i bacati u nju kamičke.

Žbunje iza njega se bučno razdvojilo. Perec se oprezno osvrnuo, ali to nije bio direktor, već stalno jedan te isti Kućegajeni. U rukama je držao debelu fasciklu, i zaustavio se malo dalje, posmatrajući Pereca odozgo nadole vlažnim očima. On je očigledno znao nešto izuzetno važno, i doneo je ovamo, do urvine, tu čudnovatu uznemiravajuću novost, koju nije znao niko na svetu osim njega, i bilo je jasno da ono pređašnje više nema nikakvog značaja i da će od svakoga biti potrebno sve na šta je ko sposoban.

"Dobar dan", rekao je i poklonio se, prinoseći fasciklu natkolenici.

"Dobro jutro. Kako ste se odmorili?"

"Dobro jutro", rekao je Perec. "Hvala, dobro."

"Vlažnost je danas sedamdeset i šest procenata", izvestio je Kućegajeni. "Temperatura - sedamnaest stepeni. Vetra nema. Oblačnost - nula." Nečujno se približio, držeći ruke po šavovima i, nagavši se prema Percu celim telom, nastavio: "Dubl-ve danas iznosi šesnaest..."

"Kakav dubl-ve?" upitao je Perec, ustajući.

"Broj mrlja", brzo je rekao Kućegajeni. Oči su počele da mu se pokreću. "Na suncu", rekao je. "Na s-s-s..." Ućutao je, zagledavši se Percu u lice.

"A zašto mi to govorite?" upitao je Perec strogo.

"Izvinite, molim vas", brzo je rekao Kućegajeni. "Više se neće ponoviti. Znači, samo vlažnost, oblačnost... hm... vetar i... O kontrastima takođe izvolite narediti da ne izveštavam?"

"Slušajte", rekao je Perec mračno. "Šta vi, u stvari, hoćete od mene?"

Kućegajeni se udaljio na dva koraka i pognuo glavu.

"Izvinite molim vas", rekao je. "Lako je moguće da vam smetam, ali ima nekoliko papira koji zahtevaju... da tako kažem momentalno... vaše lično..." Pružio je Percu fasciklu kao prazan poslužavnik.

"Smem li da vas izvestim?"

"Znate li šta..." rekao je Perec preteći.

"Da-da?" rekao je odmah Kućegajeni. Ne ispuštajući fasciklu, on je počeo brzo da nešto traži po džepovima, kao da traži notes. Lice mu

je pomodrelo, kao od napora.

Budala i budala, pomislio je Perc, trudeći se da uzme samoga sebe u ruke. Od čega da počne?

"Glupo", rekao je što je mogao uzdržanije. "Shvatate li? Glupo i uopšte nije oštroumno."

"Da-da", rekao je Kućegajeni. Savivši se, pridržavajući fasciklu laktom i bedrom, on je besno pisao po notesu. "Samo jedan trenutak... Da-da?"

"Šta vi to tamo pišete?" upitao je Perc.

Kućegajeni ga je preplašeno pogledao i pročitao: "Petnaestog juna... vreme: sedam, četrdeset i pet... mesto: nad urvinom..."

"Slušajte, Kućegajeni", rekao je Perc besno. "Šta vi uopšte, i kog vraga hoćete od mene? Zašto se stalno vučete za mnom? Dosta mi je toga, dojadili ste mi! (Kućegajeni je pisao.) I šala vam je to glupa, i nemate šta da špijunirate oko mene. Trebalo bi da se postidite, odrastao ste čovek... Pa prestanite već jednom da pišete, idiote! Glupo je sve to! Bolje bi bilo da se jutarnjom gimnastikom bavite ili da se umijete, pogledajte samo na šta ličite! Fuj!"

Prstima koji su mu se tresli od besa, on je počeo da zakopčava kaiševe na sandalama.

"Istinu, očigledno, o vama pričaju", dahtao je on, "da se svuda movate i da sve razgovore beležite. Ja sam mislio da su vam to takve idiotske šale... Nisam hteo da verujem, ja uopšte takve stvari ne podnosim, ali vi ste se, očigledno, izbezobrazili..."

Ispravio se i video da Kućegajeni stoji u stavu mirno, i da mu niz obraze teku suze.

"Ma šta je to danas sa vama?" preplašivši se, upitao ga je Perc.

"Ja ne mogu...", promrmljao je Kućegajeni, ridajući.

"A šta to ne možete?"

"Jutarnju gimnastiku... Jetra mi je... potvrda... i da se umivam..."

"Pa Gospode Bože moj", rekao je Perc. "No, ako ne možete, onda i nemojte, rekao sam to tek onako... No, šta vam je, zašto stalno idete za mnom? Shvatite me već jednom, Boga radi, neprijatno je sve to... Nemam ništa protiv vas lično, ali pokušajte da shvatite..."

"Neće se ponoviti!" oduševljeno je povikao Kućegajeni. Suze na obrazima su mu se odmah sasušile. "Nikada više!"

"Idite do vraga", rekao je Perc premoreno i krenuo kroz žbunje.

Kućegajeni je išao za njim. Stari pajac, pomislio je Perc. Jurodivi... "Veoma hitno", mrmljao je Kućegajeni, teško dašćući. "Samo u slučaju krajnje neophodnosti i... Vaša lična pažnja biće..."

Perc se osvrnuo.

"Kog vraga?" uzviknuo je. "Pa to je moj kofer, dajte ga ovamo, gde ste ga pronašli?"

Kućegajeni je stavio kofer na zemlju i otvorio, iskrivljena od gušenja, usta, ali Perc nije hteo da ga sluša, i dohvatio je odmah ručku kofera. Tada je Kućegajeni, tako i ne rekavši ništa, legao na kofer stomakom.

"Dajte kofer!" rekao je Perc, sledivši se od besa.

"Ni po koju cenu!" produhao je Kućegajeni, bacakajući se kolenima po šljunku. Fascikla mu je smetala, on ju je uzeo u zube i zagrlio kofer sa obe ruke. Perc je povukao što je jače mogao i odlomio je ručku.

"Prekinite sa tim bezobrazlukom!" rekao je. "Ovog istog časa!"

Kućegajeni je počeo da odmahuje glavom i nešto je promrmljao. Perc je otkopčao okovratnik i zbunjeno se osvrnuo. U senci hrasta u blizini su zbog nečega stajala dva inženjera sa kartonskim maskama na licu. U hvativši njegov pogled, oni su se uspravili i lupili potpeticama. Tada je Perc, besno se osvrćući, brzo krenuo stazom napolje iz parka. Svašta se već, čini mi se, dešavalo, grozničavo je razmišljao, ali ovo je već sasvim... To su oni skovali zaveru... bežati, treba što pre bežati odavde! Samo kako pobeći? Izašao je iz parka i krenuo prema trpezariji, ali se na njegovom putu ponovo našao Kućegajeni, prljav i strašan. Stajao je sa koferom na ramenu; njegovo modro lice je bilo obliveno ili suzama, ili vodom, ili znojem; oči, prekrivene belom mrenom su lutale, a fasciklu sa tragovima zuba je stezao na grudima.

"Ne, izvolite ovamo...", produhao je, "molim vas... u kabinet... nepodnošljivo hitno... uz sve to, interesi subordinacije..."

Perc se trgao od njega i potrčao glavnom ulicom. Ljudi na trotoarima su stajali kao stubovi, zabacivši glave i iskolačivši oči. Kamion koji mu je jurio u susret, ukočio je sa divljom škripom, uleteo u kiosk sa novinama, a iz kamiona su izleteli ljudi sa lopatama i počeli da se postrojavaju u dve vrste. Neki stražar je prošao pored njega čvrstim strojevim korakom, držeći svoju pušku na gotov's...

Dva puta je Perek pokušavao da skrene u uličicu, i svaki put se pred njim isprečio Kućegajeni. Kućegajeni više nije mogao da govori, on je samo mukao i urlao, molećivo kolaćeći oči. Tada je Perek potrčao ka zgradi Uprave. Kim, mislio je on grozničavo, Kim neće dozvoliti... zar će Kim takođe?... zaključaću se u nužniku... neka pokušaju samo... nogama ću se braniti... sada mi je već svejedno...

Uleteo je u hol, i tog istog časa sa bakarnim zveketom orkestar je zasvirao marš dočeka. Promakla su napeta lica, izbuljene oči, ispršene grudi. Kućegajeni ga je sustigao i poterao uz paradno stepenište, po ljubičastim stazama tepiha po kojima nikada niko nije smeo da korača, kroz nekakve tamo nepoznate mu dvosvodne sale, pored stražara u paradnoj uniformi sa odlikovanjima, po navoštenom klizavom parketu gore, na treći sprat, i dalje, po galeriji sa portretima, i ponovo gore, na četvrti sprat, pored doteranih devojaka, zamrlih kao lutke, u nekakav raskošan, ozaren sijalicama dnevne svetlosti ćorsokak, sa džinovskim kožnim vratima sa tablom 'Direktor'. Dalje više nije imao gde da beži.

Kućegajeni ga je sustigao, provukao se ispod njegovog lakta, jezivo je kao epileptičar počeo da hripće i otvorio je pred njim kožna vrata. Perek je ušao, utonuo stopalima u čudovišnu kožu od tigra, utonuo celim svojim bićem u strogi sumrak poluspuštenih zavesa, u blagorodni miris skupog duvana, u vatastu tišinu, u odmerenost i mir tuđeg postojanja.

"Dobar dan", rekao je u prostranstvo. Ali za džinovskim stolom nije bilo nikoga. I niko nije sedeo u ogromnim foteljama. I niko ga nije dočekao pogledom, osim mučenika Selivana na ogromnoj slici, koja je zauzimala ceo bočni zid.

Iza njega je Kućegajeni bučno spustio kofer. Perek se trgao i osvrnuo. Kućegajeni je stajao, zanoseći se i pružao mu fasciklu, kao prazan poslužavnik. Oči su mu bile kao mrtve, staklaste. Sada će umreti čovek, pomislio je Perek. Ali Kućegajeni nije umro.

"Izuzetno hitno..." prodahtao je. "Bez parafa direktora je nemoguće... ličnog... nikada se ne bih ni usudio..."

"Kakvog direktora?" prošaptao je Perek. Jeziva misao je počela nejasno da se formira u njegovom mozgu. "Vas..." prosiktao je Kućegajeni: "Bez vašeg parafa... ni u kom slučaju..."

Perek se oslonio o sto i, pridržavajući se za njegovu poliranu

površinu, krenuo je da ga obiđe ka fotelji, koja mu se učinila najbližom. Sručio se u prohladan kožni zagrljaj i konstatovao da se sa leve strane nalaze nizovi raznobojnih telefona, a sa desne strane knjige u kožnom povezu sa zlatotiskom, a pravo ispred njega - ogromna mastionica, koja je prikazivala Tanhojzera i Veneru, a nad njom su se nalazile - bele, molećive oči Kućegajenog i ispružena fascikla. On je, stegavši naslone za ruke pomislio: ah, tako znači? Stoke ste vi, gadovi jedni, kreteni... Tako, znači? No-no, stoke, ulizice, kartonske njuške... No, dobro neka onda bude tako...

"Ne tresite tom fasciklom nad stolom", rekao je surovo. "Dajte je ovamo."

U kabinetu je počelo nekakvo kretanje, pomerile su se senke, uzleteo je uvis laki vihor, i Kućegajeni se našao tu, pored njega, iza desnog ramena, i fascikla se našla na stolu, i otvorila se, kao sama od sebe, pojavili su se listovi najboljeg mogućeg papira, i on je pročitao reč, ispisanu krupnim slovima: 'PROJEKAT'.

"Zahvaljujem vam se", rekao je surovo. "Možete da idete."

I ponovo se pojavio vihor, pojavio se i nestao lak miris znoja, i Kućegajeni je već bio kraj vrata i povlačio se unazad, presamitivši se i držeći ruke na šavovima - jeziv, jadan i spreman na sve.

"Samo trenutak", rekao je Perek. Kućegajeni je zamro na mestu.

"Možete li da ubijete čoveka?" upitao je Perek.

Kućegajeni se nije kolebao. Izvukao je odmah mali notes i progovorio:

"Slušam vas!"

"A da izvršite samoubistvo?" upitao je Perek.

"Šta?" rekao je Kućegajeni.

"Idite", rekao je Perek. "Pozvaću vas kasnije."

Kućegajeni je nestao. Perek se nakašljao i prešao rukom preko lica.

"Da pretpostavimo", rekao je naglas. "A šta onda?" Ugledao je na stolu stoni kalendar, prevrnuo stranicu i pročitao ono što je bilo zapisano za taj dan. Rukopis bivšeg direktora ga je razočarao. Direktor je pisao krupnim i razgovetnim slovima, kao učitelj lepog pisanja. "Šefovi grupa 9.30. Pregled noge 10.30. Ale puder. Kefir-Zefir prob. Mašinizacija. Kalem: ko ga je ukrao? Četiri buldožera!"

Do đavola i buldožeri, pomislio je Perek. Sve: nikakvih buldožera, nikakvih eskavatora, nikakvih kombajna za testerisanje,

iskorenjivanje... Dobro bi bilo istovremeno kastrirati i Keca - ali bolje ne, šteta je... i još to skladište mašina. Dići ću ga u vazduh! - rešio je. Zamislio je Upravu - izgled odozgo - i shvatio da mnogo što-šta treba dići u vazduh. Suviše mnogo toga... I budala ume da diže u vazduh, pomislio je.

Izvukao je srednju, veliku fioku stola i ugledao tamo gomile papira, i tupe olovke, i dva filatelistička zupcomera, a preko svega toga - generalsku epoletu sa kikama. Jednu epoletu. Počeo je da traži rukom drugu, pod papirima, naboo se na jedan ekser i pronašao svežanj ključeva od sefa. Sam sef nalazio se u suprotnom, udaljenom uglu; veoma čudnovati sef, maskiran kao bife. Perc je ustao i krenuo kroz kabinet prema sefu, osvrćući se oko sebe i zapažajući jako mnogo čudnovatih stvari, koje ranije nije zapazio.

Pod prozorom se nalazila palica za igranje hokeja, pored nje - štaka i proteza jedne noge u cipeli sa zarđalom hokejkom. U dubini kabineta su se nalazila još jedna vrata, preko kojih je bio zategnut konopac, a na konopcu su visile crne kupaće gaćice i nekoliko čarapa, između ostalog još i izbušene. Na vratima se nalazila potamnena mesingana tablica sa urezanim natpisom 'STOKA'. Na ragastovu prozora nalazio se polusakriven zavesom omanji akvarijum, a u čistoj prozračnoj vodi, između raznobojne vodene trave, ravnomerno je pomerao svoje razgranate škrge masan, crni askolotl. A iza slike, koja je prikazivala Selivana, virilo je raskošno dirigentsko žezlo vojne muzike, sa konjskim repovima.

Perc se dugo mučio kraj sefa, tražeći odgovarajući ključ. Na kraju mu je pošlo za rukom da otvori teška oklopljena vrata. Unutrašnjost vrata bila je izlepljena nepristojnim slikama iz raznih ilustrovanih časopisa samo za muškarce, a u sefu gotovo da ničega nije ni bilo. Perc je tamo pronašao cvikere sa razlupanim levim staklom, izgužvani kačket sa nerazumljivom kokardom i fotografiju nepoznate mu porodice (iskeženi otac, majka - usne kao mašina i dvoje dece u kadetskim uniformama). Bio je tamo i parabelum, dobro očišćen i očuvan, sa jedinim metkom u cevi, još jedna generalska epoleta i gvozdeni krst sa hrastovim lišćem. U sefu se nalazio još jedan svežanj fascikli, ali su sve bile prazne, i samo je u donjoj bio nacrt projekta naređenja o kažnjavanju šofera Keca zbog narušavanja, odnosno sistematskog neposećivanja Muzeja istorije Uprave. Tako

ga, tako ga i treba, nevaljalca, promrmljao je Perc. Pomisli samo, muzej ne posećuje... Tu stvar treba raščistiti...

Stalno taj Kec, šta to treba da znači? Da li se svet na njemu završava, šta li? To jest, na izvestan način i da... Kefiroman, ženskaroš odvratan, kradljivac guma... uostalom, svi šoferi su kradljivci guma... ne-ne, to jednom zauvek treba prekinuti: kefir, šah u radno vreme. Uzgred budi rečeno, sve to izračunava Kim na pokvarenom 'Mercedesu'? Ili to tako i treba - nekakvi tamo stohastički procesi... Slušaj, Perc, ti to sve nešto jako malo znaš. Jer, svi rade, niko ne badavadžiše. Noću svi rade. Svi su zaposleni, niko nema uopšte nimalo vremena. Naređenja se izvršavaju, to znam, to sam i sam video. Kao da je sve u najboljem redu: stražari čuvaju, šoferi voze, inženjeri grade, naučnici pišu članke, blagajnici izdaju novac... Slušaj, Perc, pomislio je, a možda cela ta vrteška upravo samo zbog toga i postoji, da bi svi radili? U suštini dobar mehaničar može da popravi mašinu za dva sata. A onda? A preostala dvadeset i dva časa? A ako uz sve to na mašinama rade iskusni radnici, koji uopšte i ne kvare mašine? Samo se po sebi nameće: dobrog mehaničara prevesti u kuvare, a dobrog kuvara u - mehaničare. I na taj način se ne dvadeset i dva časa, već dvadeset i dve godine mogu popuniti. Ne, u tome postoji nekakva logika. Svi rade, obavljaju svoj ljudski dug, ne kao tamo neki majmuni... i dopunske specijalnosti stiču... Sve u svemu, u tome nema u stvari nikakve logike, to je pravi bordel, a ne logika... Bože moj, ja ovde stojim kao nekakav stub, a šumu zagađuju, šumu iskorenjuju, šumu pretvaraju u park. Treba što hitnije nešto uraditi, sada ja odgovaram za svaki hektar, za svako štene, za svaku rusalku, ja sada odgovaram za sve...

Uzmuvao se, nadvoje-natroje zatvorio sef, pojurio ka stolu, odmakao fasciklu i izvukao čist list papira iz fioke... Ali ovde se nalaze hiljade ljudi, pomislio je. Uhodane već tradicije, uhodani odnosi, oni će mi se podsmevati... Setio se oznojenog i jadnog Kućegajenog i samog sebe u čekaonici direktora. Ne, neće se smežati. Plakaće, žaliće se... onome... m'sje Ahtiju... uništavaće jedan drugoga. Neće se podsmevati. Eto to je ono najužasnije, pomislio je. Ne umeju ni da se smeju, ne znaju oni šta je to i čemu je to. Ljudi... Ljudi i ljudići, čovečići. Demokratija je potrebna sloboda mišljenja, sloboda

psovanja, sakupiću sve i reći: psujte! Psujte i smejte se... Da, oni će psovati. Psovaće dugo, sa zanosom i maštom, pošto je tako naređeno, psovaće za loše snabdevanje kefirom, za lošu hranu u menaži, kućepazitelje će psovati sa posebnim zanosom: ulice već koliko godina nisu pometene, šoferi Keca će psovati zbog nesistematičnog posećivanja kupatila, i u pauzama će trčati u pisoar nad urvinom... Ne, tako ću se samo zapetljati, pomislio je. Potreban je nekakav poredak. A šta ja sada imam?

Počeo je brzo i nečitko da piše na listu papira: "Grupa iskorenjivanja šume, grupa Proučavanja šume, grupa Oružanog čuvanja šume grupa Pružanja pomoći lokalnom stanovništvu šume..." Šta još? Ah, da! "Grupa Inženjerskog prodiranja u š." I još... "Grupa Naučne bezbednosti š." To je sve, čini mi se. Tako. A čime se one, te grupe bave? Čudnovato nikada mi nije palo na pamet da se upitam čime se one bave. Čak i više od toga, nikada mi nije palo na pamet ni da saznam čime se bavi Uprava uopšte. Kako to može da se usklađuje iskorenjivanje šume sa čuvanjem šume, a da se pri tome još pomaže lokalno stanovništvo... No, evo šta, pomislio je. Kao prvo, nikakvo iskorenjivanje. Iskorenjivanje iskoreniti. Inženjersko prodiranje, očigledno, takođe. Ili neka rade tamo gore, dole ionako nemaju šta da rade. Neka svoje mašine analiziraju, neka dobre puteve prave, neka blatište ono smrdljivo zaspu... Šta će onda ostati? Naoružana straža će ostati. Sa vučjacima. No, sve u svemu... sve u svemu, šumu treba čuvati. Samo, eto... Setio se lica poznatih mu stražara i sumnjičavo je počeo da pomera usnicama. N-da... No, dobro, no, da pretpostavimo. A Uprava, čemu Uprava? Čemu ja? Raspustiti Upravu, šta li? Najednom je osetio veselost i jezu. No, to je već nešto, pomislio je. Mogu! Raspustiću i tačka. Ko može da mi bude sudija? Ja sam ovde - direktor, glava. Naređenje je naređenje, i - tačka!

U tom času je začuo teške korake. Negde sasvim u blizini. Zazveckala su stakla u lusteru, na konopcu su počele da se njišu čarape što su se sušile. Perc je ustao i na vrhovima prstiju prišao vratašcima. Tamo, iza vrata neko je koračao, neujednačeno, kao da se spoticao, ali se više ništa nije čulo, a u vratima nije postojala ključaonica, da bi se kroz nju moglo proviriti. Perc je grozničavo počeo da cima kvaku, ali se vrata nisu predavala. "Ko je to tamo?"

upitao je on naglas približivši usta pukotini. Niko nije odgovorio, ali se koraci nisu smirivali - kao da je neko pijan tamo lutao, spotičući se neprestano, Perc je ponovo počeo da snažno cima kvaku, a onda je slegao ramenima i vratio se na svoje mesto.

Sve u svemu, vlast ima svoje prednosti, pomislio je. Upravu ja, razume se, neću da raspuštam, glupo je, zašto raspuštati gotovu, dobro formiranu organizaciju? Nju treba jednostavno preokrenuti, usmeriti na pravi posao. Prekinuti sa prodiranjem u šumu, pojačati oprezno proučavanje šume, pokušati uspostaviti kontakte, učiti od šume... Jer oni čak i ne shvataju šta je to šuma. Pomisli samo, šuma! Drveće i drvo... Treba naučiti ljude da vole šumu, da je poštuju, da žive njenim životom. Ne, tu ima odista jako mnogo posla. Pravog, važnog posla. I ljudi će se pronaći - Kim, Stojan... Rita... Gospode bože, a zašto bi pa menadžer bio loš?... Alevtina... Na kraju krajeva onaj Ahti je takođe, sigurno, figura, pametan čovek, samo se glupostima eto bavi... Pokazaćemo im mi, pomislio je veselo. Mi ćemo im još pokazati, đavo ga odneo! Dobro. A u kakvom se stanju sada nalaze tekući poslovi?

Primakao je fasciklu. Na prvom listu je bilo napisano sledeće:

PROJEKAT DIREKTIVE O UVOĐENJU PORETKA

1) Tokom cele protekle godine Uprava šume je suštastveno poboljšala svoj rad i dostigla visoke pokazatelje u svim oblastima svoje delatnosti. Osvojene su, proučene, iskorenjene i uzete pod oružanu i naučnu stražu mnoge stotine hektara teritorije šume. Neprekidno raste majstorstvo stručnjaka i saradnika. Usavršava se organizacija, smanjuju se neproduktivni rashodi, uklanjaju birokratske i druge vanproizvodne prepone.

2) Ali uporedo sa postignutim dostignućima, štetno delovanje Drugog zakona termodinamike, a i zakona velikih brojeva još je očigledno, što na izvestan način smanjuje opšte visoke pokazatelje. Najbliži zadatak je uklanjanje slučajnosti, koje imaju za posledicu kaos, koji narušava jedinstveni ritam i smanjuje tempo.

3) U vezi sa višeizloženim, predlaže se da se ubuduće smatraju sve pojave bilo kakvih slučajnosti za nezakonite i da se proglasi da one protivureče idealu organizovanosti, a udeo u slučajnostima (probabilnost) se ima kvalifikovati kao - zločinačko delo, jer, ako

učestvovanje u slučajnosti (probabilnost) nema za posledicu teške posledice - onda ga treba kvalifikovati kao izuzetno ozbiljno narušavanje službene i radne discipline.

4) Krivica lica, koje učestvuju u slučajnosti (probabilitika), određuje se i meri članovima Krivičnog Priloga br. 62, 64, 65 (isključ. pp.S i O), 113 i 192 p.K. ili paragrafe Administrativnog Kodeksa 12, 15 i 97. PRIMEDBA: Smrtni ishod učestvovanja u slučajnosti (probabilnosti) ne predstavlja opravdanje, ili olakšanje. Osuđivanje, ili kažnjavanje se u tom slučaju obavlja posmrtno.

5) Ova Direktiva dana... mesec... dana... godine, povratnu vrednost nema.

POTPIS: DIREKTOR UPRAVE (...)

Perec je olizao sasušene usne i okrenuo stranicu. Na sledećoj stranici nalazilo se naređenje o predavanju sudu saradnika grupe Naučne bezbednosti X. Tojte u saglasnosti sa Direktivom 'O uvođenju poretka', a 'za zlobnu saglasnost zakonu velikih brojeva, koji se izražavao u okliznuću na ledu sa odgovarajućom ozledom gležnja noge, a koja se zločinačka aktivnost učestvovanja u slučajnosti (probabilnost) odigrala 11. marta o.g.' Predlagano je da se saradnik X. Tojti od sada pa ubuduće u svim dokumentima zove 'probabilitičar X. Tojti...'

Perec je škljocnuo zubima i pregledao sledeći list. To je takođe bilo naređenje: o administrativnom kažnjavanju - novčanom kaznom u visini četvoromesečne plate posmrtnog vodiča psa oružane straže G. de Monmoransi "koji je nemarno dopustio sebi da ga uništi atmosfersko pražnjenje (munja)." Dalje su sledile izjave o godišnjim odmorima, molbe za pružanje pomoći zbog gubitka hranitelja i objašnjenje izvesnog Ž. Lumbaga o nestanku nekakvog kalema...

"Kog vraga!" rekao je Perec naglas i ponovo pročitao projekat Direktive. Oznojio se. Projekat je bio otkucan na specijalnom kreda-papiru sa zlatnim rubom. Trebalo bi posavetovati se sa nekim, tužno je pomislio Perec, ovako ću sasvim propasti...

U tom času su se vrata od kabineta otvorila, i u kabinet je, gurajući pred sobom stočić na točkovima, ušla Alevtina, odevena veoma prefinjeno i moderno, sa strogim i ozbiljnim izrazom na vešto doteranom i našminkanom licu.

"Vaš doručak", rekla je delikatnim glasom.

"Zatvorite vrata i pridite", rekao je Perec.

Zatvorila je vrata, gurnula stočić nogom i, popravivši kosu, prišla Percu.

"No, šta je zlato moje?" rekla je, smeškajući se. "Jesi li sada zadovoljan?"

"Slušaj", rekao je Perec. "Nekakve gluposti... Evo ti, pročitaj."

Sela je na naslon za ruku; levom razgolićenom rukom obgrlila Percu oko vrata, a desnom razgolićenom rukom uzela Direktivu.

"No, znam", rekla je. "Sve je to pravilno. U čemu je stvar? Možda bi trebalo da ti Krivični Prilog donesem? Pređašnji direktor takođe nije mogao da se seti ni jednog jedinog člana."

"Ma ne, pričekaj", nestrpljivo je rekao Perec. "Čemu taj prilog... čemu Prilog! Da li si čitala?"

"Ne samo da sam čitala, već sam to i kucala. I stil sam doterivala. Jer, Kućegajeni ne ume da piše, on je ovde naučio i da čita... Uzgred budi rečeno, zlato moje", rekla je zabrinuto, "Kućegajeni tamo čeka, u čekaonici, primi ga za vreme doručka, on to voli. On će ti sendviče da pravi..."

"Ma pljujem ja i na Kućegajenog!" rekao je Perec. "Bolje mi objasni, šta ja..."

"Na Kućegajenog ne smeš da pljučkaš", pobunila se Alevtina. "Ti si moje zlato, ti još ništa ne razumeš..." Pritisnula je Percu nos, kao dugme. "Kućegajeni ima dva notesa. U jedan notes on beleži šta je ko rekao - za direktora, a u drugi beleži šta je rekao direktor. I ti, zlato moje, imaj to na umu i nikada to ne zaboravljaj."

"Pričekaj malo", rekao je Perec. "Hteo bih da se sa tobom posavetujem. Evo ovu Direktivu... to buncanje, to lupetanje ja neću da potpisujem."

"Kako to - nećeš?"

"Jednostavno. Ruka mi se neće podići da tako nešto potpišem."

Alevtinino lice je postalo strogo.

"Zlato moje", rekla je ona. "Ti se mnogo ne buni. Potpiši. To je izuzetno hitno. Posle ću ti sve to objasniti, a sada..."

"Ma šta tu ima da se objašnjava?" rekao je Perec.

"No, kada ne shvataš, onda znači da ti treba objasniti. Zato ću ti to sve kasnije objasniti."

"Ne, objasni mi to sada", rekao je Perec. "Ako možeš", dodao je. "A u to sumnjam, da budem otvoren."

"Uh, mali moj", rekla je Alevtina i poljubila ga u slepoočnicu. "No, dobro, no, neka ti bude."

Sela je na sto, stavila ruke pod sebe i počela, posmatrajući pričkiljenim očima negde iznad Perecove glave:

"Postoji administrativni rad, na kome sve počiva. Taj rad nije nastao danas, a ni juče, vektor odlazi svojom osnovicom daleko u dubinu vremena. Do današnjeg dana on je materijalizovan u odgovarajućim naređenjima i direktivama. Ali on odlazi i daleko u budućnost, i tamo on za sada samo očekuje svoju materijalizaciju. To je nalik na izgradnju puta po trasiranom terenu. Tamo, gde se završava asfalt, leđima okrenut već gotovom delu stoji stručnjak sa nivelir-aparatom i posmatra kroz teodolit. Taj čovek si - ti. Zamišljena linija, koja se kreće duž optičke osovine teodolita predstavlja nematerijalizovani administrativni vektor, koji od svih ljudi vidiš samo ti i koji upravo i samo ti i treba da materijalizuješ. Da li ti je to jasno?"

"Nije", rekao je Perec čvrstim glasom.

"To nije važno. Slušaj dalje... Pošto put ne može da skrene ni levo ni desno, već mora da se pridržava optičke osovine teodolita, tako isto i svaka sledeća direktiva mora da služi kao kontinuirani nastavak svih prethodnih... Zlato moje, dragi moj, ti ne ulazi isuviše u sve to, ja sama od svega toga ništa ne shvatam, to čak nije ni dobro, jer unošenje ima za posledicu nastanak sumnje, a sumnja ima za posledicu toptanje u mestu, a toptanje u mestu - to je pogibija celokupne administrativne delatnosti, a to znači i tvoja, moja i sve u svemu... to je azbuka. Nijednog dana bez Direktive; i sve će biti u najboljem mogućem redu. Evo, ova Direktiva o uvođenju poretka - ona nije nastala na pustom mestu, ona je već povezana sa prethodnom Direktivom o neubijanju, a ona je opet povezana sa Naređenjem o zabrani bremenitosti, a to Naređenje logički proističe iz Propisa o prekomernoj pobunjenosti, a on..."

"Kog vraga!" rekao je Perec. "Pokaži mi te propise i naređenja... Ne, bolje će biti da mi pokažeš prvo naređenje, ono što se nalazi u dubini vremena."

"A šta će ti ono?"

"Kako to - šta će mi? Ti govoriš da ona logično proističu jedno iz

drugoga. Ne verujem u to!"

"Zlato moje", rekla je Alevtina. "Sve ćeš to videti. Sve ću ti to pokazati. Sve ćeš to pročitati svojim kratkovidim očima. Ali shvati jedno: prekjuče nije bilo Direktive juče nije bilo Direktive - ako ne računamo sitno naređenje o hvatanju mašine, a i to naređenje je bilo usmeno... Šta ti misliš, koliko dugo može da postoji Uprava bez Direktive? Od jutros već vlada zbrka: neki ljudi hodaju svuda i menjaju pregorele sijalice, možeš li to da zamisliš? Ne, zlato moje, kako god hoćeš, ali Direktivu moraš da potpišeš. Jer, ja ti dobro želim. Samo je brzo potpiši, održi savetovanje sa šefovima grupa i reci im nešto bodro, a ja ću ti posle doneti sve što hoćeš. Čitaćeš, proučavati unositi se... iako je, razume se bolje da se ne unosiš isuviše."

Perec se uhvatio za obraze i zatresao glavom. Alevtina je živo skočila sa stola, umočila pero u lobanju Venere i pružila držalju Perecu.

"No, potpiši, dragi moj, što pre..."

Perec je uzeo pero.

"Ali mogu li kasnije da je povučem?" upitao je žalosno?

"Možeš, zlato, možeš", rekla je Alevtina, i Perec je shvatio da ona laže. Odgurnuo je pero.

"Ne", rekao je. "Ne i ne. Neću to da potpišem. Kog vraga da potpisujem to buncanje, ako postoje, sigurno, desetine razumnih i pametnih naređenja, direktiva, potpuno neophodnih, odista neophodnih u ovom bordelu..."

"Na primer?" živo je rekla Alevtina.

"Pa Gospode bože moj. Sve što hoćeš... Do vraga... No, ako ništa drugo, a ono..."

Alevtina je izvukla notes.

"No, ako ništa drugo... No, barem naređenje..." sa neobičnim sarkazmom u glasu rekao je Perec, "saradnicima grupe Iskorenjenja da se iskorene u najkraćem mogućem roku. Izvolite! Neka svi skoče sa urvine... ili neka se ubiju iz pištolja... Još danas! Odgovoran za izvršenje je - Kućegajeni... Tako mi boga, od toga bi bilo mnogo više koristi..."

"Samo trenutak", rekla je Alevtina. "Znači, izvršiti samoubistvo pomoću vatrenog oružja danas do dvadeset i četiri nula-nula.

Odgovorana za izvršenje - Kućegajeni..." Zatvorila je notes i zamislila se. Perec ju je posmatrao zapanjeno. "Nego šta!" rekla je. "Pravilno! To je čak i progresivnije... Dragi moj! Shvati: ako ti se ne dopada Direktiva - ne treba. Ali - daj onda drugu. Eto, dao si je, i ja više nemam nikakve pretenzije na tebe..."

Skočila je na pod i uzmuvala se, raspoređujući tanjiriće ispred Pereca.

"Evo, tu su palačinke, a ovde je slatko... Kafa je u termosu, vruća je, pazi da se ne ispečeš... Jedi, a ja ću brzo otkucati projekat i doneću ti ga."

"Pričekaj", rekao je zapanjeni Perec. "Pričekaj..."

"Ti si odista moje pametno", rekla je Alevtina nežno. "Ti si mi junačina. Samo sa Kućegajenim budi što je moguće nežniji."

"Pričekaj", rekao je Perec. "Šta je to, ti mi se podsmevaš?"

Alevtina je potrčala ka vratima, Perec je poleteo za njom sa povikom: "Ne budi luda!" ali nije uspeo da je uhvati. Alevtina je nestala, i na njenom mestu, kao avet, pojavio se iz ničega Kućegajeni. Već zalizan, već očišćen, već normalne boje i kao i uvek spreman na sve.

"To je genijalno", tiho je prozborio, gurajući Pereca prema stolu, "to je odista sjajno. To će, u to nema sumnje, ući u istoriju..."

Perec se povlačio od njega, kao od džinovske skolopendre, naleteo je na sto i oborio Tanhojzera na Veneru.

Sadržaj

- [1.](#)
- [2.](#)
- [3.](#)
- [4.](#)
- [5.](#)
- [6.](#)